

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**Π.Μ.Σ. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ,
ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ**

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ

**ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΣ ΦΟΙΤΗΤΗΣ ΒΟΜΠΙΡΗΣ Ν. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

A.M. 4042202002006

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ ΛΙΑΡΓΚΟΒΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ

ΤΡΙΠΟΛΗ 2022

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η διπλωματική εργασία που ακολουθεί αποτελεί τον επίλογο των μεταπτυχιακών μου σπουδών σε ένα ταξίδι γνώσεων και εμπειριών. Προσωπικά ήταν μία δύσκολη διαδικασία καθώς έπρεπε να συνδιάσω την συγγραφή της διπλωματικής με την καθημερινή πολύωρη εργασία μου.

Σε αυτό το σημείο θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ. Λιαργκόβα για την καθοδήγησή του και για όλες τις γνώσεις που μου πρόφερε σε αυτό το ταξίδι, καθώς και την οικογένειά μου για τη στήριξή τους. Την παρούσα εργασία την αφιερώνω στη γιαγιά μου Χρυσούλα.

Contents

.....	1
.....	2
Contents.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	5
1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ.....	5
1.1 Εισαγωγή	5
1.2 Ορισμός μετανάστευσης	7
1.3 Είδη Μετανάστευσης	8
1.4 Τα αίτια της μετανάστευσης	10
1.5 Η μετανάστευση στην Ευρώπη	11
1.6 Αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ευρώπη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση.....	11
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	12
2.1 Θεσμικό πλαίσιο μετανάστευσης στον ευρωπαϊκό χώρο	12
2.2 Ο κύριος άξονας των κανόνων που συμφωνήθηκε από τα κράτη-μέλη περιλαμβάνει:	12
2.3 Ο κανονισμός του Δουβλίνου.....	13
2.4 Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙ (343/2003)	13
2.5 Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ ΙΙΙ (604/2013)	14
2.6 Οι κυριότεροι μηχανισμοί αποτροπής:	15
2.7 Συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	17
3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	17
3.1 Εθνική μεταναστευτική πολιτική.....	17
3.2 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ»	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4.....	26
4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ	26
4.1 Μετανάστευση και αύξηση του ΑΕΠ.....	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5.....	30
5.1 Case study: Βόρειο Αιγαίο	30
5.2 Η τουριστική ανάπτυξη της Λέσβου και της Χίου	38
5.2.1 Τουρισμός στη Χίο	38
5.2.2 Έρευνα των επιπτώσεων των προσφυγικών ροών στην οικονομία και τον τουρισμό της Χίου	45
5.2.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΝΗΣΙΟΥ.....	47

5.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ	54
5.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ	57
5.5 Το νησί της Λέσβου	58
5.5.1 Πως επηρέασε η μετανάστευση των νησί της Λέσβου	58
5.5.2 Αποτελέσματα έρευνας για την Λέσβο	61
5.5.3 Αποτελέσματα έρευνας στους επιχειρηματίες	65
5.5.4 Αποτελέσματα έρευνας τουρίστες	66
5.6 Γενικά Αποτελέσματα -Απόψεις τουριστών- ΣΕΤΕ	67
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6	70
6.1 Μεθοδολογία της έρευνας	70
6.2 ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	71
6.3 Οι επιπτώσεις του μεταναστευτικού στην ελληνική ύπαιθρο	73
Επίλογος και συστάσεις	78
Βιβλιογραφία	80

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

1 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

1.1 Εισαγωγή

Η συγγραφή αυτής της διπλωματικής εργασίας θα εμπεριέχει βιβλιογραφική αλλά και ηλεκτρονική ανασκόπηση, καθώς επίσης και ερευνητικό κομμάτι βασιζόμενο σε κατοίκους της περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, με τη χρήση ερωτηματολογίου σε τοπικές επιχειρήσεις αλλά και στους κατολικούς Λέσβου, Χίου όπου θα πρέπει να περιγράψουν πως νιώθουν για τους πρόσφυγες και κατά πόσο νομίζουν ότι έχουν επηρεάσει την οικονομία του νησιού που εξαρτάται κυρίως από τον τουρισμό.

Στην αρχή θα δοθεί έμφαση στο εισαγωγικό κεφάλαιο της εργασίας. Αρχικά το πρώτο κομμάτι περιλαμβάνει το θεωρητικό τμήμα της διπλωματικής και στη συνέχεια με το ερευνητικό κομμάτι. Πιο συγκεκριμένα, το πρώτο μέρος θα περιλαμβάνει ενότητες που θα ασχολούνται με τα μετανάστευση, το νομικό και ιστορικό υπόβαθρο, τα είδη της μετανάστευσης κα.

Εν γένει πρώτο κεφάλαιο ασχολείται με το μεταναστευτικό ζήτημα δίνοντας τον ορισμό της έννοιας της «μετανάστευσης» και προβάλεται το μέγεθος της μετανάστευσης στην Ευρώπη αλλά και την Ελλάδα.

Τέλος, θα παρουσιαστεί η μεταναστευτική κρίση που έχει ξεσπάσει στη χώρας μας τα τελευταία έτη, λόγω του πολέμου που επικρατεί στη Συρία αλλά και τις γειτονικές της περιοχές.

Στη συνέχεια θα παρουσιαστεί ο τουρισμός, σε συνδυασμό με το μεταναστευτικό πρόβλημα. Σε πρώτο πλάνο, θα δοθεί μια λακωνική περιγραφή των μεγεθών του ελληνικού τουρισμού και εν συνεχεία θα παρουσιάζονται οι επιδράσεις των μεταναστεύσεων στην οικονομία της Ελλάδας καθώς την και απασχόληση. Στη συνέχεια, θα αναλυθούν σε πιο μεγάλη κλίμακα οι επιπτώσεις της μετανάστευσης και ειδικότερα των μεταναστών στον ελληνικό τουρισμό και κατά πόσο τον επηρεάζουν βλέποντας διάφορα στοιχεία από νησιά όπως η Χίος και η Λέσβος.

Στη συνέχεια στο δεύτερο κομμάτι της διπλωματικής αποτελεί θα δούμε και το ερευνητικό μέρος, το οποίο έχει πραγματοποιηθεί με την πολύτιμη βοήθεια κατοίκων του Βορείου Αιγαίου μέσα από ερωτήσεις σχετικά με το βαθμό επίδρασης των μεταναστεύσεων στις τοπικές κοινωνίες και την τουριστική τους ανάπτυξη.

Παράλληλα θα υπάρξει ένα κεφάλαιο όπου θα περιγράφεται η συνεισφορά των μεταναστών στην ελληνική ύπαιθρο και σε αγροτικές δουλειές που οι Έλληνες δεν θα έκαναν.

Η σημασία του κεφαλαίου αυτού είναι για να αναδείξει ότι στη βιβλιογραφία δυστυχώς, δεν υπάρχουν στατιστικά που να αποδεικνύουν πέρα από κάθε αμφιβολία κατά πόσο τελικά η μετανάστευση είχε θετικό ή αρνητικό πρόσημο.

Ο συγγραφέας επιχειρεί να δείξει ότι ενώ για παράδειγμα στα νησιά μπορεί να συνέβαλε στην κατάρρευση του τουριστικού προϊόντος στα ελληνικά χωριά και την επαρχία η συνεισφορά τους είχε θετικό πρόσημο καθώς συνέβαλε στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα.

Στον επίλογο θα ανακεφαλαιωθούν τα ευρήματα της έρευνας ενώ θα δοθούν επίσης και συστάσεις για το πως μπορεί να βελτιωθεί η κατάσταση και να μειωθούν οι αρνητικές συνέπειες

1.2 Ορισμός μετανάστευσης

Η μετανάστευση δεν έχει έναν μονοδιάστατο ορισμό.

Όταν αναφερόμαστε στην μετανάστευση, μιλάμε για “ένα κοινωνικό φαινόμενο, το οποίο είναι πολύπλοκο, με ανόμοιες διαδικασίες και καταστάσεις. Τα άτομα που εμπλέκονται αποκαλούνται με διάφορους χαρακτηρισμούς όπως είναι: αλλοδαποί, πρόσφυγες, (λαθρο)μετανάστες, ή παλιννοστούντες”¹. Όπως πολύ σωστά έχει διατυπωθεί από τον Everett, ως μετανάστευση ορίζουμε τη μόνιμη ή ημιμόνιμη αλλαγή κατοικίας.

Σύμφωνα με αυτό τον ορισμό:

✓ Η απόσταση της μετανάστευσης δεν υπόκειται σε περιορισμούς

✓ Δεν σημειώνεται διαφορά ανάμεσα σε εξωτερικής - εσωτερικής μετανάστευσης²

1 Κ. Δ. Παρούτσας, Μετανάστευση και Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα, 2013:
<http://paroutsas.jmc.gr/diapolit.htm>

2 S. L. Everett, A Theory of Migration, Demography, Vol. 3, No. 1. 1966, pp. 47-57

“Για να ορίσουμε απλά την έννοια της μετανάστευσης μπορούμε να πούμε ότι είναι η μετακίνηση ανθρώπων από ένα μέρος σε άλλο, η οποία μπορεί να γίνει είτε εντός της ίδιας χώρας είτε μεταξύ διάφορων χωρών”³

1.3 Είδη Μετανάστευσης

Η μετανάστευση μπορεί να διαμορφωθεί σε διάφορες κατηγορίες με βάση ορισμένα κριτήρια:⁴

1) Με κριτήριο το κράτος: Εσωτερικά ή εξωτερικά. Εσωτερικά όταν γίνεται από τον έναν τόπο σε άλλον μέσα στην ίδια χώρα, εξωτερικά από τη μια χώρα στην άλλη.

2) Με κριτήριο την πρόθεση μετανάστευσης: Εκούσια ή ακούσια μετανάστευση. Στην μεν πρώτη κατηγορία η μετακίνηση γίνεται με τη θέληση των εμπλεκόμενων συνήθως για να αλλάξουν το επίπεδο ζωής τους ή να σωθούν από δυσμενείς συνθήκες που επικρατούν στη χώρα που διαμένουν και ακούσια ή αναγκαστική μετανάστευση που αφορά τη μετακίνηση που γίνεται χωρίς τη θέληση των εμπλεκόμενων.

3) Με κριτήριο τον τόπο μετανάστευσης: Πρωτογενής μετανάστευση που γίνεται σε εδάφη – μέρη που δεν είναι κατοικημένα αλλά έρημα. Και Δευτερογενής μετανάστευση σε ήδη κατοικημένες περιοχές.

Ηπειρωτική ή Ενδοηπειρωτική μετανάστευση που αφορά μετακίνηση ομάδων σε χώρα της ίδιας ηπείρου και υπερπόντια ή Δηηπειρωτική μετανάστευση σε χώρα άλλης ηπείρου.

3] R. J. Walker, Migration and Immigration: Lecture 1, Economics 623, 2012, p. 1.

4 Είδη μετανάστευσης: <http://www.slideboom.com/presentations/478708>

4) Με κριτήριο την μόνιμη κατοικία: Πλήρης μετανάστευση που αφορά μόνιμη μετακίνηση για πάντα και ατελής μετανάστευση που είναι για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα.

5) Με κριτήριο τη μαζικότητα των ανθρώπων που μεταναστεύουν μπορεί να διακριθεί σε: Ατομική μετανάστευση και αφορά μεμονωμένες ομάδες ατόμων, ομαδική μετανάστευση που αφορά περισσότερες ομάδες καθώς και αλυσιδωτή μετανάστευση όταν φίλοι ή συγγενείς αποφασίζουν να ακολουθήσουν ο ένας τον άλλον.

Έχοντας αναλύσει τα είδη της μετανάστευσης κρίνεται σκόπιμο να γίνει ένας διαχωρισμός ανάμεσα στον μετανάστη και τον πρόσφυγα και συγκεκριμένα:

“Μετανάστης είναι εκείνο το μέλος μιας κοινωνίας που εγκαταλείπει εκούσια τη χώρα του για να εγκατασταθεί προσωρινά ή μόνιμα σε μια άλλη χώρα , συνήθως περισσότερο αναπτυγμένη οικονομικά από τη δική του , με στόχο την αναζήτηση εργασίας” (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003).

“Πρόσφυγας είναι το μέλος μιας κοινωνίας που λόγω διαφορετικών πεποιθήσεων, διώξεων και σοβαρών καταστρατηγήσεων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων εγκαταλείπει τη χώρα του εκούσια για να αναζητήσει άσυλο στους κόλπους μιας άλλης κοινωνίας που δεν αντιμετωπίζει κατά κανόνα τέτοια προβλήματα”.

Ο πολιτικός πρόσφυγας χαρακτηρίζεται από ειδικό καθεστώς που καθορίζεται από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ (Μπάγκαβος & Παπαδοπούλου, 2003).

Με τον όρο πρόσφυγας, βάσει το Μεταναστευτικό Κώδικα (Ν. 4251/2014) αφορά τα άτομα που φοβούνται ότι θα απομακρυνθούν σε χώρες διαφορετικές από αυτές της υπηκοότητάς τους.

Με το φόβο του διώγμού μπορεί έχει να κάνει λόγω διαφορών στη φυλή, τη θρησκεία, την εθνικότητα, και τις πολιτικές πεποιθήσεις κ.λ.π. και όταν φτάνουν στη χώρα υποδοχής εξαιτίας ακριβώς αυτών των ιδιαίτερων συνθηκών φόβου διώξης υποβάλλουν αίτηση για άσυλο.

Αν το αίτημά τους γίνει αποδεκτό, τότε έχουν τη δυνατότητα να παραμείνουν στην χώρα για κάποιο διάστημα που ορίζει η ίδια η χώρα υποδοχής ενώ όσο το αίτημα για άσυλο δεν έχει ακόμα εξεταστεί τότε τα άτομα αυτά δε μπορούν να φύγουν από τη χώρα.⁵

Ο όρος μετανάστης, αφορά τα άτομα που επιλέγουν να φύγουν από τη χώρα τους για να πάνε αλλού και στην οποία μπορούν να επιστρέψουν όποτε θελήσουν ενώ σε αντίθεση οι μετανάστες, δεν μπορούν και φοβούνται να επιστρέψουν στην πατρίδα τους καθώς εκεί δεν είναι ασφαλείς και απειλείται η ζωή τους.⁶

“Ο πρόσφυγας στερείται των προνομίων που θα απολάμβανε στη χώρα του διότι: i. Δεν έχει ιθαγένεια ii. Δεν επιθυμεί να έχει την ιθαγένεια αυτής της χώρας iii. Ζήτησε άσυλο σε άλλη χώρα Επίσης, στερείται και των ευεργετημάτων της χώρας υποδοχής (δικαίωμα εργασίας και υλική βοήθεια) μέχρι να του αναγνωριστεί η προσφυγική ιδιότητα”⁷.

1.4 Τα αίτια της μετανάστευσης

Τα κύρια αίτια που προκαλούν τη μετανάστευση είναι κατά το μεγαλύτερο ποσοστό οικονομικά και οικονομικές είναι σε μεγάλο βαθμό οι επιπτώσεις της (Μουσούρου, 1991).

Κοινό ανάμεσα σε μετανάστες και πρόσφυγες είναι η διέλευση σε μια χώρα διαφορετική από αυτήν στην οποία γεννήθηκαν, μεγάλωσαν και έμεναν ωστόσο, η διαφορά είναι στους λόγους που τους παρακινούν. Οι οικονομικοί μετανάστες μετακινούνται κυρίως για οικονομικούς – βιοποριστικούς λόγους για να εργαστούν, οι δε πρόσφυγες φεύγουν λόγω φόβου ενός πολέμου, συγκρούσεων ή διώξεων (Μουσούρου, 1991).

5 Ζ. Κυριαζή, Πρόσφυγας ή Μετανάστης : Ποια η Διαφορά; 2016: <http://analusetto.gr/prosfigas-imetanastis-pia-i-diafora/>

6 Ζ. Κυριαζή, Πρόσφυγας ή Μετανάστης : Ποια η Διαφορά; 2016: <http://analusetto.gr/prosfigas-imetanastis-pia-i-diafora/>

7]Ε. Κίτσου, Οι Πρόσφυγες;

[https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW169/%CE%9F%CE%B9%20%CE%A0%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B5%CF%82%20\(779\)%20-%20%CE%9A%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%20%CE%95%CE%BB%CE%A%CE%BD%CE%B7.pdf](https://eclass.uoa.gr/modules/document/file.php/LAW169/%CE%9F%CE%B9%20%CE%A0%CF%81%CF%8C%CF%83%CF%86%CF%85%CE%B3%CE%B5%CF%82%20(779)%20-%20%CE%9A%CE%AF%CF%84%CF%83%CE%BF%CF%85%20%CE%95%CE%BB%CE%A%CE%BD%CE%B7.pdf) [16]C. Dustmann and T. Frattini

1.5 Η μετανάστευση στην Ευρώπη

Η μετανάστευση αποτελεί μια από τις μεγαλύτερες προκλήσεις που καλείται να αντιμετωπίσει η Ευρώπη των 21^ο αιώνα.

Τον Ιούλιο του 2015, η UNHRC (The UN Refugee Agency) δημοσίευσε μια έκθεση (“The sea route to Europe: The Mediterranean passage in the age of refugees”) καταλήγοντας σε έξι μεγάλα ευρήματα (UNHCR, 2015):

1. Οι περισσότεροι που ήρθαν από τη θάλασσα στην Ευρώπη ήθελαν να ξεφύγουν από τον πόλεμο
2. Ο αριθμός των θανάτων στη θάλασσα αυξήθηκε.
3. Υπήρξε μια μεγάλη αύξηση των προσφύγων και των μεταναστών που προτίμησαν το δρόμο της «ανατολικής Μεσογείου» από την Τουρκία στην Ελλάδα ενώ η πλειοψηφία προέρχεται από τη Συρία, το Αφγανιστάν, το Ιράκ και τη Σομαλία.
4. Οι συνθήκες διαβίωσης στην Ελλάδα των προσφύγων είναι ανεπαρκείς με σοβαρές ελλείψεις.
5. Ο αριθμός των μεταναστών και των προσφύγων από τα δυτικά Βαλκάνια αυξήθηκε.
6. Οι χώρες από όπου προέρχονται οι πρόσφυγες θα πρέπει να κάνουν ότι μπορούν για την πρόληψη και την επίλυση των συγκρούσεων.

1.6 Αντιμετώπιση του φαινομένου στην Ευρώπη και στην Ευρωπαϊκή Ένωση

Για την καταπολέμηση του συγκεκριμένου φαινομένου, με βάση με το Ινστιτούτο Στατιστικής Τεκμηρίωσης Ανάλυσης και Έρευνας, η Ε.Ε. έχει αναπτύξει μια σειρά στρατηγικών και μέτρων:

- αυξημένοι έλεγχοι στα σύνορα
- συνεργασία των χωρών
- βοήθεια στις χώρες από όπου προέρχονται οι πρόσφυγες για να αντιμετωπιστούν τα προβλήματα
- αποστολή χρημάτων στις χώρες αποστολής⁸.

⁸Ινστιτούτο Στατιστικής Τεκμηρίωσης Ανάλυσης και Έρευνας, Η Μετανάστευση και ο Διεθνής ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης: <http://www2.aueb.gr/statistical-institute/europeancitizens/Immigration.pdf>

Η ευρωπαϊκή έκδοση του Politico ρώτησε την άποψη 10 κορυφαίων ειδικών, πολιτικών και τεχνοκρατών, για το ποιοι είναι οι καταλληλότεροι τρόποι για να καταπολεμηθεί το φαινόμενο αυτό στις ευρωπαϊκές χώρες.

Το iefimerida.gr⁹ αναδημοσιεύει τις απόψεις τους, οι οποίες χωρίζονται σε 3 κατηγορίες, ήτοι:

- 1) Αυτούς που πιστεύουν ότι πρέπει να προστατευτούν τα σύνορα μέσω κοινής ακτυφυλακής και σταρτούν (Jens Spahn, Guy Verhofstadt, Syed Kamall, Josef Janning, Jeroen Lenaer).
- 2) Οι μετανάστες πρέπει να επιστρέψουν στις χώρες καταγωγής τους (György Schöpflin, Ivan Krastev, Jeroen Lenaers).
- 3) Δημιουργία σχεδίου για την αντιμετώπιση του μεταναστευτικού φαινομένου (Demetrios G. Papadimitriou, Jimmie Åkesson).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

2.1 Θεσμικό πλαίσιο μετανάστευσης στον ευρωπαϊκό χώρο

Η Συνθήκη Σένγκεν (1985) ουσιαστικά τοποθέτησε όρια στον χώρο και στην συνεργασία μεταξύ των κρατών, τα οποία πήραν μέρος. Καθώς στη Σένγκεν οι πολίτες μπορούν να μετακινούνται ελεύθερα λόγω κοινών εξωτερικών συνόρων.

Το 1997 με τη συνθήκη του Άμστερνταμ άνοιξε ο δρόμος για την ολοκληρωτική ενσωμάτωση της Σένγκεν στο δίκαιο της Ε.Ε. . Όμως, όλες οι χώρες που συμμετείχαν, δεν αποτέλεσαν και μέλη του χώρου Σένγκεν καθώς δεν ήθελαν να καταργηθεί ο έλεγχος στα σύνορα (Τριανταφυλλίδου, 2015).

Με τα χρόνια ο χώρος Σένγκεν συμπεριέλαβε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη της ΕΕ.

2.2 Ο κύριος άξονας των κανόνων που συμφωνήθηκε από τα κράτη-μέλη περιλαμβάνει:

α) ίδιους κανόνες σχετικά με το πως κάποιος μπορεί να μπει στη χώρα αλλά και ότι φορά το διαβατήριο

β) κανέναν έλεγχο στα εσωτερικά σύνορα,

⁹ [20] Iefimerida: <http://www.iefimerida.gr/news/250170/pos-mporei-na-antimetopisei-i-eyropi-tinprosfygiki-krisi-ti-apantoy-n-12-eidikoi#axzz4ggKJATu4>

γ) κοινούς κανόνες για όσους βγαίνουν στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ε.Ε.,

δ) ενίσχυση της αστυνομικής συνεργασίας

ε) ενίσχυση της δικαστικής συνεργασίας

2.3 Ο κανονισμός του Δουβλίνου

Στις 15/06/1990 πραγματοποιήθηκε η υπογραφή της σύμβασης του Δουβλίνου στην οποία αρχικά συμμετείχαν οι : Δανία, Γαλλία, Γερμανία, το Βέλγιο , η Ελλάδα, η Πορτογαλία, Ιταλίας, Ισπανία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ιρλανδία και τέλος το Ηνωμένο Βασίλειο.

Με τον νόμο 1996/1991 προσαρμόζεται στην ουσία η σύμβαση στο ελληνικό δίκαιο και στόχος δεν ήταν άλλος από την προσπάθεια να μειωθούν οι μεταναστευτικές ροές προς την Ευρώπη και κυρίως εκείνων που ζητούν άσυλο και μάλιστα σε χώρες που προτιμούν.

Οι πρόσφυγες συνήθως επιλέγουν χώρες πιο ανεπτυγμένες όπως η Γερμανία ή οι σκανδιναβικές και δεν επιθυμούν να μένουν σε χώρες σαν την Ελλάδα, την Ιταλία και τη Ισπανία που υποφέρουν από την οικονομική κρίση με αποτέλεσμα να μην δίνουν τις ίδιες συνθήκες διαβίωσης.

Η Σύμβαση, ανέδειξε πόσο σημαντικό είναι ένα αίτημα ασύλου ωστόσο τέθηκε περιορισμός και συγκεκριμένα το άτομο να μην μπορεί να επιλέξει σε ποιο κράτος μέλος θα κάνει την αίτηση του ο ενδιαφερόμενος (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016). Αυτό ωστόσο σήμαινε πως τα κράτη μέλη που βρίσκονται στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ όπως η Ελλάδα σηκώνουν το μεγαλύτερο βάρος.

Ο Κανονισμός 343/2003 αντικατέστησε τη σύμβαση του Δουβλίνου. Ο κανονισμός γνωστός ως Δουβλίνο II του έτους 2003 και το πιο σημαντικό είναι ότι ορίζει ποιο κράτος θα είναι υπεύθυνο για την εξέταση και διεκπεραίωση μιας αίτησης ασύλου προκειμένου να αποφευχθούν οι όποιες καθυστερήσεις.

“Η τροποποίηση του Κανονισμού Δουβλίνο II επήλθε με τον Κανονισμό 604/2013 (Δουβλίνο III), που τέθηκε σε ισχύ από την 01/01/2014. Τέλος, στον Κανονισμό συμπεριλαμβάνεται και ο Κανονισμός 2007/2004, που σχετίζεται με τη δημιουργία της Frontex” (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).

2.4 Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ II (343/2003)

Όπως αναφέρεται στον Κανονισμό Δουβλίνο II, ένα κράτος έχει την αρμοδιότητα να εξετάζει τον φάκελο ασύλου με συγκεκριμένα κριτήρια που έχουν τεθεί όπως για παράδειγμα η οικογενειακή επανένωση, δηλαδή η ένωση μελών οικογένειας που μένουν σε διαφορετικές χώρες (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).

2.5 Ο ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΔΟΥΒΛΙΝΟ III (604/2013)

Ο πιο πρόσφατος κανονισμός Δουβλίνο III έχει ως στόχο να αλλάξει τη διαδικασία χορήγησης ασύλου όπως αποτυπώθηκε στον κανονισμό Δουβλίνο II.

Ο Κανονισμός Δουβλίνο III ακολουθεί ουσιαστικά τη δομή και τη λογική του Δουβλίνου II, χωρίς να αλλάζει μάλιστα κριτήρια δηλαδή το να ορίζεται ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος ως υπεύθυνο για την εξέταση του ασύλου.

Ο βασικότερος στόχος του καινούριου κανονισμού ήταν η διαχείριση και επίλυση βασικών δυστοκιών και παθογενειών του συστήματος Δουβλίνο II, όπως κατά βάση είχαν τονιστεί και από τη νομολογία του ΕΔΔΑ και του ΔΕΕ (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).

Το Δουβλίνο III διευρύνει πρακτικά το πλαίσιο της οικογένειας των αιτούντων διεθνούς προστασίας, καταργώντας παράλληλα τον ορισμό της έννοιας της οικογένειας του Δουβλίνο II.

Έτσι ο νέος ορισμός της οικογένειας περιλαμβάνει τον/την σύζυγο, τους γονείς και τα τέκνα του αιτούντος, όπως επίσης τους θείους, τους παππούδες και τα αδέρφια (άρ. 2 στ ζ' Κανονισμού Δουβλίνο III) (Τσοτσορός 2014). Παράλληλα δίνεται η δυνατότητα να αλλάξει η πρώτη χώρα υποδοχής και εξέτασης του ασύλου όταν για παράδειγμα υπάρχουν λόγοι να πιστεύει κανείς ότι υπάρχουν σοβαρές; Ελλείψεις και λάθη από την πρώτη χώρα υποδοχής – υπεύθυνης για την εξέταση του ασύλου.

Τέλος, ο Κανονισμός Δουβλίνο III στοχεύει στην άμεση δημιουργία του Μηχανισμού Έγκαιρης Προειδοποίησης όπου τα κράτη μέλη υποχρεούνται να δίνουν στοιχεία για τον αριθμό όσων αιτούνται άσυλο, τις συνθήκες κράτησης και ομάδες ανθρώπων που βρίσκονται σε κίνδυνο όπως ανήλικοι.

Μάλιστα, εάν ένα κράτος-μέλος βρεθεί σε επικίνδυνη κατάσταση αυτομάτως ενεργοποιείται Σχέδιο Διαχείρισης Κρίσης, το οποίο διαρκεί τρεις μήνες περίπου με σκοπό την επιτυχημένη επιχειρησιακή συνεργασία μεταξύ των κρατών - μελών.

2.6 Οι κυριότεροι μηχανισμοί αποτροπής:

- FRONTEX (2007/2004/EK): μηχανισμός που συντονίζει και διασφαλίζει την ασφάλεια των συνόρων.
- EUROPOL: Ο μηχανισμός αυτός αποσκοπεί στην προώθηση της αστυνομικής συνεργασίας των κρατών-μελών προκειμένου να βρεθούν τα κυκλώματα που προωθούν και εκμεταλλεύονται μετανάστες και πρόσφυγες. (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).
- EUROSUR: Πρόκειται για το ευρωπαϊκό σύστημα επιτήρησης των συνόρων που αναπτύσσει περιπολίες για την φύλαξη τους (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).
- ILO μηχανισμός για την καταπολέμηση της παράνομης μετανάστευσης (Αντωνίου & Παπαϊωάννου, 2016).

2.7 Συμφωνία μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας

Το Μάρτιο του 2016 στη Σύνοδο Κορυφής που έλαβε χώρα στις Βρυξέλες πραγματοποιήθηκε συμφωνία μεταξύ Ε.Ε. - Τουρκίας σχετικά με το προσφυγικό πρόβλημα σύμφωνα με την οποία όσοι εισέρχονται με μη νόμιμους τρόπους από Τουρκία προς Ελλάδα από τις 20 Μαρτίου και μετά, θα επιστρέφουν στη χώρα από την οποία ξεκίνησαν δηλαδή την Τουρκία. Όσοι πράγματι μπορούσαν να καταθέσουν αίτηση, θα εξετάζονταν από την χώρα εισόδου στην Ε.Ε., δηλαδή από την Ελλάδα ενώ, η Τουρκία εγγυήθηκε την αποτροπή μεταναστευτικών ροών προς την ΕΕ με ανταλλάγματα 3 δις από κοινοτικά κονδύλια για την μετανάστευση και άλλα 3 δις το 2018 κρατώντας ανοιχτό το δρόμο της διαπραγμάτευσης της Τουρκίας με ΕΕ για την ένταξη της.

Με βάση τα επίσημα δεδομένα του ΔΟΜ, που καταγράφηκαν, το 2016 πραγματοποιήθηκαν στο σύνολο 387.739 αφίξεις μεταναστών στην Ε.Ε. από τις οποίες οι 176.906 είναι αφίξεις στην Ε.Ε. από την Ελλάδα, σε σύγκριση με 857.363 αφίξεις που πραγματοποιήθηκαν το 2015, εμφανή μείωση κατά ποσοστό 79%. Ωστόσο οι αφίξεις από την Ιταλία παρουσιάζουν μικρή μείωση κατά ποσοστό της τάξεως του 16%. Πιο αναλυτικά 155.842 μετανάστες εισήλθαν το 2016 έναντι 181.436 που πέρασαν το 2015. (International Organization for Migration, 2016).

Τα δεδομένα, παρουσιάζουν μεγάλη ελάττωση των προσφυγικών ροών από την Τουρκία προς την Ε.Ε. , όμως μόλις μερικές ημέρες πριν την ολοκλήρωση της συμφωνίας ανάμεσα σε ΕΕ. Και Τουρκία έκλεισε ο Βαλκανικής δίοδος. Αρκετοί από τους πρόσφυγες είχαν γνώση του ότι θα παγιδεύονταν στην Ελλάδα και έτσι εξέτασαν νέους δρόμους διέλευσης προς την ΕΕ.

Το ποσοστό επιστροφής από Ελλάδα προς Τουρκία είναι πολύ μικρό, το οποίο έχει ως συνέπεια οι πρόσφυγες να παγιδεύονται τελικά στη χώρα μας με τις συνθήκες επιβίωσης για τους ίδιους να είναι ανυπόφορες. Σύμφωνα με τη Διεθνή Αμνηστία παρατηρούμε ότι ο προσδιορισμός της Τουρκίας ως «ασφαλούς χώρας» αποτελεί «ανελέητη υποκρισία» της Ε.Ε. , όσο για τους μετανάστες δεν είναι γνωστό του ότι θα είναι ασφαλείς όταν μετακινούνται πίσω στην Τουρκία.

Με τη συμφωνία αυτή ξαφνικά δίνεται η δύναμη στην Τουρκία να διαπραγματεύεται παίζοντας το χαρτί του ανοίγματος της στρόφιγγας των μεταναστών και εκβιάζοντας έτσι Ευρώπη και Ελλάδα.

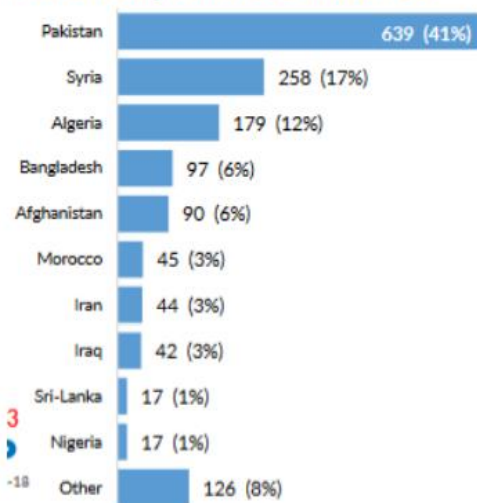
Το προσφυγικό μετατρέπεται σε πρόβλημα Ελλάδας – Τουρκίας με μια Ευρώπη η οποία απαιτεί άμεση διεκπεραίωση των αιτήσεων ασύλου στα ελληνικά νησιά, χωρίς όμως να προσφέρει καμία ουσιαστική βοήθεια και με μια Τουρκία που δεν τηρούσε τα συμφωνημένα.

Τελικά με την συμφωνία, γράφει η εφημερίδα, υποφέρουν η Ελλάδα και οι πρόσφυγες. («Κωνσταντινίδης, 2017»).

Πολλοί κάνουν λόγο ότι με τη συμφωνία η ΕΕ επιδιώκει όχι στο να συνεισφέρει στην επίλυση του προσφυγικού προβλήματος αλλά απλώς να μειώσει τον αριθμό των προσφύγων που δέχεται δίνοντας το χαρακτηρισμό σε Τουρκία, Ιορδανία και Λίβανο ως «ασφαλείς χώρες». Με το χαρακτηρισμό της Τουρκίας ως «ασφαλούς χώρα» με τόσες καταδικαστικές αποφάσεις στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου είναι χαρακτηριστικό. Η πραγματικότητα για το μέλλον των προσφύγων είναι απειλητική. (Σπυροπούλου & Χριστόπουλος, 2016).

Για τη χώρα μας η συμφωνία αυτή δε παρουσίασε τα επιθυμητά αποτελέσματα καθώς σύμφωνα με επίσημα στοιχεία της Υ.Α. του ΟΗΕ από τον Απρίλιο του 2016, αρχή συμφωνίας ΕΕ- Τουρκίας, μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου του 2018 μόνο 1.554 άτομα από την Ελλάδα επέστρεψαν στην Τουρκία. Όπως βλέπουμε και παρακάτω το μεγαλύτερο ποσοστό είναι οικονομικοί μετανάστες από το Πακιστάν.

Nationality of those returned

Πίνακας 35.: Εθνικότητες προσφύγων- μεταναστών που επιστρέφουν από Ελλάδα. Πηγή :UNHCR, 2018.

Στην Ελλάδα εγκλωβίζεται μεγάλος αριθμός οικονομικών μεταναστών που όμως δεν μπορούν να φύγουν δημιουργώντας οικονομικές απώλειες κυρίως λόγω της μεγάλης τουριστικής πτώσης στα νησιά Λέσβο και Χίο, και φυσικά ξενοφοβία λόγω της μαζικής εισροής χωρίς σχέδιο εξόδου και της υποβάθμισης των περιοχών τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

3 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

3.1 Εθνική μεταναστευτική πολιτική

Έως και τη δεκαετία του 90' η ρύθμιση της μεταναστευτικής πολιτικής γινόταν από τον Ν. 4310/1929) για τη ρύθμιση των μεταναστών που έφταναν στην Ελλάδα μετά την μικρασιατική καταστροφή.

Η Ελλάδα άρχισε να παίρνει πιο σοβαρά το θέμα της μετανάστευσης από το 1990 και άρχισαν να έρχονται οι πρώτοι μετανάστες στην Αλβανία. Πρόκειται για:

“Τον Ν.1975/1991, με τον οποίο θεσμοθετήθηκαν διαδικασίες για την είσοδο – έξοδο, την παραμονή, την εργασία, την απέλαση και την αναγνώριση αλλοδαπών προσφύγων” (Τριανταφυλλίδου, 2005),

τον Ν.2910/2001, για την είσοδο και παραμονή μεταναστών και την κτήση της ελληνικής ιθαγένειας (Μαρβάκης, Παρσάνογλου και Παύλου, 2001),

Αυτός ο νόμος είναι ιδιαίτερα σημαντικός καθώς είναι ο πρώτος που εισάγει τον σεβασμό στα βασικά ανθρώπινα δικαιώματα.

Επιπροσθέτως, στον νόμο περιλαμβάνονται οι προϋποθέσεις για να εισέλθει κάποιος στη χώρα νόμιμα, να παραμείνει αλλά και τις συνθήκες εργασίας των μεταναστών εξασφαλίζοντας τα δικαιώματα όσων διαμένουν μόνιμα.

τον Ν.3386/2005, που συμπληρώνει τους προηγούμενους σχετικά με την είσοδο και την απέλαση αλλοδαπών

τον Ν.3536/2007, που συμπληρώνεται και αυτός από τον Ν.3613/2007 για την καταγραφή και τον έλεγχο των κινήσεων των μεταναστών,

τον Ν. 3838/2010 για τις προϋποθέσεις ώστε να αποκτήσει κάποιος ιθαγένεια και αφορά τους μετανάστες δεύτερης γενιάς εφόσον μένουν εδώ νόμιμα και έχουν γεννηθεί εδώ (Κωτούλας, 2013),

τον Ν. 3907/2011, ο οποίος ουσιαστικά λειτούργησε συμπληρωματικά στο νόμο Ραγκούση, και προέβλεπε την ίδρυση αυτοτελούς Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής των εισερχομένων στην Ελλάδα, που δεν κατείχαν νόμιμα πιστοποιητικά, προς συμμόρφωση της ελληνικής νομοθεσίας, στην κοινοτική οδηγία 2008/115/EK

τον Ν.4018/2011, που ρυθμίζει θέματα διαμονής για αλλοδαπούς «υπό όρους αυξημένης ασφάλειας» προκειμένου να μπορούν να κινούνται νόμιμα.

τον Ν. 4071/2012 με τον οποίο επιδιώκεται η χορήγηση της μπλε κάρτας σε άτομα με εξειδικευμένα προσόντα.

και τον Ν.4251/2014.

Με τον Ν.4332/2015, που εκδόθηκε τον Ιούλιο του 2015, η ελληνική κυβέρνηση εναρμονίζει την ισχύουσα νομοθεσία με τις οδηγίες του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου (2011/98/ΕΕ και 2014/36/ΕΕ) για την ενιαία διαδικασία χορήγησης άδειας διαμονής και εργασίας (Lawspot, 2015).

Τέλος, η πλέον πρόσφατη νομοθετική ρύθμιση, είναι η Εγκύκλιος αρ. 13 σύμφωνα με την οποία οι αποκεντρωμένες Διοικήσεις της χώρας έχουν ευθύνη της απόδοσης ή μη άδειας διαμονής σε όλους τους πολίτες τρίτων χωρών που δεν ζουν νόμιμα στην Ελλάδα ωστόσο μένουν χρόνια εδώ ή έχουν στενούς δεσμούς με τη χώρα.¹⁰

Από το σύνολο των παραπάνω, είναι σαφής η εξέλιξη της μεταναστευτικής πολιτικής της Ελλάδας, που αρχικά εστίαζε στην νομιμότητα της εισόδου και της παραμονής, στη συνέχεια στη μακροχρόνια διαμονή και ένταξη των ατόμων, έως και την απόκτηση της ελληνικής ιθαγένειας, με όλο και ευνοϊκότερο και επιεικέστερο καθεστώς.

3.2 Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ & ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ»

Ο τουρισμός αποτελεί σίγουρα έναν από τους σημαντικότερα αναπτυσσόμενους οικονομικούς τομείς σε παγκόσμιο επίπεδο, ο οποίος για για αρκετές χώρες αποτελεί τη βασική πηγή εσόδων της η οποία είναι ικανή να επηρεάσει το ΑΕΠ.

Μια τέτοια χώρα είναι και η Ελλάδα η οποία αποτελεί μια χώρα που ο τουρισμός αποτελεί τη βαριά τη βιομηχανία αλλά και βασικός λόγος στήριξης πολλών νησιών.

Η Ελλάδα κατατάσσεται 14η στην παγκόσμια αγορά τουρισμού, σύμφωνα με τη λίστα του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού, αφού οι τουρίστες που επισκέφθηκαν την Ελλάδα για διακοπές ήταν 24.7 εκατομμύρια (δεν συμπεριλαμβάνονται οι αφίξεις από τα κρουαζιερόπλοια) το 2016¹¹, με ποσοστό περίπου 2% στην παγκόσμια αγορά και 3.1% στην Ευρωπαϊκή αγορά. Τα έσοδα της Ελλάδας από τον τουρισμό της χρονιάς του 2016 εισέρχονται στα 12.7 δις. ευρώ χωρίς να συμπεριλαμβάνονται μέσα σε αυτά τα έσοδα από τα κρουαζιερόπλοια. Η σπουδαιότητα του τουρισμού για την Ελληνική Οικονομία αντανακλάται από τη συνεισφορά του με 18.6% (38.2 δις. ευρώ) στο ΑΕΠ, με το 14.7% του συνόλου των ανταγωνιστών της να είναι μόλις 0.9. Επίσης,

10 Γ. Ρουμελιώτης (2020) Το Μεταναστευτικό ζήτημα στα Νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου (Λέσβος, Χίος, Σάμος) από το 2015 έως σήμερα. Επιπτώσεις και αντιδράσεις στην τοπική κοινωνία, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου
11 Ο λόγος που επιλέγεται η συγκεκριμένη χρονιά είναι επειδή το 2015 και το 2016 όπως θα εξηγηθεί παρακάτω οι μεταναστευτικές ροές είναι ιδιαίτερα αυξημένες

συνεισφέρει με 23,4%, (860.315) στη συνολική απασχόληση και με 30% στο σύνολο των εξαγωγών. Όσον αφορά τις επενδύσεις στον τουρισμό, το 2016 ανήλθαν σε 3,2 δισ. ευρώ, αποτελώντας το 15,7% του συνόλου των επενδύσεων στη χώρα. (στοιχεία Παγκόσμιου Συμβουλίου Τουρισμού και Ταξιδιών, WTTC).

Πίνακας 3.1: Βασικά μεγέθη του Ελληνικού τουρισμού 2016 (SETE 2016)

Συμμετοχή στο ΑΕΠ	18,6% [WTTC]
Συμμετοχή στην απασχόληση	23,4% της συνολικής απασχόλησης [WTTC]
Συνολική Απασχόληση	860.315 [WTTC]
Έσοδα	12,7 δισ. € (δεν περιλαμβάνονται τα έσοδα από κρουαζιέρα) [ΤτΕ]
Αφίξεις αλλοδαπών	24,7 εκατ. (δεν περιλαμβάνονται οι αφίξεις από κρουαζιέρα)
Μέση κατά κεφαλή δαπάνη	514 € (δεν περιλαμβάνονται τα ποσά κρουαζιέρας)
Μερίδιο Αγοράς (2015)	2% Παγκόσμια, 3,1% Ευρώπη
Εποχικότητα	56% των αφίξεων αλλοδαπών πραγματοποιείται Ιούλιο - Αύγουστο – Σεπτέμβριο
Συγκέντρωση Προσφοράς	70% των ξενοδοχειακών κτινών συγκεντρώνονται σε 4 περιοχές της Ελλάδας [ΞΕΕ]
Ξενοδοχειακή Υποδομή	9.730 ξενοδοχεία / 788.553 κλίνες [ΞΕΕ]
Top 5 αγορές	Γερμανία (3.138.735), Ην. Βασίλειο (2.894.655), Ιταλία (1.386.902), Γαλλία (1.313.536), Ρωσία (595.482) [ΤτΕ]
Top 5 αεροδρόμια (σε αφίξεις αλλοδαπών)	Αθήνα (4.526.035), Ηράκλειο (2.885.154), Ρόδος (2.091.066), Θεσσαλονίκη (1.724.599), Κέρκυρα (1.243.718) [ΔΑΑ & ΥΠΑ.]

Με την ανάπτυξη του τουρισμού παρουσιάζονται αρκετά και πολύπλοκα αποτελέσματα όσο αφορά την οικονομία, τον πολιτισμό, το περιβάλλον και την κοινωνία της χώρας υποδοχής. Για το λόγο αυτό είναι αναγκαίος σίγουρα πολύ τόσο ο άριστος σχεδιασμός όσο και η συνεργασία

ανάμεσα στην πολιτεία και στις τοπικές και περιφερειακούς φορείς των επιχειρηματιών του τουριστικού κλάδου αλλά και των μόνιμων κατοίκων.¹²

Η Ελλάδα, λόγω του μήκους των ακτών, του πλήθους των νησιών της, αλλά και της γεωγραφικής της θέσης, δέχεται πολύ μεγάλο αριθμό μεταναστών στα νησιά του Αιγαίου τα οποία αποτελούν τις πρώτες πύλες εισόδου για να εισέλθουν μετά σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα ή πολλοί από αυτούς να φύγουν στη συνέχεια σε άλλες χώρες της ΕΕ.

Σύμφωνα με τα στοιχεία, στην Ελλάδα έχουν φτάσει συνολικά από το 2014 μέχρι και σήμερα¹³:

Previous years	Sea arrivals	Land arrivals	Dead and missing
2021	4,331	4,826	53
2020	9,714	5,982	102
2019	59,726	14,887	71
2018	32,494	18,014	174
2017	29,718	6,592	59
2016	173,450	3,784	441
2015	856,723	4,907	799
2014	41,038	2,280	405

Demographics (based on data from January 2021) [JSON](#)

12 Ελένη Διαμαντοπούλου», «Επιδράσεις μεταναστευτικού-προσφυγικού φαινομένου στην τουριστική ανάπτυξη των νησιών Λέσβου και Χίου.» 31 Διπλωματική Εργασία ώστε ο τουρισμό να αποτελέσει μια βιομηχανία, την τουριστική βιομηχανία, με θετικές επιπτώσεις σε όλους τους παραπάνω τομείς. (Κοκκώσης & Τσάρτας, 1999)

13 Στατιστικά Ηνωμένων Εθνών (<https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179>)

Ο παραπάνω πίνακας ο οποίος ανακτήθηκε από τα δεδομένα – στατιστικά των Ηνωμένων Εθνών αναδεικνύει περίτρανα πως οι μεταναστευτικές ροές προς τη χώρα μας έχουν μειωθεί αισθητά με τις χρονιές που παρουσίαζαν έξαρση να είναι το 2015 και το 2016 και στη συνέχεια το 2009 ενώ, το 2020 ήταν η χρονιά με τις μικρότερες ροές την τελευταία δετία.

Αναλυτικά, βλέπουμε στον πίνακα ότι τα έτη 2015 και 2016 οι μεταναστευτικές ροές, μόνο στην Ελλάδα, έφτασαν το ένα εκατομμύριο. Τα χρόνια που ακολουθούν, επειδή μεσολάβησε η συμφωνία με την Τουρκία οι ροές μειώνονται κατακόρυφα, παρόλο που έχουν μια αυξάνουσα τάση.

Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ελλάδα σύμφωνα με τη Ρεϊζόγλου (Β. Ρεϊζόγλου 1998.) παρατηρούνται: ¹⁴

A) Στην αγορά εργασίας

- ❖ με την άφιξη των μεταναστών, το εργατικό δυναμικό αυξάνεται άρα και η προσφορά των προϊόντων.
- ❖ οι μετανάστες μετακινούνται πιο εύκολα από μια περιοχή σε μια άλλη ευνοώντας έτσι τα εποχικά επαγγέλματα.
- ❖ όσο υψηλότερη είναι η συγκέντρωση των μεταναστών τόσο χαμηλότερα είναι τα ποσοστά ανεργίας.
- ❖ αύξηση της γυναικείας απασχόλησης

B) Στην οικονομία

- ◆ οι μετανάστες συμβάλλουν θετικά στο ΑΕΠ. Και στο να μειωθεί η ανταγωνιστικότητα.

Γ) Στα δημόσια οικονομικά

14 (Β. Ρεϊζόγλου, Επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ευρώπη και την Ελλάδα, Αθήνα, 1998.)

* οι μετανάστες συμβάλλουν στο ασφαλιστικό σύστημα καθώς πληρώνουν εισφορές όπως ακριβώς και οι Έλληνες

* ενώ επειδή συνήθως είναι νέοι σε ηλικία δεν επιβαρύνουν ιδιαίτερα το ασφαλιστικό σύστημα και περίθαλψη.

Ο Shellito 2016 σε σχετική έρευνα που έκανε σχετικά με τις οικονομικές επιπτώσεις των προσφυγικών στις χώρες υποδοχής και ιδιαίτερα στις οικονομίες αυτών, διέκρινε τις επιπτώσεις τόσο σε θετικές όσο και σε αρνητικές και στις οποίες θα αναφερθούμε συνοπτικά.

Στις θετικές επιπτώσεις αναφέρει την δημιουργία υποδομών που ενώ είχαν φτιαχτεί για τους πρόσφυγες τελικά ωφέλησαν ολόκληρο τον πληθυσμό ενισχύοντας την αναπτυξιακή προοπτική της χώρας υποδοχής. Τέτοια ενδεικτικά παραδείγματα είναι η δημιουργία νέων σχολείων, κέντρα υγείας, δίκτυα ύδρευσης ακόμα και οδικά δίκτυα για την εξυπηρέτηση των προσφύγων.

Παράλληλα ως δεύτερο θετικό θεωρεί την βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης του γενικού πληθυσμού καθώς σε πολλές περιπτώσεις οι πρόσφυγες οι οποίοι φεύγουν από τη χώρα τους ψάχνοντας μία καλύτερη τύχη, δεν είναι άνθρωποι με χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, αντιθέτως πολλοί απ' αυτούς διαθέτουν υψηλό μορφωτικό επίπεδο πρόκειται για γιατρούς μηχανικούς δικηγόρους και έχουν ικανότητες που μπορούν να αξιοποιηθούν στην οικονομία που τους υποδέχεται αυξάνοντας έτσι την ανταγωνιστικότητα της.

Ακόμα όμως και αν η συμβολή τους στο μορφωτικό επίπεδο, όπως για παράδειγμα συμβαίνει με τους Σύριους πρόσφυγες ή τους Αφγανούς πρόσφυγες – μετανάστες, εντούτοις διαθέτουν πολλές φορές δεξιότητες ενώ παράλληλα συμβάλλουν χαρακτηριστικά στην μείωση του μέσου όρου ηλικίας του πληθυσμού καθότι η Ευρώπη και ειδικά η Ελλάδα έχει από τους πιο γερασμένους πληθυσμούς.

Ένα ακόμα θετικό που αναφέρει ο ερευνητής είναι η ανάληψη εργασιών από πρόσφυγες σε τομείς που υπήρχε έλλειψη δυναμικού όπως στην κτηνοτροφία, τη γεωργία, την οικοδομή, πράγματα τα οποία οι Έλληνες δεν αναλάμβαναν λόγω απροθυμίας απέναντι στην χειρωνακτική εργασία η οποία έχει σχετικά χαμηλές οικονομικές απολαβές αλλά και μεγάλη κούραση.

Οι ελλείψεις αυτές επηρεάζουν συνολικά την οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας και μιας οικονομίας ειδικά όταν αυτή οικονομία όπως είναι της Ελλάδος βασίζεται στον τομέα της γεωργίας και θα μπορούσε μέσω αυτού να έχει αναπτυξιακή προοπτική.

Οι πρόσφυγες λοιπόν απασχολούνται σε τέτοιου είδους εργασίας ωφελώντας έτσι τις χώρες υποδοχής ενώ παράλληλα οι ίδιοι αποκτούν μια πηγή για να ζήσουν αλλά κι έναν τρόπο για να ενσωματωθούν πιο γρήγορα στις κοινωνίες.

Ένα ακόμα θετικό είναι η ζήτηση για καταναλωτικά ήδη που είναι λογικό να αυξάνεται από την εισροή προσφύγων οι οποίοι αγοράζουν προϊόντα, ενισχύουν την εγχώρια κατανάλωση και τελικά το συνολικό προϊόν της οικονομίας.

Τέλος ως ένα ακόμα θετικό ο ερευνητής αναφέρει την ενίσχυση των διμερών οικονομικών και εμπορικών σχέσεων μεταξύ των χωρών υποδοχής, αυτών δηλαδή που δέχονται τον πρόσφυγα, αλλά και των χωρών προέλευσης σε βάθος χρόνου και εφόσον οι συνθήκες οι οποίες ανάγκαζαν τους πρόσφυγες αυτούς να εγκαταλείψουν τη χώρα καλύτερύνουν και ομαλοποιηθούν τότε διασυνδέσεις με τις χώρες αυτές μπορούν να αξιοποιηθούν και την ανάπτυξη σχέσεων.

Από την άλλη όμως ο Shellito, δεν παραλείπει να αναφέρει και τις αρνητικές επιπτώσεις οι οποίες θα λέγαμε ότι μάλλον εντοπίζονται περισσότερο στο οικονομικό επίπεδο.

Όπως είναι αναμενόμενο οι αυξημένες ροές προσφύγων στις χώρες υποδοχής ασκούν πιέσεις σε χώρες υποδοχής όπως η Ελλάδα η οποία για παράδειγμα πολλές φορές δεν μπορεί να εξυπηρετήσει ένα τόσο σημαντικό αριθμό ατόμων που εισρέουν ξαφνικά στην κοινωνία καθώς δεν έχει τις κατάλληλες υποδομές αλλά και το επίπεδο παροχών με αποτέλεσμα να προκαλείται σημαντική επιβάρυνση.

Δημιουργώντας δημοσιονομικές ανισορροπίες παράλληλα εμφανίζεται το φαινόμενο της υπερσυγκέντρωσης δηλαδή ένα συγκεκριμένο μέρος, μία συγκεκριμένη κοινωνία είναι αυτή που θα δεχτεί την μεγαλύτερη προσφυγική πίεση και το μεγαλύτερο αριθμό ατόμων οι οποίοι δεν ανακατανέμονται σωστά έτσι υπάρχει ως συνέπεια αναποτελεσματική κατανομή των πόρων και

υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της δημόσιας υγείας των περιοχών που δέχονται τους πρόσφυγες

Παράλληλα όταν έρχεται ένας τόσο μεγάλος αριθμός σε μία χώρα που έχει διαφορετική κουλτούρα, διαφορετική θρησκεία, διαφορετικό μορφωτικό και οικονομικό υπόβαθρο, διαφορετική γλώσσα, μπορεί να δημιουργήσει προστριβές ανάμεσα στους πρόσφυγες αλλά και στην τοπική κοινωνία που τους υποδέχεται.

Κάτι ανάλογο συνέβη και στην Ελλάδα που παραδοσιακά υπήρξε μία φιλόξενη χώρα που ξέρει τι θα πει προσφυγιά, καθώς αρκετοί Έλληνες είχαν φύγει τα προηγούμενα χρόνια στο εξωτερικό, αναζητώντας μια καλύτερη τύχη ωστόσο, από χώρα που έστελνε πρόσφυγες ξαφνικά έγινε μια χώρα υποδοχής.

Η κορύφωση της προσφυγικής κρίσης δυστυχώς συνέπεσε με την κορύφωση της οικονομικής κρίσης της χώρας το 2015 με αποτέλεσμα όταν οι Σύριοι κατέφθαναν στην χώρα αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον, προσπαθώντας να γλιτώσουν από τον εμφύλιο που βασάνιζε τη χώρα ήρθαν σε μία χώρα που αντιμετώπιζε τις δικές τις δυσκολίες και τις δικές τις προκλήσεις και συγκεκριμένα μια οικονομική κρίση δίχως προηγούμενο, ανεργία, έλλειψη εργασιών και γενικότερη αδυναμία της χώρας να ανταποκριθεί στους δικούς της πολίτες πόσο μάλλον να περιθάλψει και να αγκαλιάσει τους πρόσφυγες αυτούς.

Δεν ήταν λίγες άλλωστε οι περιπτώσεις που πολλοί ακροδεξιοί πολιτικοί διατύπωναν επίτηδες υπερβολικές θέσεις ακραίες σε κάποιες φορές, όπως για παράδειγμα η χρυσή Αυγή, σχετικά με τις επιπτώσεις που μπορεί να είχε η προσφυγική κρίση στην ελληνική οικονομία, προκειμένου να ικανοποιήσουν τα πολιτικά τους συμφέροντα, δημιουργώντας ωστόσο ανεπανόρθωτη βλάβη στην κοινωνία που κατακλύζονταν από ξενοφοβικά αισθήματα και ρατσισμό.

Ο Μητράκος (2013) αναφέρει ότι «σε αντίθεση με τις περισσότερες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Ελλάδα, τα ποσοστά απασχόλησης των μεταναστών είναι υψηλότερα από ό,τι εκείνα των ημεδαπών και τα ποσοστά ανεργίας χαμηλότερα». ¹⁵

15] Μητράκος Θ, Η συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία: Μετά-ανάλυση των εμπειρικών ευρημάτων, Συνοχή και Ανάπτυξη, 2013 8 (2), pp 87-106

Ωστόσο στην χώρα μας, την περίοδο της οικονομικής κρίσης, η μεγάλη αύξηση των ποσοστών ανεργίας είναι εντονότερη στην περίπτωση των μεταναστών παρά των γηγενών.

Επίσης, σε άλλη μια έρευνα που πραγματοποιήθηκε για το Πανεπιστήμιο Πατρών, φαίνεται ότι η είσοδος των μεταναστών στην χώρα μας έχει αρνητική επίδραση στην ανεργία.¹⁶

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

4 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΩΝ ΡΟΩΝ

4.1 Μετανάστευση και αύξηση του ΑΕΠ

Οι Ζωγραφάκης και Κασίμης αναφέρουν στο άρθρο τους ότι οι μετανάστες, συμμετέχοντας στην παραγωγική διαδικασία, επηρεάζουν την χώρα καθώς:

- πληρώνονται για την εργασία που κάνουν,
- πληρώνουν εισφορές και φόρους κανονικά όπως οι υπόλοιποι Έλληνες,
- ξοδεύουν τα λεφτά που κερδίζουν σε αγαθά και υπηρεσίες
- επενδύουν αγοράζοντας για παράδειγμα σπίτια,
- στέλνουν τα χρήματα τους πίσω στις χώρες τους με την μορφή εμβάσματος,
- αποταμιεύουν ένα μέρος των χρημάτων τους στις τράπεζες

Πριν την οικονομική κρίση στη χώρα μας το ΑΕΠ ήταν περίπου σε ποσοστό 3% σε αντίθεση με τη δεκαετία του 1990 όπου ήταν στο 1% με 1,5%. Η μετανάστευση έπαιξε σημαντικό ρόλο.

Υπάρχουν ωστόσο και άλλες θεωρίες – έρευνες που συσχετίζουν την αύξηση του ΑΕΠ με τους μετανάστες που εργάζονται στην χώρα μας.

Οι Sarris και Zografakis¹⁷ σε έρευνα είδαν ότι οι μετανάστες είχαν καθοριστικό ρόλο στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,5% ενώ, το 2004 σε μια παρόμοια έρευνα οι Κόντης, Ζωγραφάκης, και Μητράκος επισήμαναν ότι οι μετανάστες συνέβαλαν στην αύξηση του ΑΕΠ κατά 1,4%.

16 Ανθής Θ. Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ελληνική αγορά εργασίας, Πανεπιστημιο Πατρών Τμηση Οικονομικών Επιστημών, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εξειδίκευσης Ακαδημαϊκή περίοδος 2007-2009, pp 50.

17 [381-396 Zografakis 2014.pdf \(hba.gr\)](#)

Σύμφωνα με τους Παπαστεργίου και Τάκου επισημαίνουν στην έρευνα τους ότι τη δεκαετία 1998-2008, δηλαδή πριν την κρίση στην Ελλάδα που ξεκίνησε το 2009 η αύξηση του μεταναστευτικού πληθυσμού στην Ελλάδα επηρέασε την χώρα ως εξής:

- i. ο αριθμός των θέσεων εργασίας αυξήθηκε κατά 541.000
- ii. η ανεργία κινήθηκε πτωτικά (11,4% - 7,9%)
- iii. ο ετήσιος ρυθμός αύξησης του ΑΕΠ ήταν 3,5%.

Το 2015, πραγματοποιήθηκε μια αρκετά μεγάλη σε ποσοστό προσέλευση μεταναστών, η οποία φυσικά είχε επιδράσεις όπως ήταν φυσικό στο ΑΕΠ της χώρας μας.

Η Τράπεζα της Ελλάδος υπολογίζει ότι το άμεσο κόστος του προσφυγικού για το ΑΕΠ ήταν 0,3-0,4%. όπως δήλωσε στους Financial Times ο Γιάννης Στουρνάρας.¹⁸

Το έμμεσο κόστος είναι σαφώς μεγαλύτερο πρόσθεσε ο διοικητής της ΤτΕ.

«Η ανάλυσή μας δείχνει ότι από το πρόβλημα των προσφύγων το κέρδος πηγαίνει στις χώρες υποδοχής και το κόστος παραμένει στις χώρες τράνζιτ» συμπλήρωσε.

Όσον αφορά την οικονομία ο κ. Στουρνάρας εκτίμησε ότι το 2015 θα τελειώσει με μηδενική ανάπτυξη 0% ή οριακά αρνητική αλλά «είναι πολύ καλύτερα από το -2,5% που περιμέναμε».

Για το 2016 και «με προϋπόθεση ότι θα ολοκληρωθεί θετικά η αξιολόγηση μπορεί να έχουμε θετικούς ρυθμούς το β' εξάμηνο»

Σύμφωνα με έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ), το δημοσιονομικό κόστος της Ελλάδας για το 2015 ήταν περίπου 300 εκατομμύρια ευρώ (0,17% του ΑΕΠ) που προήλθε από την αύξηση των μεταναστευτικών ροών προς την χώρα μας και γενικά προς την Ευρώπη.

18 [Γ.Στουρνάρας: “Στο 0,4% του ΑΕΠ το κόστος του μεταναστευτικού για την Ελλάδα” – Pronews.gr](http://www.pronews.gr)

Η αμελητέα αύξηση του δείκτη ΑΕΠ καθώς και η αύξηση της ανεργίας μας δείχνουν ότι το μεταναστευτικό πρόβλημα δεν έχει θετικό αντίκτυπο στη χώρα μας.

Αν θέλουμε να μιλήσουμε για τις συνέπειες της μετανάστευσης στην ελληνική οικονομία θα λέγαμε ότι δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας ενώ, παράλληλα αυξάνει και την ζήτηση για φθινό εργατικό δυναμικό όπως είναι λογικό.

Δίνει κίνητρο σε επιχειρήσεις αλλά και σε εργοδότες να αυξήσουν τις επενδύσεις και την παραγωγικότητα τους δημιουργώντας στη συνέχεια νέες θέσεις εργασίας, έτσι αυξάνεται το Α.Ε.Π. της χώρας και μειώνει την ανεργία ενώ παράλληλα αυξάνεται και η κατανάλωση προϊόντων από τους ίδιους τους μετανάστες που δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας με τη σειρά του και μεγαλύτερους μισθούς για τους ντόπιους.

Ωστόσο, σοβαρό μειονέκτημα είναι η παραοικονομία και η μαύρη εργασία που αφορά συνήθως τους παράνομους μετανάστες κι αυτό γιατί ακριβώς είναι η παράνομη αυτή ιδιότητα τους που τους «επιτρέπει» να πέφτουν θύματα εκμετάλλευσης και να δουλεύουν παίρνοντας μαύρα χρήματα, χωρίς να πληρώνουν δηλαδή ασφαλιστικές εισφορές, με αποτέλεσμα να μειώνεται το εισόδημα των φτωχών νοικοκυριών και των μεσαίων.

Βέβαια το αρνητικό αυτό δεν έρχεται απευθείας από τους ίδιους τους μετανάστες αλλά μάλλον από μια αποτυχημένη μεταναστευτική πολιτική της εκάστοτε χώρα υποδοχής η οποία οφείλει να ακούσει τις προκλήσεις της σύγχρονης εποχής και να χτίσει μία επιτυχημένη μεταναστευτική πολιτική ώστε να ενταχθούν οι μετανάστες, τουλάχιστον αυτοί που μπορούν να μένουν μόνιμα στη χώρα, και να απομακρυνθούν οι παράτυποι μετανάστες

Το γεγονός ότι οι μετανάστες ασχολούνται σε τομείς εργασίες που οι Έλληνες δεν ήθελαν σε καμία περίπτωση δεν θα λέγαμε ότι επηρεάζει τα επίπεδα της ανεργίας και αυτό γιατί μπορεί να υπάρχει μείωση των μισθών στους ντόπιους όμως αυτή ισοσταθμίζεται από την αύξηση των θέσεων εργασίας

Καθ' όλη τη διάρκεια που η Ελλάδα περνούσε την οικονομική κρίση, οι μετανάστες οι οποίοι δούλευαν στην χώρα έστειλαν εισοδήματα σε οικογένειες που βρισκόταν πίσω στις χώρες τους, ενισχύοντας έτσι την ελληνική οικονομία.

Από την άλλη βέβαια η μαύρη εργασία τόσο στην αγροτική παραγωγή όσο και στον οικονομικό τομέα και στον κατασκευαστικό αυξήθηκε στην Ελλάδα κάτι που είχε να κάνει αφενός με την αυξημένη ζήτηση αλλά και αφετέρου με τον αριθμό των παράνομων προσφύγων που ζούσαν στην Ελλάδα.

Η χώρα θα λέγαμε συμπερασματικά ότι έχει οικονομικές συνέπειες λόγω των μεταναστών καθώς επηρεάζεται άμεσα το ΑΕΠ, οι μισθοί αλλά και τα δημοσιονομικά δεδομένα όμως, από την άλλη, η ύπαρξη των μεταναστών αυτών συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας παρά την μείωση των μισθών, τις ελαστικές εργασιακές σχέσεις, την πτώση των τιμών και των ακινήτων στις περιοχές που μένουν οι μετανάστες.

Συμπερασματικά θα λέγαμε ότι παρόλο που η Ελλάδα αποτελεί εδώ και χρόνια χώρα υποδοχής μεταναστών δεν υπάρχει ένα σύστημα ικανό η μια μεταναστευτική πολιτική ικανή που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει την μετανάστευση παράνομη η μη ορθά και αποτελεσματικά λωστε να μειωθούν οι όποιες αρνητικές επιπτώσεις.

Οι μετανάστες επηρεάζουν ουσιαστικά την ελληνική οικονομία και είναι κάτι που δεν δέχεται καμιά αμφισβήτηση οι επιδράσεις αυτές αντέχεται άλλο το να είναι θετικές και άλλοτε αρνητικές

Είναι λογικό ότι όσοι χώρα δέχεται καινούργιους μεταναστευτικές ροές θα επηρεάζονται τόσο οι έλληνες όσο και μετανάστες που διαμένουν ήδη εδώ καθώς αυτές οδηγούν σε περαιτέρω πτώση των μισθών είναι λογικό ότι όταν έρχονται νέοι μετανάστες έχουν ανάγκη την εργασία και ρίχνουν περισσότερο το μιστό

Οι παραπάνω έρευνες μας έδωσαν ένα γενικότερο πλαίσιο για να καταλάβουμε ότι τόσο θετικές όσο και αρνητικές συνέπειες που καταγράφονται από τα αυξημένα προσφυγικά νούμερα που φτάνουν στις χώρες υποδοχής, δεν διαφέρουν σημαντικά από χώρα σε χώρα.

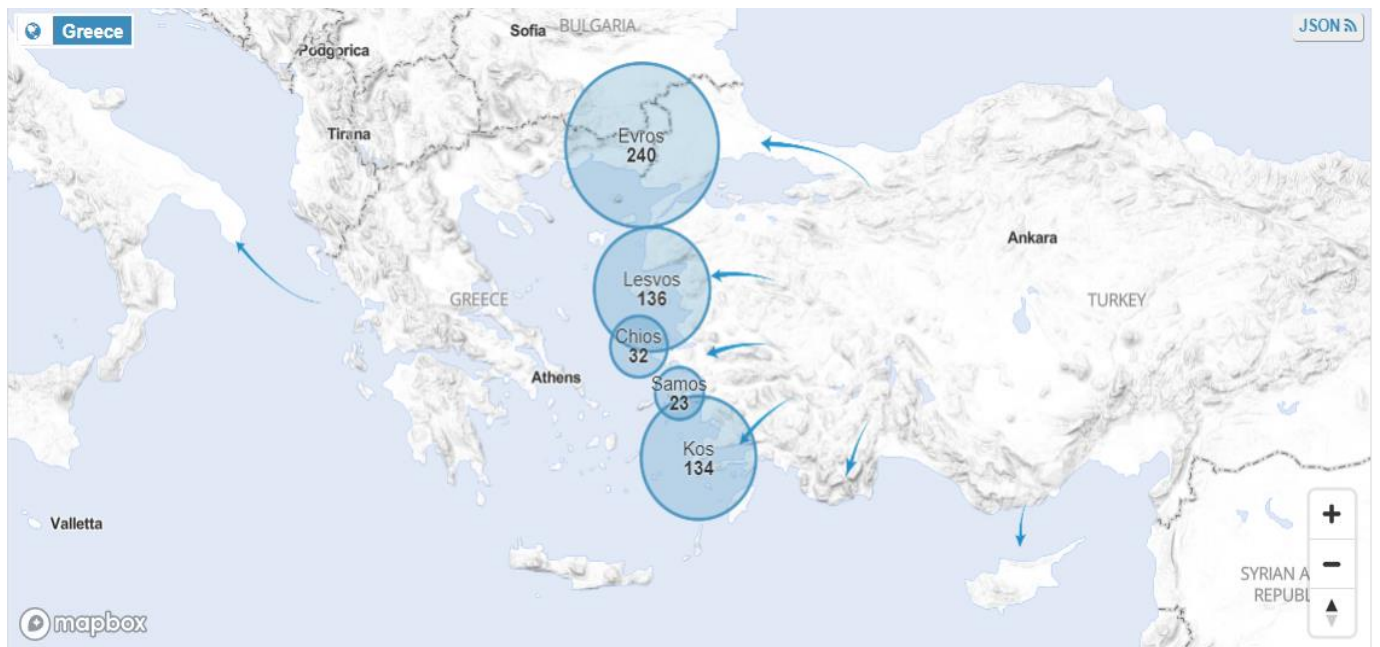
Αυτό που διαφέρει ωστόσο είναι ο βαθμός που αυτές οι συνέπειες επηρεάζουν κάθε χώρα, έτσι αν θέλουμε να μιλήσουμε για τις τοπικές οικονομίες στην Ελλάδα τότε θα πρέπει να αναφερθούμε στα προβλήματα που προκάλεσαν στην τοπική οικονομία καθώς τα νησιά του Βορείου Αιγαίου ήταν αυτά που κλήθηκαν να σηκώσουν όλο το βάρος με συνέπειες στον τουριστικό κλάδο και ούτω καθεξής.

Η Ελλάδα ήταν και είναι μια χώρα χωρίς υποδομές, που ακόμα ταλαιπωρείται τόσα χρόνια μετά την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης και ενδεχομένως η παρουσία των μεταναστών να χειροτέρεψε ως ένα βαθμό σε κάποιους τομείς και σε κάποιες συγκεκριμένες περιοχές, όπως στα νησιά, τα πράγματα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5.1 Case study: Βόρειο Αιγαίο

Ένα πολύ μεγάλο ποσοστό των θαλάσσιων εισροών γίνονται στα νησιά του Αιγαίου, Λέσβο, Χίο και Σάμο. Τα τρία αυτά νησιά συγκεντρώνουν τους μεγαλύτερους πληθυσμούς προσφύγων και μεταναστών.

Το μεγάλο κύμα μεταναστών και προσφύγων που δέχτηκαν τα νησιά του Βορείου Αιγαίου έχει προκαλέσει σημαντικές επιπτώσεις στην τοπική οικονομία μέχρι και σήμερα καθώς έχει επηρεάσει την εύρυθμη λειτουργία της οικονομικής δραστηριότητας, ενώ έχει επηρεάσει ακόμα και την τοπική παραγωγή ή ακόμα και την αγροτική δραστηριότητα.

Οι επιπτώσεις αυτές μάλιστα φτάνουν μέχρι και τον τουριστικό κλάδο έναν κλάδο που είναι ιδιαίτερα σημαντικός για τα νησιά αυτά καθώς αποτελεί το βασικό συστατικό στήριξης της τοπικής οικονομίας που επηρεάζει σαν ντόμινο τους υπόλοιπους κλάδους.

Όπως είναι αναμενόμενο, τα νησιά που εμφανίζουν ιδιαίτερα αυξημένες ροές έχουν σημαντικές αυτό στα νησιά αυτά που αποτελούν τους βασικούς προορισμούς δηλαδή Λέσβος Χίος.

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του Πανεπιστημίου Αιγαίου, σε 4 (τέσσερα) νησιά του Αιγαίου (Λέσβος, Χίος, Σάμος και Κως) που επλήγησαν περισσότερο από το μεταναστευτικό κίνημα διαπιστώθηκαν ότι:

- οι μαζικές ροές προσφύγων – μεταναστών που ξεπέρασαν τις 759.000 το 2015 και τις 156.000 το 2016. Αυτές οι ροές, αυξήθηκαν δραματικά στη διάρκεια της τουριστικής σεζόν του 2015, παράλληλα με τη συνεχιζόμενη οικονομική κρίση.

- **κατά μέσο όρο το 2015 σε σύγκριση με το 2014:**

- i. οι διανυκτερεύσεις μειώθηκαν κατά 18,75%,
- ii. ο αριθμός των επισκεπτών μειώθηκε κατά 22,79%,
- iii. οι τιμές παρουσίασαν πτώση σε ποσοστό 12,45%,
- iv. η μέση διάρκεια παραμονής μειώθηκε σχεδόν κατά μια ημέρα,
- v. η απασχόληση στις ξενοδοχειακές επιχειρήσεις μειώθηκε 5,26%,
- vi. το κόστος λειτουργίας αυξήθηκε κατά 5,66%. Αντίστοιχα, ιδιαίτερα αρνητικές και ανησυχητικές καταγράφηκαν οι εκτιμήσεις τους για τη διετία 2016 – 2017, όπου όπως δήλωσαν, ανέμεναν:
 - vii. • πτώση 40,63% στις διανυκτερεύσεις,
 - viii. • μείωση 42,58% στον αριθμό των επισκεπτών
 - ix. • απώλειες 35,16% στα έσοδα.

Συνοπτικά πάντως θα λέγαμε ότι σε όλα τα νησιά οι επιπτώσεις ήταν η εξής:

- ακυρώσεις κρατήσεων σε ξενοδοχεία δωμάτια και καταλύματα και μάλιστα ο αριθμός των ακυρώσεων σε πολλά νησιά είναι τόσο μεγάλος που αντιστοιχεί σε μία αύξηση ακόμα και του 30%
- συρρίκνωση της τουριστικής περιόδου στις περιοχές που έχουμε τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές με όλο και περισσότερα τουριστικά καταλύματα και ξενοδοχεία να ολοκληρώνουν την τουριστική σεζόν τους περίπου δύο μήνες πιο νωρίς σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.
- απώλειες στον κύκλο εργασιών ακριβώς επειδή υπάρχουν αυτές οι ακυρώσεις των κρατήσεων καθώς και η μείωση της τουριστικής περιόδου-σεζόν που έχει ως συνέπεια την απώλεια εσόδων
- ακυρώσεις συνεδρίων και κρουαζιερόπλοια
- ακυρώσεις πτήσεων από το εξωτερικό ακόμα και από το εσωτερικό με τουρίστες αλλά και Έλληνες να επιλέγουν άλλους προορισμούς «καθαρούς» από μεταναστευτικές ροές.

Αναλυτικότερα εξετάζοντας πιο εξειδικευμένες επιπτώσεις στην οικονομία, η επιβράδυνση της τουριστικής δραστηριότητας έχει αρνητικές επιπτώσεις στην ευρύτερη οικονομική δραστηριότητα των νησιών και ειδικά στους κλάδους που έχουν να κάνουν με την τουριστική κίνηση όπως είναι η εστίαση.

Οι επιχειρήσεις που ζουν από τα έσοδα των τουριστών όπως εστιατόρια, μπάρ, καφέ και ξενοδοχεία έχουν υποστεί σημαντικές απώλειες εσόδων που πολλές φορές αγγίζει το 30% ή ακόμα και το 50% το 2015-2016.

Παράλληλα, να σημειωθεί ότι εξαιτίας των προσφυγικών ροών έχει αυξηθεί και η παραοικονομία στα νησιά αυτά καθώς και τα φαινόμενα αισχροκέρδειας χωρίς ωστόσο να μπορεί να προσδιοριστεί το μέγεθος.

Τέτοια φαινόμενα αισχροκέρδειας και παραοικονομίας εντοπίζονται τόσο από τους ίδιους τους πρόσφυγες και μετανάστες που ψάχνουν έναν τρόπο για να βγάλουν χρήματα όσο περιμένουν να εξεταστεί το αίτημα τους και ο φάκελος τους όσο και από τους επιχειρηματίες και κατοίκους των νησιών οι οποίοι εκμεταλλεύονται τις ανάγκες των μεταναστών μπορούν να χρεώσουν υπηρεσίες διπλά και τριπλά.

Βέβαια επίσημα κοιτώντας κάνεις τα στοιχεία από τον Εργάνη τουλάχιστον για το 2015 στα νησιά του Αιγαίου τα οποία δέχτηκαν για τις μεγάλες μεταναστευτικές ροές δεν υπάρχει αισθητή μείωση της απασχόλησης ωστόσο η απώλεια θέσεων εργασίας έχει χτυπήσει κόκκινο και επιδεινώθηκε.

Αν πάντως κοιτάξει κανείς τον τουρισμό και την τουριστική δραστηριότητα στην χώρα μας συνολικά παρά τις δυσκολίες παρουσιάστηκαν σε αυτά τα νησιά, υπήρξε μια αξιοθαύμαστη δυναμική το 2015 στα υπόλοιπα νησιά.

Τους πρώτους μήνες που κορυφώθηκε η εισροή προσφύγων και μεταναστών κυρίως από τη θάλασσα ο κρατικός μηχανισμός εμφανίστηκε απόλυτα αποδυναμωμένος και καθόλα ανέτοιμος εξαιτίας και της μακρά οικονομικής κρίσης που περνούσε η χώρα μέχρι τότε.

Οι μεταναστευτικές αυτές ροές ήρθαν ξαφνικά και έτσι το κράτος δεν κατάφερε να είναι εκεί και αναγνωρίζοντας μάλιστα την αδυναμία να στηρίξει το νησιά που δέχονταν το προσφυγικό βάρος απευθύνθηκε στην Ευρωπαϊκή Ένωση, τον ΟΗΕ και διάφορες ΜΚΟ που ήρθαν στο νησί και άρχισαν να δραστηριοποιούνται.

Βέβαια αυτές οι ΜΚΟ δεν ήταν πάντα καλοδεχούμενες και υπήρξαν ουκ ολίγες καταγγελίες για προώθηση ιδίων συμφερόντων ακόμα και συνεργασία με διακινητές κυρίως και λόγω της αδυναμίας του κρατικού μηχανισμού να ελέγξει και να καταγράψει αυτές τις ΜΚΟ επίσημα αφήνοντας έτσι περιθώριο για ύποπτη ή ακόμα και παράνομη δράση.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα ο ειδικός σύμβουλος του δημάρχου Μάριος Ανδριώτης, που ξεκίνησε μόνος όπως αναφέρει σε συνέντευξη του στο Ε¹⁹ την καταγραφή των ΜΚΟ αλλά και την προσπάθεια οργάνωσης της δράσης τους στο νησί.

«Πολύ πριν καταλάβουμε τη διάσταση του προσφυγικού, από τον Φλεβάρη ακόμα, έξι εκπρόσωποι ΜΚΟ ήρθαν στο γραφείο του κ. Γαληνού για να πάρουν πληροφορίες και να δηλώσουν την πρόθεσή τους να βοηθήσουν.

19 <https://www.emprosnet.gr/koinonia/79202-hartografontas-tis-mko-sti-lesvo>

Σιγά σιγά αυτό καθιερώθηκε. Όποιος ερχόταν στο νησί πήγαινε στο δήμαρχο. Έτσι ξεκίνησε από μέρους μας, χωρίς να είναι αρμοδιότητα του Δήμου, η προσπάθεια καταγραφής όλων και μετέπειτα η οργάνωση της δράσης τους για να ξέρουμε τι μας γίνεται.

Μην ξεχνάμε, δεν υπήρχε τότε... τίποτα. Από τότε μέχρι και σήμερα ως Δήμος καταγράφουμε όλους όσους έρχονται ενώ, όταν εγκαταστάθηκε και η Ύπατη Αρμοστεία για τους πρόσφυγες στο νησί, καθιερώθηκαν και τα εβδομαδιαία συντονιστικά meetings όλων των ΜΚΟ για την οργάνωση της δράσης. Όποιος λείπει από αυτό το meeting απλά παίρνει απουσία και θεωρείται ότι είναι εκτός του σχεδιασμού και ανακαλείται η υποτυπώδης βέβαια αναγνώρισή του» όπως αναφέρει ο ίδιος στο «Ε».

Για το θέμα αυτό, ο Δήμαρχος της Λέσβου, κ. Γαληνός, δήλωσε στο «The Guardian» (σε ελεύθερη μετάφραση από τα αγγλικά): «η παρουσία ανεπίσημων ανθρωπιστικών οργανώσεων που δεν συνεργάζονται με την κοινότητα, είναι περισσότερο αποδιοργανωτική παρά χρήσιμη» (The Guardian, 2016).

Κατά συνέπεια, τον Ιανουάριο 2016, οι αρχές προχώρησαν στη σύλληψη δύο Δανών εθελοντών της οργάνωσης World Organisation Against Torture (OMCT, σε μετάφραση: Παγκόσμια Οργάνωση Κατά των Βασανιστηρίων) και άλλων τριών Ισπανών της οργάνωσης Professional Emergency Aid (PROEM-AID, σε μετάφραση: Επαγγελματική Βοήθεια Πρώτης Ανάγκης), κατά την διάρκεια θαλάσσιας επιχείρησης διάσωσης προσφύγων, με την κατηγορία ότι παρέβηκαν τον νόμο περί μετανάστευσης και οπλοκατοχής (OMCT and FIDH, 2016).

Προκειμένου να αντιμετωπιστεί η κρίση σταδιακά έγιναν και κάποιες αλλαγές στον τρόπο που διαχειρίστηκαν την μεταναστευτική κρίση υπήρχε μια μεγαλύτερη οργάνωση καθώς οι ΜΚΟ άρχισαν να συνεργάζεται με φορείς και κυρίως με την Ύπατη Αρμοστεία, το κράτος, τους δήμους με αποτέλεσμα η αντιμετώπιση των αναγκών που δημιουργούνταν καθημερινά να είναι πιο συστηματική και πιο αποτελεσματική.

Με το που ξεκίνησαν να φτάνουν οι πρώτοι πρόσφυγες και μετανάστες στα νησιά χρειάστηκε να διευθετηθούν αρκετά πράγματα όπως αρχικά η διάσωση τους, η περίθαλψη για όσους αντιμετώπιζαν θέματα υγείας, η διατροφή τους ακόμα και η διαμονή τους μέχρι το κράτος να καταφέρει να φτιάξει χώρους φιλοξενίας που πήραν αρκετό διάστημα για να ολοκληρωθούν.

Μέχρι τότε οι κάτοικοι ήταν κυρίως αυτοί που έδιναν διάφορες κατασκηνώσεις, χώρους, αυλές, σπιτιών, δημόσια κτίρια προκειμένου να φιλοξενηθούν οι πρόσφυγες.

Και ήταν ακριβώς αυτό το γεγονός ότι δηλαδή ο κρατικός μηχανισμός δεν ήταν έτοιμος να αντιμετωπίσει ένα τέτοιο μεταναστευτικό ρεύμα άνευ προηγουμένου που έπληξε την Ελλάδα και που τελικά δημιούργησε όλα εκείνα τα προβλήματα που συντέλεσαν στο αρνητικό κλίμα και στις αρνητικές επιπτώσεις στην οικονομία.

Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες ερχόμενοι στην Ελλάδα συμβόλιζαν κάτι άγνωστο κάτι καινούργιο που φέρνει ανασφάλεια και φόβο κι αυτός ο φόβος μπορεί να εκφραστεί με πολλούς διαφορετικούς τρόπους και να εκφραστεί επίσης σε διάφορες κατευθύνσεις.

Δεν είναι όμως μόνο οι κάτοικοι οι οποίοι είχαν παράπονα και φόβο ήταν και οι ίδιοι μετανάστες – πρόσφυγες, οι Αρχές και φορείς του νησιού και οι λόγοι ήταν πολλοί

Οι μετανάστες ένιωθα, εγκλωβισμένοι διότι οι περισσότεροι απ' αυτούς ήθελαν να μετακινηθούν στα αστικά κέντρα ενώ ακόμα πιο πολλοί ήθελαν να φύγουν από την Ελλάδα η οποία ταλαιπωρούταν έτσι κι αλλιώς από μια μακρόχρονη οικονομική κρίση για να πάνε σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες όπου οι συνθήκες ζωής ήταν πολύ καλύτερες.

Παράλληλα η πολύμηνη αναμονή, ο φόβος και το άγχος να μη γίνει δεκτό το αίτημα του ασύλου, οι άσχημες συνθήκες με τις οποίες διαβίωναν και τους άφηναν εκτεθειμένους, η εξάντληση από όλο το ταξίδι, ο φόβος για να φτάσουν εδώ, οι απώλειες που μπορεί να είχαν κατά τη διάρκεια του ταξιδιού ήταν μόνο μερικές από τις αιτίες που οδηγούσαν σε συγκρούσεις με τις αρχές αλλά και με τους κατοίκους.

Από την άλλη μεριά οι αρχές έκαναν ότι είναι δυνατόν να συμπεριφερθούν ανθρώπινα σε κάτι που δεν είχαν αντιμετωπίσει ξανά στο παρελθόν. Η έλλειψη ανθρώπινου δυναμικού, η έλλειψη πόρων, η απώλεια οδηγιών στο πως να χειριστούν κάτι τόσο πρωτόγνωρο αλλά και η κούραση γίνονταν αιτίες για ένταση στα νησιά του Βορείου Αιγαίου.

Και από την άλλη οι κάτοικοι άρχισαν να δυσανασχετούν βλέποντας τα νησιά τους μέσα σε ένα βράδυ να μετατρέπεται ξαφνικά σε απέραντα κέντρα φιλοξενίας ανθρώπων που ένιωθαν ότι είχαν έρθει φέρνοντας μαζί μόνο προβλήματα για το νησί.

Ενώ, υπήρχαν στοιχεία τα οποία έδειχναν ότι πράγματι η τοπική οικονομία είχε δεχτεί ένα βαρύ πλήγμα που φαινόταν από την μείωση της επισκεψιμότητας , η μείωση στον τουρισμό και στις διανυκτερεύσεις, στις ακυρώσεις και στην γενικότερη μείωση των εσόδων, υπήρχαν κι άλλες μαρτυρίες οι οποίες έλεγαν ούτε λίγο ούτε πολύ ότι η τοπική οικονομία δεν υπέστη τελικά και τόσο σοβαρό πλήγμα για μπορεί μεν η τουριστική αγορά να είχε μειωθεί όμως υπήρχαν άλλες υπηρεσίες που αντιστάθμισαν την ζημιά

Τα ενοικιαζόμενα καταλύματα που έμειναν άδεια από τουρίστες χρησιμοποιήθηκαν από τις ΜΚΟ και το κράτος και τους φορείς για να στεγάσουν στελέχη τα οποία έμειναν στο νησί για να βοηθήσουν στην μεταναστευτική κρίση.

Τα καταστήματα εστίασης μπορεί να μη γέμισαν με τουρίστες το ίδιο και τα λεωφορεία και υπηρεσίες μεταφοράς γενικότερα όμως δεν διέκοψαν την δραστηριότητα τους πάρα συνέχισαν ακόμα και το χειμώνα και εννοείται και το καλοκαίρι να εξυπηρετούν το ανθρώπινο δυναμικό που έμενε και εργαζόταν στα νησιά αυτά.

Οι ίδιοι οι πρόσφυγες – μετανάστες έδιναν οι ίδιοι ζωή στο νησί αγοράζοντας τα απαραίτητα όπως τρόφιμα.

Το διαφορετικό ήταν εκείνο που έκανε τους κατοίκους να φοβούνται περισσότερο, το ότι οι μετανάστες και πρόσφυγες είχαν έρθει με άλλα ήθη και έθιμα, με άλλη θρησκεία και φοβόντουσαν λοιπόν ότι θα χάσουν την εθνική τους ταυτότητα, την θρησκεία τους , τις ρίζες τους τα ήθη και έθιμα των τοπικών κοινωνιών τους.

Όμως και η παραβατική συμπεριφορά κάποιων μεταναστών οδήγησαν σε φόβο και σε ρατσισμό ειδικότερα όταν εκφράστηκαν φόβοι ότι ανάμεσα στους πρόσφυγες και τους μετανάστες που

έφταναν στα νησιά υπήρχαν πολλά μέλη τρομοκρατικών οργανώσεων τα οποία στην ουσία περνούσαν από τη χώρα για να πάνε σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες.

Βλέπουμε λοιπόν πως τουλάχιστον στις αρχές η υποδοχή των προσφύγων και μεταναστών ήταν θερμή καθώς πολλοί απ' αυτούς βοήθησαν ακόμα και στην περισυλλογή τους από τη θάλασσα, τους φιλοξένησαν, τους τάισαν.

Ποιος άλλωστε δεν θυμάται τις ηλικιωμένες κυρίες της Λέσβου να κρατούν στα χέρια τους το μωρό μιας πρόσφυγα που μόλις είχε φτάσει στο νησί και να το ταΐζουν με μπιμπερό.

Από τον Αύγουστο του 2015 και σταδιακά το κράτος φαινόταν ολοένα και πιο έτοιμο να αντιμετωπίσει αυτή την κρίση και η μεταναστευτική πολιτική πέρασε τελικά στην ευθύνη του κράτους που έφτιαξε τους χώρους φιλοξενίας και έτσι από το 2016 και μετά με τη συμφωνία της ευρωπαϊκής ένωσης με την Τουρκία τα σύνορα έκλεισα, άλλαξε η οργάνωση των χώρων φιλοξενίας, η κατάσταση ξέφυγε και πολλοί μετανάστες εγκλωβίστηκαν στα κέντρα υποδοχής ξεκινώντας τα προβλήματα για τα νησιά, τους κατοίκους και τις τοπικές κοινωνίες.

Σκοπός του επόμενου κεφαλαίου λοιπόν είναι να μελετηθούν, οι εισροές στα νησιά της Λέσβου, της Χίου και της Σάμου, στο ΒΑ Αιγαίο γενικότερα που αποτελούν τις πύλες εισόδου καθώς και πως επηρέασε η άφιξη των μεταναστών και των προσφύγων την τοπική οικονομία των νησιών.

Όπως είδαμε παραπάνω, η άφιξη των μεταναστών – προσφύγων εντάθηκε κυρίως τα έτη 2015 - 2016 αυτός είναι και ο λόγος που θα επικεντρωθούμε σε αυτές τις χρονιές.

Στη συνέχεια άλλωστε μπορεί οι μεταναστευτικές ροές να μειώθηκαν χάρη στη συμφωνία ΕΕ- Τουρκίας αλλά και της μεταναστευτικής πολιτικής που ακολούθησε η χώρα μας η οποία κατά βάση είχε ως στόχο να αποθαρρύνει τους μετανάστες και πρόσφυγες να καταφθάνουν στη χώρα εξαιτίας της αργής διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος ασύλου ωστόσο οι πρόσφυγες αυτοί παρέμεναν για τουλάχιστον 2 χρόνια στα νησιά αυτά επηρεάζοντας την τοπική οικονομία και τον τουρισμό τους.

Κατά την μαρτυρία των Afouxenidis et al. (2017), μόνο τον Ιούνιο και τον Αύγουστο του 2015, η Λέσβος δέχτηκε 75.773 πρόσφυγες, η Χίος 20.485 και η Σάμος 19.330 (Afouxenidis et al., 2017, p.26).

Η Λέσβος και η Χίος αποτελούν δύο νησιά τα οποία βρίσκονται πολύ κοντά στην Τουρκία ως εκ τούτου είναι φυσιολογικό ότι οι μεταναστευτικές και προσφυγικές ροές μέσω Τουρκίας να φτάνουν σε αυτά τα νησιά που βρίσκονται κοντά.

Η ολοκλήρωση μάλιστα του φράχτη στον Έβρο το Δεκέμβριο του 2012 τοποθέτησε χιλιάδες αστυνομικούς στα ελληνοτουρκικά σύνορα με αποτέλεσμα να εκμηδενιστούν οι εισροές στον Έβρο μέσω ξηράς και αντίστοιχα οι διακινητές να αναγκαστούν να στραφούν προς το Αιγαίο δημιουργώντας νέους δρόμους.

Έτσι το Αιγαίο έγινε ο νέος Έβρος και «δημοφιλής» προορισμός των διακινητών με τη μετανάστευση πλέον να γίνεται μέσω θαλάσσης με ένα ταξίδι το οποίο δεν ήταν καθόλου εύκολο και ιδιαίτερα ακριβό.

Από στοιχεία της αστυνομίας βλέπουμε ότι το μεγαλύτερο προσφυγικό κύμα ξεκίνησε το 15 γι' αυτό άλλωστε όπως επαναλάβαμε αρκετές φορές σε αυτή την εργασία το έτος στο οποίο θα αναφερθούμε περισσότερο είναι το 2015 με 2016 που οι μεταναστευτικές ροές βρίσκονται στο απόγειο τους καθώς παρατηρήθηκε ότι ποσοστό 60% αφιχθέντων πραγματοποιήθηκε στην Λέσβο και μόλις το 22% στην Χίο. Το μεγαλύτερο ποσοστό των προσφύγων είναι Σύριοι, ενώ ακολουθούν Αφγανοί αλλά και Ιρακινοί.

Σύμφωνα με έκθεση του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας και Τουρισμού, το 2015 σε σχέση με το 2014 υπάρχει τεράστια αύξηση των συλληφθέντων για παράνομη είσοδο της τάξης του 1690% στην Περιφερειακή Ενότητα Λέσβου και Λήμνου και της τάξης του 921% στην Περιφέρεια Χίου. (Τριαντόπουλος, 2015).

5.2 Η τουριστική ανάπτυξη της Λέσβου και της Χίου

5.2.1 Τουρισμός στη Χίο

Η Χίος είναι ένα από τα μεγαλύτερα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και απέχει πολύ λίγο από τα παράλια της Μ.Ασίας. Το πέμπτο κατά σειρά νησί της Ελλάδας Χίος έχει πληθυσμό σχεδόν 50.000 κατοίκων σύμφωνα με την απογραφή του 2011, με μήκος 842 τετραγωνικά χλμ. και ακτές που φτάνουν τα 213 χλμ. σε μήκος. Η πρωτεύουσά της είναι η Χώρα της Χίου. Επίσης υπάρχουν κατά προσέγγιση 64 χωριά συμπεραλαμβανομένων των νησιών Οινούσες και Ψαρά.

Η Χίος γνωστή κυρίως για τη μαστίχα της την οποία άλλωστε και εξάγει , το λάδι, τπ κρασί, τα σύκα, ενώ από τα αρχαία χρόνια είχε και συνεχίζει να έχει τεράστια φήμη για την Ναυτιλία της. Επίσης διαθέτει εξαιρετικές παραλίες, μεσαιωνικά γραφικά χωριά καθώς και αγροτικά τοπία. Έχει επίσης πολλά έθιμα και παραδόσεις²⁰ .

Το νησί έχει 27 χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς καθώς επίσης εκκλησίες και Μονές για τα οποία η Χίος είναι γνωστή. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Χίος έχει και πολλά μουσεία επίσης γνωστά και άξια επίσκεψης τους.

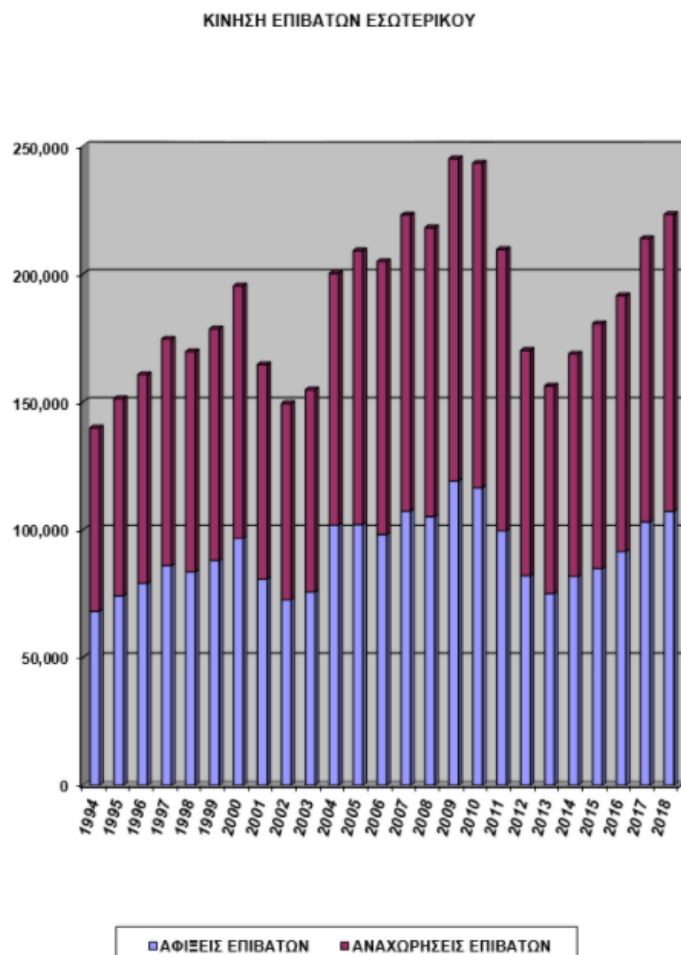
Τα ήθη και τα έθιμα της Χίου είναι μοναδικά όπως για παράδειγμα ο ρουκετοπόλεμος και το έθιμο του δικαστή Αγά που λαμβάνει μέρος στα χωριά νότια της Χίου.

Η Χίος είναι προσβάσιμη τόσο με πλοίο όσο και με αεροπλάνο. Διαθέτει 2 λιμάνια από τα οποία το πιο μεγάλο βρίσκεται στη Χώρα του νησιού. Το δεύτερο λιμάνι είναι στο νότιοδυτικό μισό του νησιού. Το νησί συνδέεται ακτοπλοϊκά σε καθημερινή βάση με Πειραιά και Λέσβο, ενώ συχνά με τη Λήμνο και τη Θεσσαλονίκη.

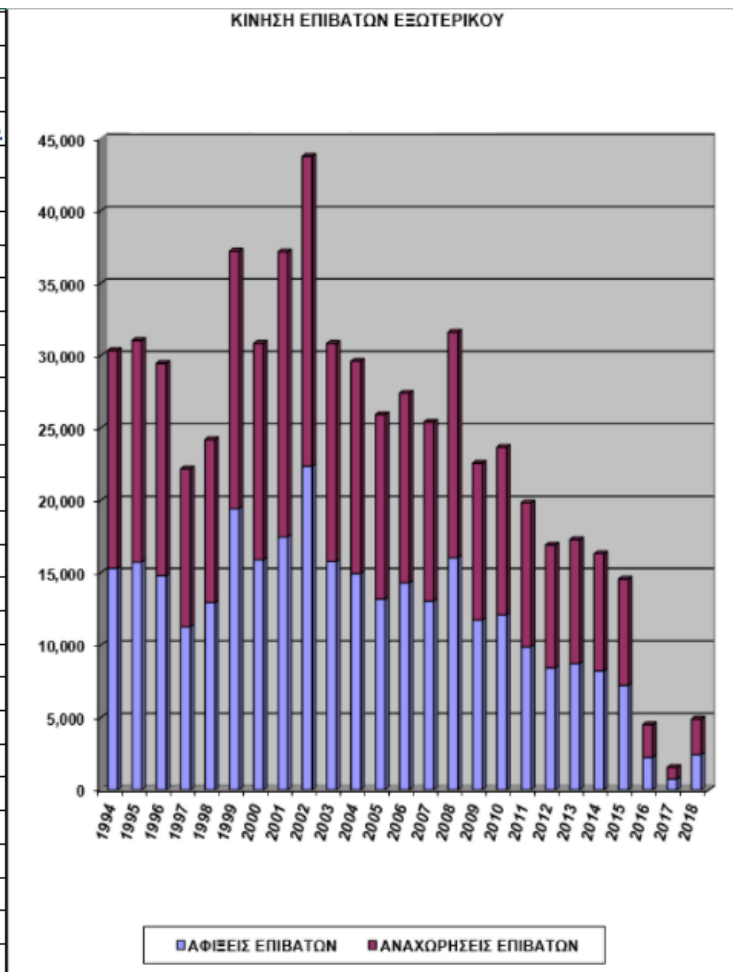
Τέλος να σημειώσουμε ότι σε καθημερινή βάση συνδέεται ακτοπλοϊκά με τον Τσεσμέ Τουρκίας, με ελληνικά και τουρκικά επιβατικά σκάφη. Όπως αναφέραμε η Χίος είναι προσβάσιμη και εναέρια αφού έχει το αεροδρόμιο «Όμηρος» το οποίο έχει μήκος αεροδιαδρόμου 1511 μέτρα, ενώ τα Ψαρά και η Οινούσες έχουν στη διάθεσή τους ελικοδρόμιο. Πραγματοποιούνται καθημερινές πτήσεις προς Αθήνα. Από το εξωτερικό η Χίος δέχεται ιδιαίτερα κατά τη θερινή περίοδο πτήσεις charters.

20(<http://archive.ert.gr/8410/>)

ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΧΙΟΥ					
ΚΙΝΗΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ					
ΕΤΗ	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		ΕΜΠΟΡ/ΤΑ σε τον.	
		ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡ.
1994	2,782	68,174	71,642	500	100
1995	3,104	74,161	77,121	444	46
1996	3,162	79,067	81,600	395	42
1997	3,355	85,999	88,588	372	43
1998	3,505	83,515	86,175	351	47
1999	3,802	87,957	90,641	361	43
2000	3,716	96,621	98,758	384	54
2001	3,305	80,652	83,978	309	61
2002	3,538	72,622	76,814	300	50
2003	4,624	75,599	79,144	516	93
2004	5,403	101,736	98,558	587	70
2005	5,183	101,931	107,193	498	53
2006	5,108	98,157	106,768	493	62
2007	4,868	107,313	115,813	510	52
2008	4,535	105,068	113,086	503	39
2009	4,894	119,117	126,018	435	44
2010	5,186	116,422	127,031	360	33
2011	3,701	99,593	110,068	248	26
2012	3,482	82,004	88,157	232	28
2013	3,151	74,951	81,295	260	34
2014	3,358	81,704	87,054	237	35
2015	3,878	84,725	95,893	200	38
2016	4,295	91,528	100,083	183	39
2017	4,968	103,015	110,888	141	38

ΚΙΝΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ					
ΕΤΗ	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		ΕΜΠΟΡ/ΤΑ σε τον.	
		ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΟΡ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΟΡ.
1994	431	15,300	15,059	0	0
1995	471	15,739	15,311	0	0
1996	388	14,799	14,676	0	0
1997	346	11,293	10,891	0	0
1998	336	12,949	11,262	0	0
1999	454	19,438	17,784	0	0
2000	382	15,907	14,945	0	0
2001	461	17,484	19,683	0	0
2002	528	22,372	21,400	0	0
2003	410	15,776	15,072	0	0
2004	361	14,956	14,659	0	0
2005	317	13,182	12,747	0	0
2006	390	14,307	13,109	0	0
2007	398	13,059	12,358	0	0
2008	395	16,058	15,569	0	0
2009	308	11,745	10,837	0	0
2010	324	12,090	11,598	0	0
2011	259	9,885	9,954	0	0
2012	242	8,433	8,491	0	0
2013	249	8,735	8,559	0	0
2014	252	8,228	8,095	0	0
2015	228	7,224	7,341	0	0
2016	109	2,253	2,266	0	0
2017	32	768	800	0	0
2018	79	2,449	2,453	0	0

Όπως παρατηρούμε από τα στατιστικά στοιχεία από τον αερολιμένα Χίου, οι αφίξεις τουριστών στο νησί μέσω charter στην Χίο κατά τα έτη 2014, 2015 και 2016, είναι μειωμένες αισθητά σε σύγκριση με τα προηγούμενα χρόνια. Η αριθμητική διαφορά που παρατηρούμε ανάμεσα στο 2008 με 16.058 τουρίστες και στο 2016 με 2.253 τουρίστες αντίστοιχα είναι εμφανώς τεράστια. Ως συνέπεια από το 2015 βλέπουμε ότι οι πτήσεις του εξωτερικού είναι κατά 64% μειωμένες.

Η πτώση στις αφίξεις charter ήταν στο 68,91% με εξαίρεση τους Ολλανδούς και τους Νορβηγούς όσον αφορά επισκέπτες από την ευρώπη. Ακόμη η μελέτη μιλά για ακυρώσεις σε προσεγγίσεις κρουαζιερόπλοιων στο νησί. Όλα αυτά θα φέρουν μεγάλες απώλειες στις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στον τουρισμό με αλυσιδωτές συνέπειες στα νοικοκυριά και στην οικονομία και κοινωνία των νησιών. (Κουσουνής, 2016).

Ωστόσο, το νησί καταφέρνει να σώσει την τουριστική παρτίδα λόγω των Τούρκων που φαίνεται να προτιμούν το νησί εκείνη την περίοδο.

Η ανεξέλεγκτη κατάσταση στη Λέσβο και η μεγάλη προβολή των γεγονότων εκεί επισκίασε όπως ήταν αναμενόμενο την κατάσταση στα υπόλοιπα νησιά τα οποία δέχτηκαν μεν μικρότερο αριθμό προσφύγων και μικρότερη ως εκ τούτου πίεση συγκριτικά με την Λέσβο ωστόσο οι επιπτώσεις ήταν εξίσου σημαντικές για το νησί.

Το ΚΥΤ της Χίου στήθηκε σε χώρο του παλιού εργοστασίου της ΒΙΑΛ, ωστόσο σύμφωνα με συγκριτικές μελέτες οι συνθήκες δεν διαφέρουν από εκείνες που επικρατούν στο ΚΥΤ στην Μόρια της Λέσβου καθώς υπάρχουν πολλοί άνθρωποι, εγκαταστάσεις χωρίς τα απαραίτητα μεγάλος χρόνο αναμονής για την εξέταση του φακέλου του ασύλου.

Παράλληλα, λειτουργεί και ο καταυλισμός της Σούδας από τον Νοέμβριο του 2017 στον οποίο έγιναν πολλές αλλαγές λόγω των αυξημένων αφίξεων. Συγκεκριμένα, η χωρητικότητά του αυξήθηκε και από 300 έφτασε τα 1000 άτομα, αριθμός ωστόσο που συχνά ξεπεράστηκε κατά πολύ (Λαμπρινάκης, 2017)

Σύμφωνα λοιπόν με την Ευρωπαϊκή Αντιπροσωπεία Προσφύγων UN, από τον Ιανουάριο του 2015 έως και τον Φεβρουάριο του 2016 οι αφίξεις προσφύγων στην Χίο ήταν περίπου 143.688. Συγκεκριμένα το Φεβρουάριο του 2016 οι προσφυγικές ροές στο νησί έφτασαν τις 10.305 συνολικά (429 αφίξεις καθημερινά, κατά μέσο όρο), ενώ τον Ιανουάριο του 2016 σημειώνονταν καθημερινά, κατά μέσο όρο, 413 αφίξεις²¹.

Στο επόμενο γράφημα (4.1) βλέπουμε μια σύγκριση μεταξύ των προσφυγικών ροών της Χίου κατά τα έτη 2015 – 2016 (μέχρι τον Φεβρουάριο):

21 [app.title404 \(unhcr.org\)](http://app.title404.unhcr.org)

Γράφημα 4.1: Προσφυγικές ροές στην Χίο 2015-2016

(Πηγή: Ευρωπαϊκή Αντιπροσωπεία Προσφύγων UN)

Αναφορικά με τα επιμέρους χαρακτηριστικά των προσφύγων (Σωτηρία Καφέ 2017):

«Η πλειοψηφία προέρχεται από τη Συρία, το Αφγανιστάν και το Ιράκ, με ελαχίστους να προέρχονται από το Ιράν και το Μαρόκο.

Ειδικότερα, Σύριοι πρόσφυγες έφτασαν σε υψηλά ποσοστά (γύρω στο 40%) από τα μέσα του 2015 ως τις αρχές του 2016 στο νησί της Χίου. Το ίδιο παρατηρείται και με Αφγανούς πρόσφυγες, όμως σε εκείνους παρατηρείται κατακόρυφη αύξηση τον Ιανουάριο του 2016 (γύρω στο 44%).

Τα ποσοστά των Ιρακινών είναι σταθερά χαμηλότερα καθ' όλη την περίοδο που εξετάζεται (γύρω στο 10-20%) και των Ιρανών και των Μαροκινών γύρω στο 2%-5%.

Αναφορικά με το φύλο, τα ποσοστά είναι αρκετά μοιρασμένα μεταξύ παιδιών και ανδρών (37% - 43%), ενώ οι γυναίκες έπονται (20%).

Η καταγραφή αυτή αφορά τον μήνα Ιανουάριο του 2016²².

22 [app.title404 \(unhcr.org\)](http://app.title404.unhcr.org)

Η ίδια ευρωπαϊκή αντιπροσωπεία για τους πρόσφυγες έχει δημοσιεύσει και δύο αναλυτικές εκθέσεις ειδικά για τους Σύριους και τους Αφγανούς που καταφθάνουν στο νησί της Χίου, μετά από έρευνα που διενήργησε στο νησί το 2016.

Σύριοι

Μοιρασμένα τα ποσοστά μεταξύ ανδρών και γυναικών, ηλικίας κυρίως 25-29 ετών και κυρίως χριστιανικού δόγματος.

Το 94% εγκατέλειψε τη Συρία κυρίως λόγω των βιαιών, πολεμικών γεγονότων που λαμβάνουν χώρα εκεί τα τελευταία χρόνια και το ταξίδι προς την Ελλάδα διήρκησε δύο ή και περισσότερους μήνες. Το 43% των ερωτηθέντων ξεκίνησε το ταξίδι του προς την Ελλάδα το 2015.

Η διαδρομή που ακολουθήθηκε από τη Συρία ήταν Τουρκία – Ελλάδα ή απευθείας Ελλάδα για όσους Σύριους ζούσαν προηγουμένως ήδη στην Τουρκία.

Ένα μικρό ποσοστό του δείγματος κατελάμβαναν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι.

Αφγανοί

Η πλειοψηφία αφορά άνδρες, ηλικίας κυρίως 19-24 ετών, ισλαμικού σιτικού δόγματος.

Το 40% εγκατέλειψε το Αφγανιστάν μέσα στο 2015.

Το 71% εγκατέλειψε το Αφγανιστάν λόγω του κλίματος βίας που επικρατεί και το ταξίδι του προς την Ελλάδα διήρκησε δύο ή και περισσότερους μήνες.

Η διαδρομή που ακολουθήθηκε από το Αφγανιστάν ήταν Τουρκία – Ελλάδα ή Ιράν – Τουρκία – Ελλάδα.

Ένα μικρό ποσοστό του δείγματος κατελάμβαναν οι ασυνόδευτοι ανήλικοι»

Στοιχεία τουρισμού

Αναφορικά με τον «Πολίτη της Χίου»²³ οι θερινοί περίοδος του 2016 έκλεισε με αρνητικό πρόσημο. Πιο συγκεκριμένα ο Ιούλιος έκλεισε με πτώση της τάξεως του -71,65% σε σχέση με τον Ιούλιο του 2015. Τον Ιούνιο η πτώση ήταν ίση με -70%.

23 [Βουλιάζει ο τουρισμός στη Χίο | politischios.gr](http://politischios.gr)

Επίσης οι μειώσεις κρατήσεων με τη σειρά τους έχουν μειωθεί και αυτές με συνέπεια πολλοί ξενοδόχοι στη Χίο (όπως και τη Λέσβο) να συγκεντρώνουν διάφορα στοιχεία για να διεκδικήσουν αποζημίωση από το ελληνικό κράτος για τις ζημιές που έχουν υποστεί .

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΕΤΩΝ 2015-2016			
ΙΟΥΛΙΟΥ			
ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΚΙΝΗΣΗΣ	2015	2016	ΠΟΣΟΣΤΟ ΜΕΤΑΒΟΛΗΣ
ΑΕΡΟΣΚΑΦΗ			
- Κινήσεις α/φών εσωτερικού	438	396	-9,59
- Κινήσεις α/φών εξωτερικού	50	18	-64,00
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ Α/ΦΩΝ :	488	414	-15,16
ΕΠΙΒΑΤΕΣ			
- Αφίξεις επιβατών εσωτερικού	10.724	11.513	7,36
- Αναχωρήσεις επιβατών εσωτερικού	9.828	9.775	-0,54
- Αφίξεις επιβατών εξωτερικού	1.887	535	-71,65
- Αναχωρήσεις επιβατών εξωτερικού	1.691	450	-73,39
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞ. ΕΠΙΒΑΤΩΝ :	12.611	12.048	-4,46
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ ΑΝΑΧ. ΕΠΙΒΑΤΩΝ :	11.519	10.225	-11,23

5.2.2 Έρευνα των επιπτώσεων των προσφυγικών ροών στην οικονομία και τον τουρισμό της Χίου

Σκοπός της διπλωματικής είναι η μελέτη της προσφυγικής - μεταναστευτικής κρίσης που συμβαίνει στη Λέσβο και τη Χίο καθώς και οι συνέπειες και οι επιπτώσεις της κρίσης αυτής στον τουρισμό , τόσο σε θεωρητικό επίπεδο, μέσω της βιβλιογραφικής ανασκόπησης, όσο και πρακτικά με τη βοήθεια ερωτηματολογίων και ελάχιστες προσωπικές συζητήσεις με γνωστούς που τυχαίνει να βιώνουν την όλη κατάσταση σε πρώτο χρόνο.

Έτσι στο σημείο αυτό έγινε μια προσπάθεια κατανόησης των επιπτώσεων που είχε η μετανάστευση στη Χίο την περίοδο εκείνη που οι μεταναστευτικές ροές χτύπησαν κόκκινο δηλαδή το 2015-2016 αλλά και σήμερα που οι μεταναστευτικές ροές έχουν μειωθεί σημαντικά.

Κατάφερε το νησί να ανακάμψει από τις αρνητικές επιπτώσεις της μετανάστευσης δεδομένου μάλιστα ότι πέρασε μια πενταετία;

Η έρευνα αυτή κράτησε περίπου ένα μήνα και τα ερωτηματολόγια μοιράστηκαν σε περιορισμένο αριθμό ατόμων τα οποία ωστόσο προέρχονταν από διαφορετικούς τομείς, κοινωνικά και μορφωτικά επίπεδα σε μια προσπάθεια η έρευνα να είναι όσο το δυνατόν πιο έγκυρη παρά τον περιορισμένο αριθμό ατόμων που συμμετείχαν.

Η έρευνα έγινε τόσο προς τους τουρίστες εξετάζοντας αν και κατά πόσο επηρέασε την επιλογή τους το γεγονός ότι υπάρχουν μεταναστευτικές ροές στο νησί. Οι τουρίστες ρωτήθηκαν σε γενικότερο πλαίσιο καθότι δεν επισκέφθηκαν το νησί το 2015-2016 αλλά πιο πρόσφατα ωστόσο ερωτήθηκαν αν θα επισκέπτονταν το νησί νωρίτερα για να εξαχθεί πιο εύκολα συμπέρασμα για την χρονική επιλογή της επίσκεψής τους.

Αντίθετα κάτοικοι και φορείς ερωτήθηκαν να μοιραστούν τις εμπειρίες τους τόσο για ότι θυμόντουσαν για την περίοδο 2015-2016 αλλά και σήμερα προκειμένου να γίνει σύγκριση.

Ως προς τους τουρίστες οι στόχοι ήταν οι εξής:

Οι λόγοι που διάλεξαν τον τουριστικό προορισμό, θα τον διάλεγαν το 2015; Το μεταναστευτικό είναι ανασταλτικός παράγοντας προσέλκυσης τουριστών;

Ως προς τους φορείς – επιχειρηματίες

Οι απόψεις για το αν η μετανάστευση επηρέασε την τουριστική επισκεψιμότητα των νησιών και τις ζημιές που κατέγραψαν.

Αν νιώθουν πως όσοι εργάζονταν στις ΜΚΟ αντιστάθμισαν κάπως τις ζημιές.

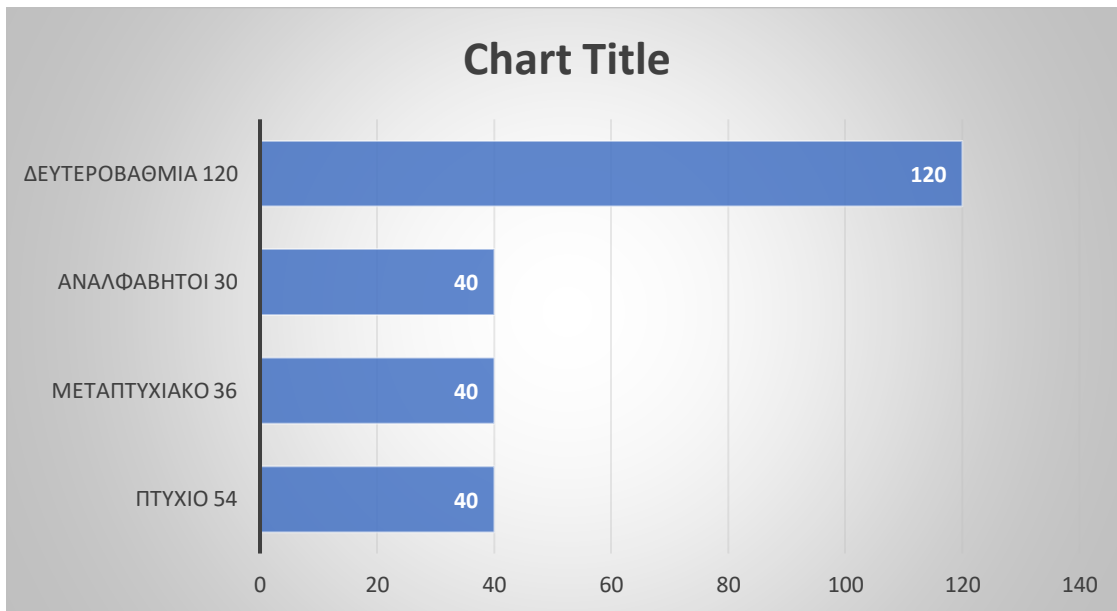
Σχετικά με τους επιχειρηματίες-φορείς πάρθηκαν συνολικά 35 συνεντεύξεις όλες από επιχειρηματίες τουρισμού και από τους τουρίστες πραγματοποιήθηκαν 12 συνεντεύξεις.

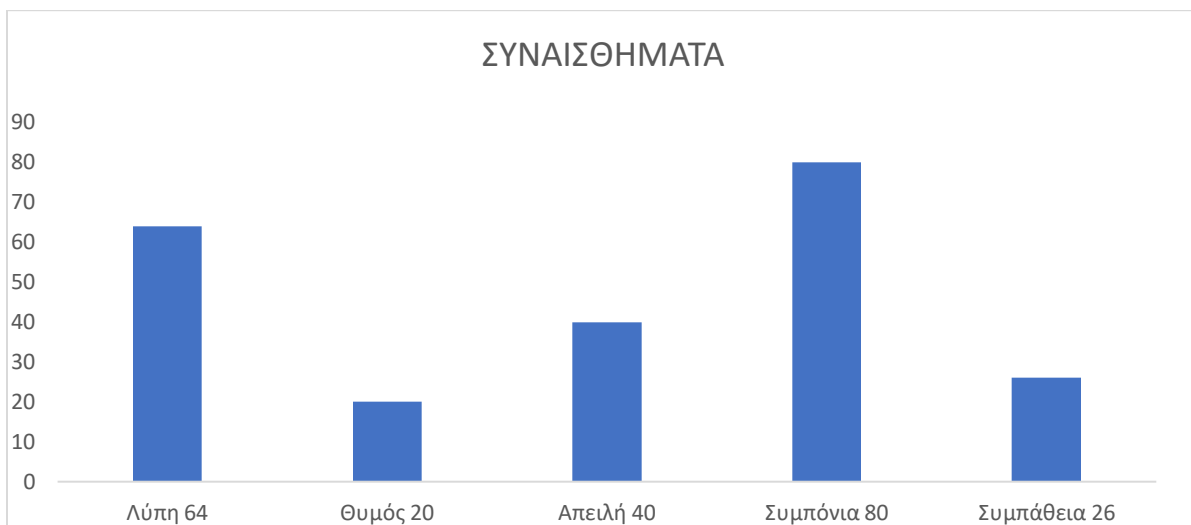
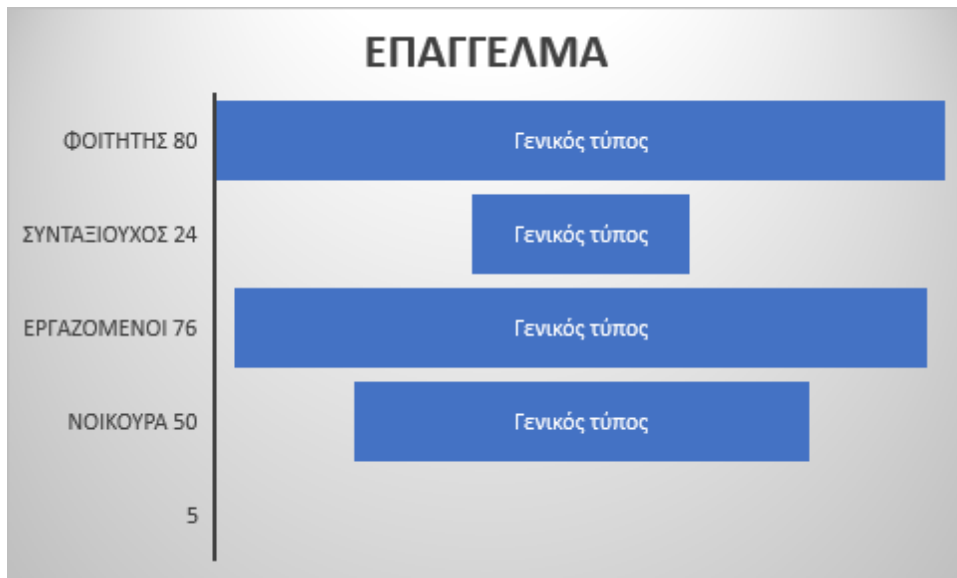
Στις συνεντεύξεις συμμετείχαν τουριστικοί πράκτορες που πρακτορεύουν τουριστικά γραφεία, επιχειρηματίες μαγαζιών λιανεμπορίου, εστίασης και διασκέδασης αλλά και επιχειρηματίες καταλυμάτων.

Το δείγμα συγκριτικά με τον πληθυσμό των επιχειρήσεων του νησιού είναι περιορισμένο, γι' αυτό τα αποτελέσματα που προκύπτουν δεν μπορούν εύκολα να γενικευτούν.

5.2.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΤΟΙΚΩΝ ΝΗΣΙΟΥ

Στους κατοίκους του νησιού, ένα δείγμα 240 ατόμων δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο έπρεπε να απαντήσουν με απόλυτη ειλικρίνεια. Πριν ωστόσο προχωρήσουμε θα δούμε τα επαγγέλματα όσων ερωτήθηκαν καθώς και το μορφωτικό τους επίπεδο.

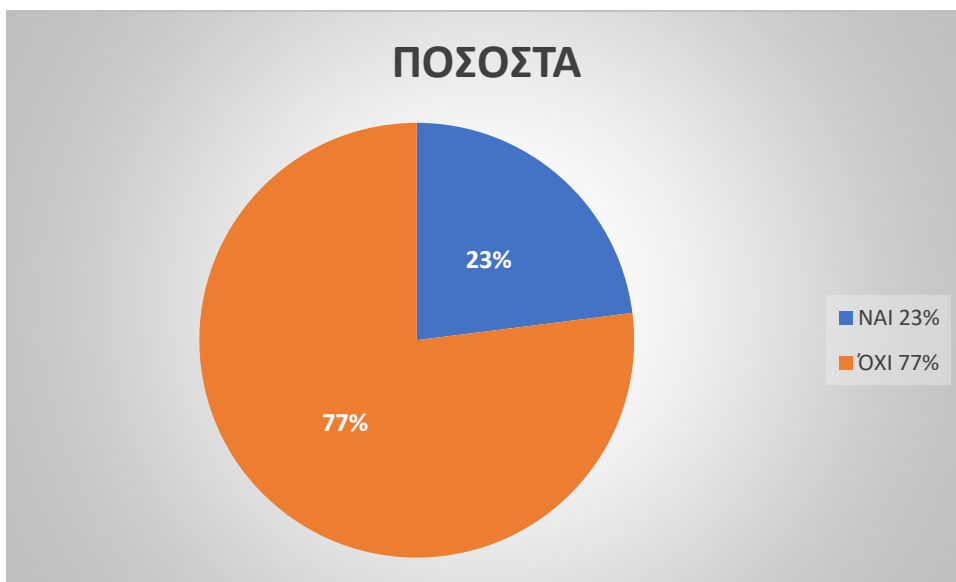

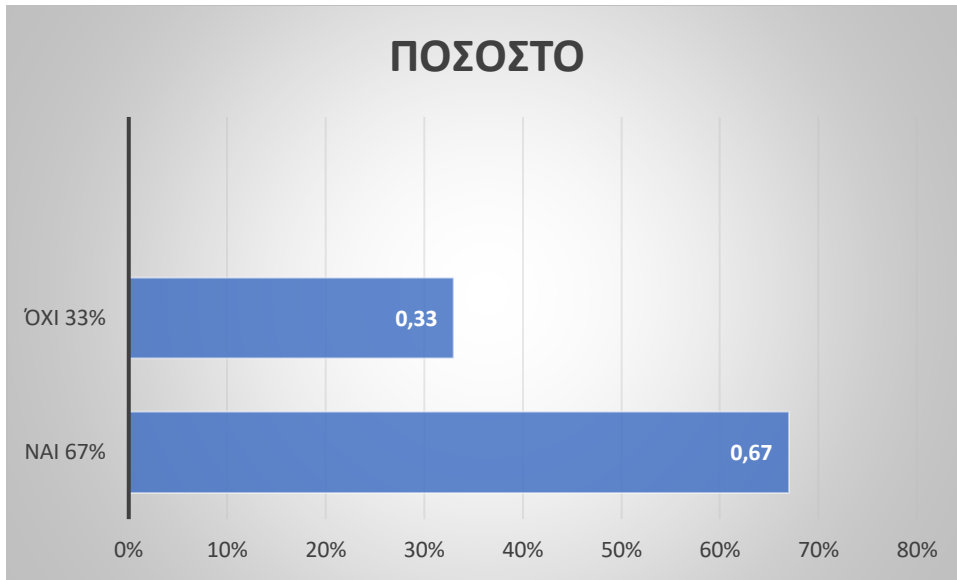
Ποιο από τα παρακάτω συναισθήματα σας εκφράζει όσον αφορά τους μετανάστες – πρόσφυγες

Όπως φαίνεται από το παραπάνω γράφημα οι περισσότεροι έχουν αισθήματα λύπης και συμπόνιας προς τους μετανάστες – πρόσφυγες ενώ ελάχιστοι δήλωσαν ότι νιώθουν απειλή ή θυμό.

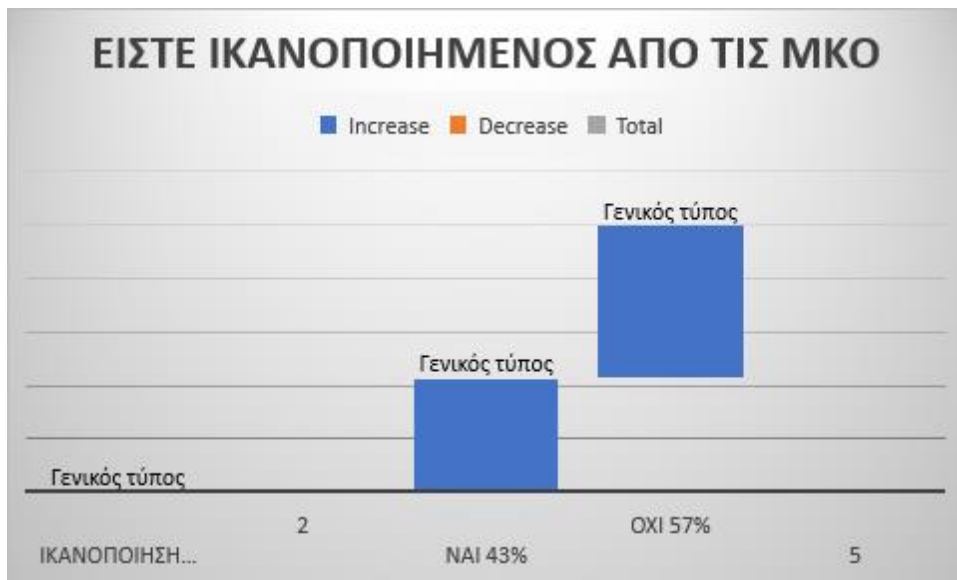
Θεωρείτε ότι οι πρακτικές του Κράτους βοήθησαν;

Συμμετέχετε σε κάποια ΜΚΟ

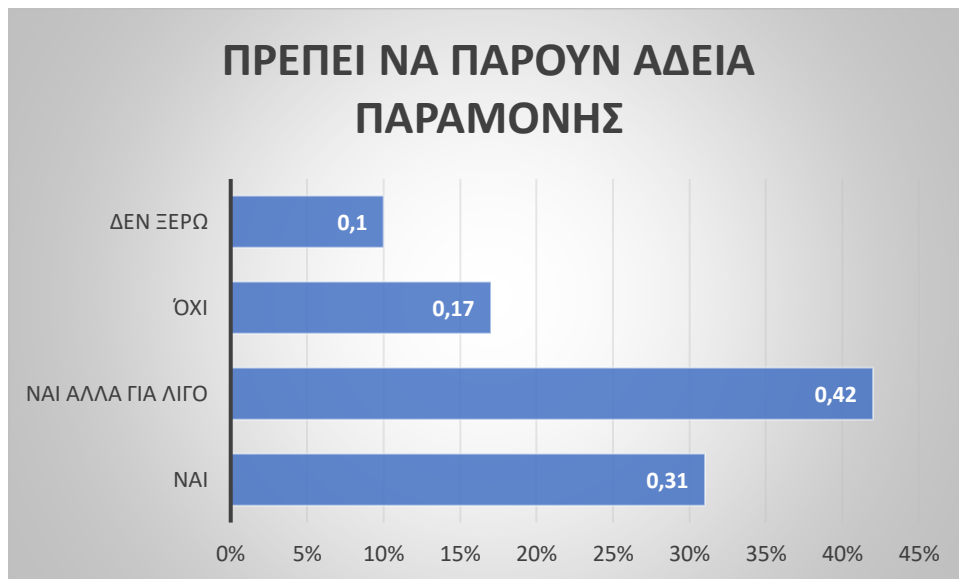

Είστε ικανοποιημένος από τις ΜΚΟ

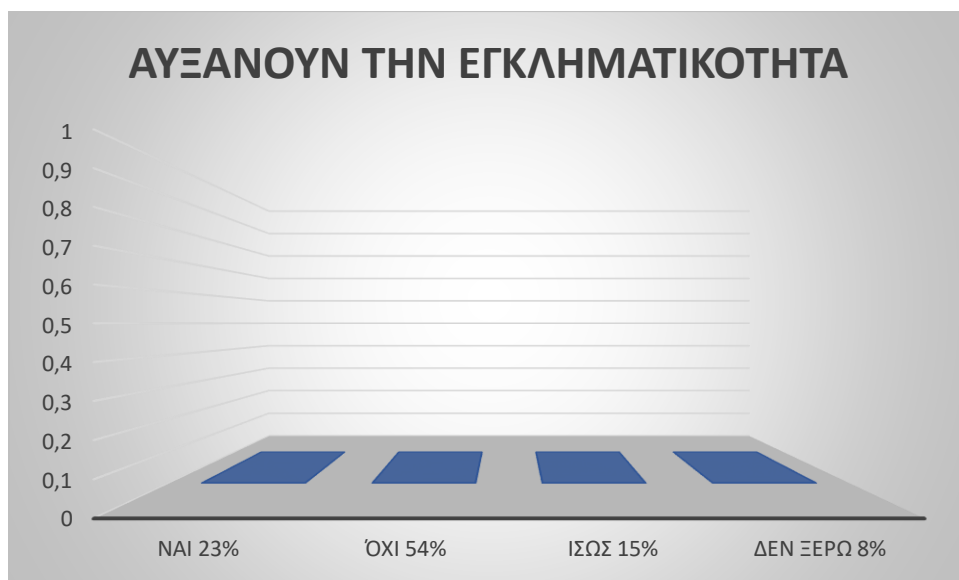
Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι ερωτήσεις σχετικά με τις ΜΚΟ καθώς αρκετοί φαίνεται να συμμετείχαν σε αυτές, κυρίως οι φοιτητές σε εθελοντικό επίπεδο ωστόσο, δεν θεωρούν ότι γίνεται ικανοποιητική δουλειά σε αυτές.

Πρέπει να πάρουν άδεια παραμονής;

Η πλειοψηφία με πάνω από 40% καθώς φαίνεται θεωρεί ότι πρέπει να πάρουν άδεια παραμονής αλλά για λίγο διάστημα μέχρι να είναι ασφαλές και εφικτό να επιστρέψουν στη χώρα από όπου προήλθαν.

Αυξάνουν οι μετανάστες την εγκληματικότητα;

Οι κάτοικοι όπως φαίνεται δεν συνδέουν την εγκληματικότητα με την άφιξη των μεταναστών καθώς αυτοί είναι όπως λένε κλεισμένοι στα στρατόπεδα συγκέντρωσης.

Επηρεάζεται η τουριστική εικόνα;

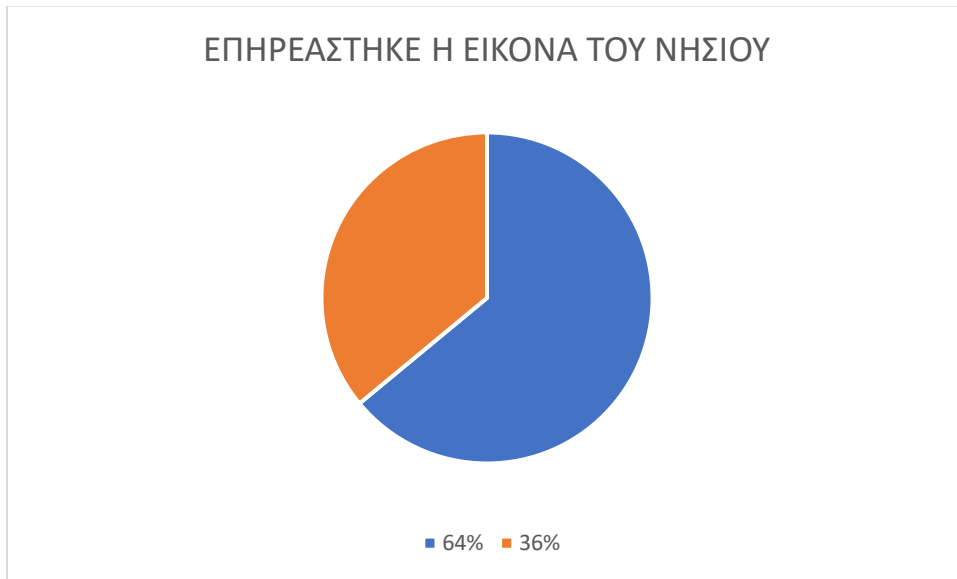
Η συντριπτική πλειοψηφία πάνω από 90% θεωρεί ότι επηρεάζεται η τουριστική εικόνα του μαγαζιού. Στο δείγμα των ερωτηθέντων προκειμένου να είναι όσο το δυνατόν πιο δίκαιο, έγινε προσπάθεια να μην συμπεριλαμβάνει άτομα που δουλεύουν σε επιχειρήσεις και υπηρεσίες που έχουν να κάνουν με τον τουρισμό, γι' αυτό και οι απαντήσεις τους έχουν σημαντικό ενδιαφέρον. Παρόλα αυτά όλοι τους είχαν γνωστούς που δούλευαν σε τέτοιες επιχειρήσεις ενώ και ο ίδιος είχαν αντίληψη σχετικά με την ερώτηση καθώς έβλεπαν μειωμένη επισκεψιμότητα σε σχέση με άλλες φορές.

Πόσο ικανοποιημένοι είστε από την διαχείριση;

Συντριπτικά ποσοστό δείχνουν δυσφορία όσον αφορά την διαχείριση με το μεγαλύτερο ποσοστό δυσαρέσκειας να αφορά την ίδια την Κυβέρνηση με 78,5 ποσοστό και να ακολουθούν οι τοπικοί φορείς με 63% λαμβάνοντας ωστόσο υπόψιν ότι παίρνουν εντολές σε κεντρικό επίπεδο.

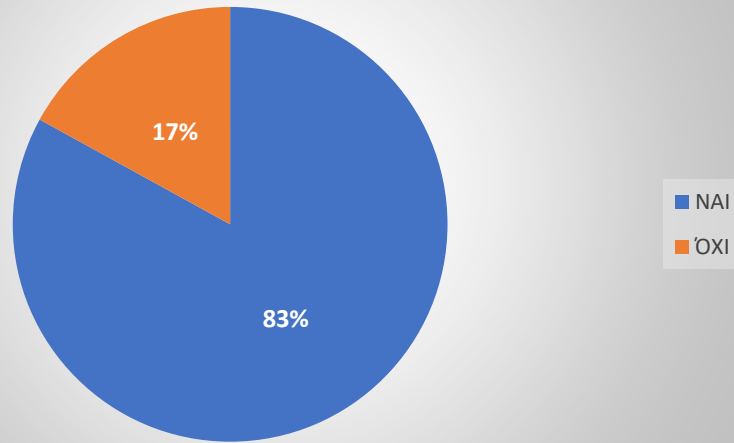
5.3 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΕΡΕΥΝΑΣ ΓΙΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

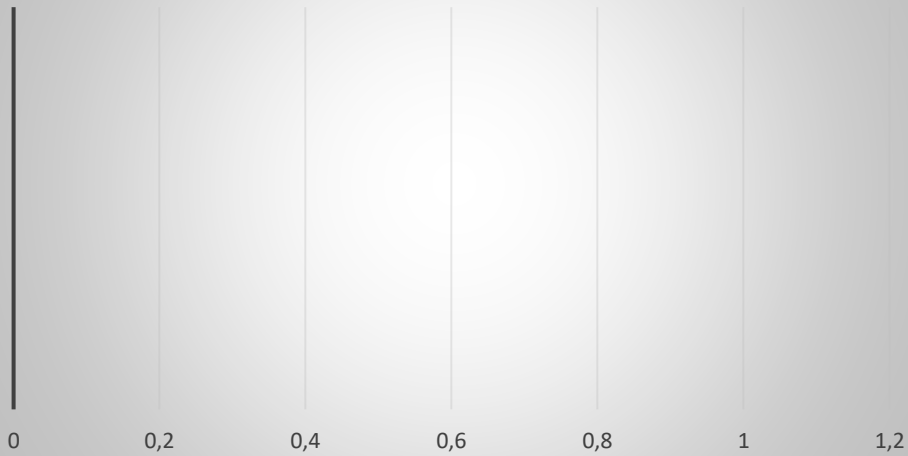
Μειώθηκαν τα έσοδα της επιχείρησης;

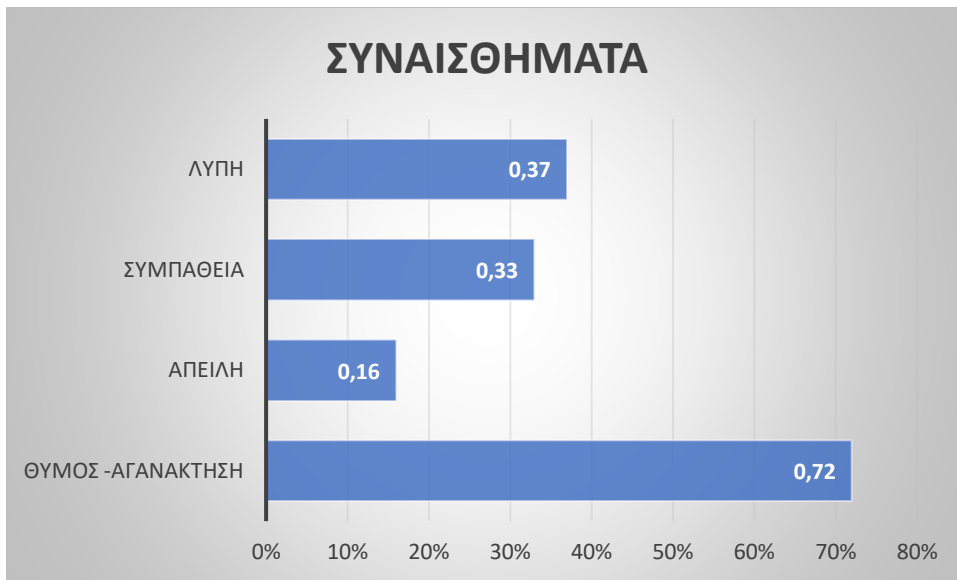

ΜΕΙΩΘΗΚΕ Η ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ

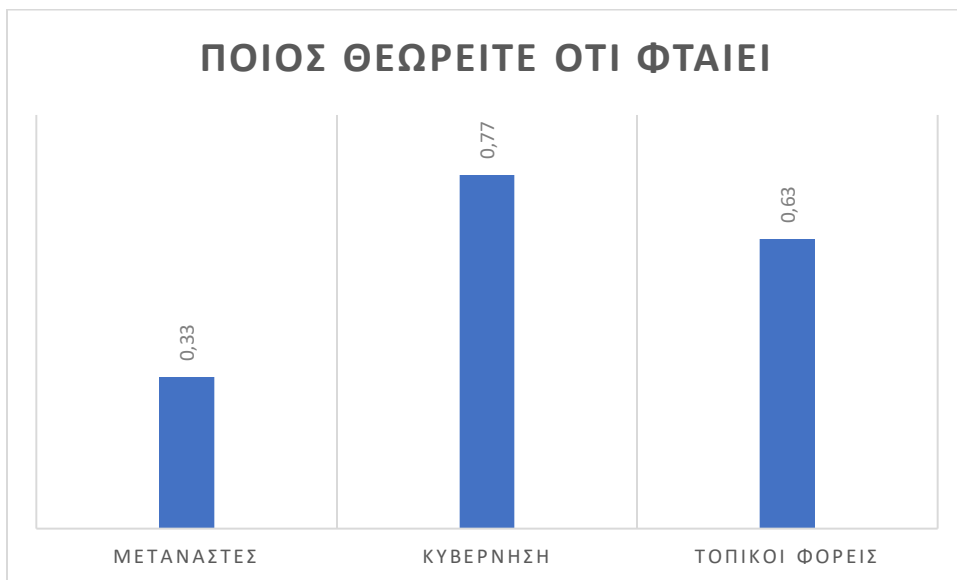

ΜΕΙΩΘΗΚΑΝ ΟΙ ΚΡΑΤΗΣΕΙΣ

Σε ερώτηση για τα συναισθήματα τους οι περισσότεροι απάντησαν πως ένιωθαν θυμό καθότι επηρέασαν την τουριστική κίνηση μειώνοντας τα έσοδα από ένα προϊόν το οποίο περιμένουν για να ζήσουν ταυτόχρονα ωστόσο, ένιωθαν και λύπη για τους μετανάστες κατανοώντας πως είχαν έρθει για μια καλύτερη ζωή ωστόσο το κράτος δεν είχε προβλέψει για να μειώσει όσο το δυνατόν τις ζημίες

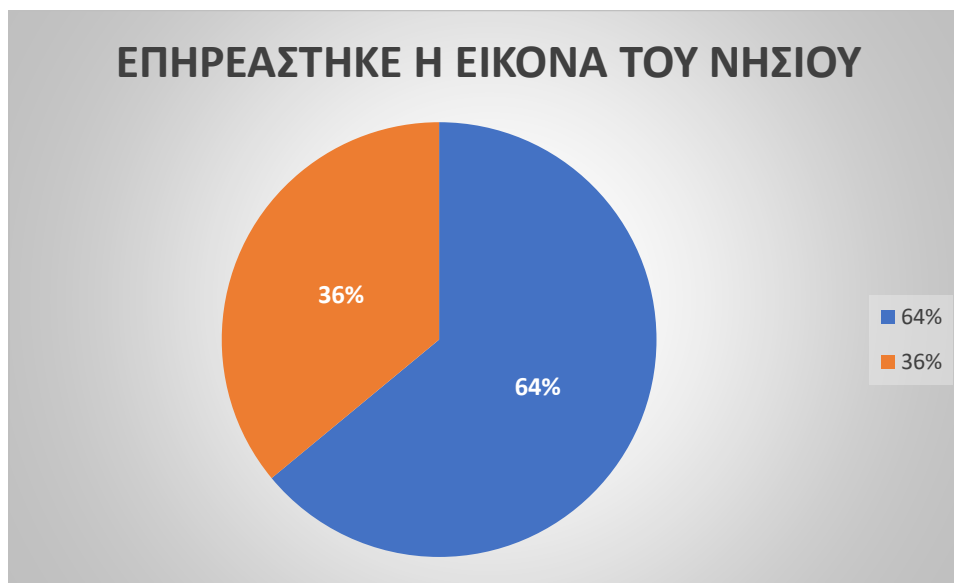
Και στις τρεις ερωτήσεις αν δηλαδή μειώθηκαν τα κέρδη, οι κρατήσεις και οι τουριστική κίνηση οι απαντήσεις είναι ενδεικτικές.

Στις συνεντεύξεις οι εργαζόμενοι και επιχειρηματίες που ασχολούνταν με τον τουρισμό είδαν να συρρικνώνεται σημαντικά το εισόδημα τους γεγονός που τους οδήγησε σε αισθήματα αγανάκτησης και θυμού καθώς θεώρησαν ότι υπεύθυνοι για την εικόνα αυτή ήταν οι μετανάστες που κατέφθασαν στο νησί και άλλαξαν την εικόνα μετατρέποντας το σε μη δημοφιλή προορισμό.

Σε ερωτήσεις για το αν η εγκατάσταση μελών των ΜΚΟ αντιστάθμισε κάπως την απώλεια των εσόδων η απάντηση τους ήταν θετική ωστόσο επισήμαναν πως δεν ήταν τόσο σημαντική για να αντικαταστήσει τον τουρισμό καθώς έχουν την νοοτροπία των ανθρώπων που ζουν και έρχονται εκεί οπότε τα έξοδα τους είναι πιο περιορισμένα σε σχέση με τους τουρίστες

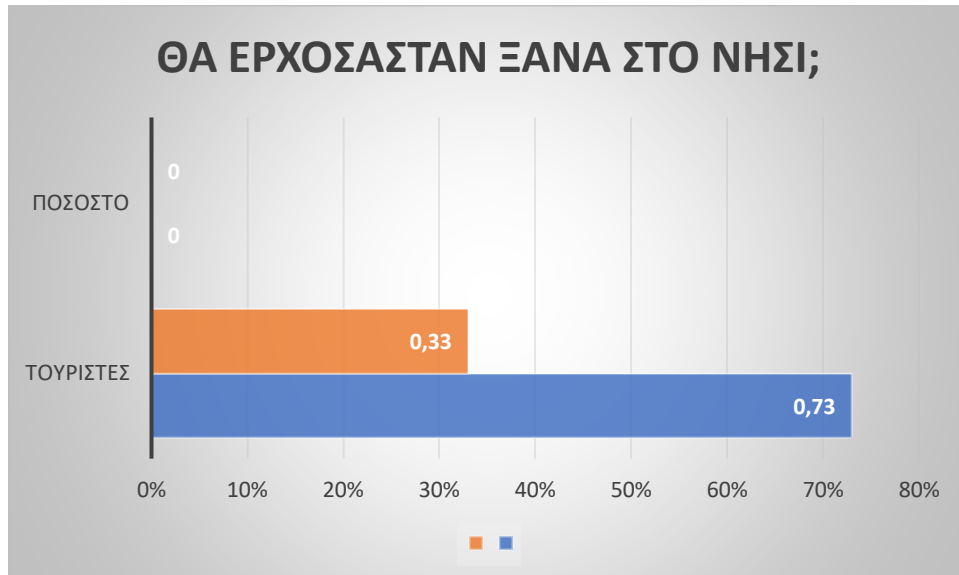
5.4 ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΕ ΤΟΥΡΙΣΤΕΣ

Δόθηκαν συνολικά 63 ερωτηματολόγια σε τουρίστες καθώς λόγω του χειμώνα το δείγμα ήταν αρκετά χαμηλό.

Στο σημαντικότερο ίσως ερώτημα για το αν επηρεάστηκε η εικόνα που είχα για το νησί η απάντηση ήταν θετική στην πλειοψηφία των τουριστών.

Θα επιστρέφατε ξανά στο νησί;

Παρότι η εικόνα των τουριστών είχα αλλάξει και δεν ήταν καλή λόγω των μεταναστών, οι περισσότεροι δήλωσαν ότι θα επισκέπτονταν και πάλι το νησί καθώς είχαν περάσει όμορφα.

5.5 Το νησί της Λέσβου

Η Λέσβος ανήκει και αυτή στα νησιά του βορείου Αιγαίου και είναι το τρίτο μεγαλύτερο νησί της Ελλάδας σε μέγεθος, με έκταση 1.636 τ χιλ.

5.5.1 Πως επηρέασε η μετανάστευση των νησί της Λέσβου

Η Λέσβος όπως και η Χίος είναι σε πολύ μικρή απόσταση από τα τουρκικά παράλια, και είναι λογικό να αποτελούν «στοχο» των μεταναστών και των διακινητών που τους μεταφέρουν.

Η αλήθεια είναι ότι οι μεταναστευτικές ροές δεν ξεκίνησαν με τον πόλεμο στη Συρία αλλά υπήρχαν από πριν.

Η ολοκλήρωση του φράχτη στον Έβρο το 2012 όπως ήταν αναμενόμενο μείωσε τις μεταναστευτικές ροές στον Έβρο με αποτέλεσμα να αυξηθούν στα νησιά καθώς τα δίκτυα των λαθρομεταναστών στράφηκαν πλέον στο Αιγαίο.

Το πρόβλημα δηλαδή απλά μετατοπίστηκε και χτίστηκαν νέοι οι δρόμοι από όπου μπορούσαν να περάσουν οι μετανάστες.

Στη Λέσβο λειτούργησαν τρία κέντρα φιλοξενίας η Μόρια όπου γίνεται ταυτοποίηση καταγραφή και διαλογή των προσφύγων και μεταναστών, το Καράτεπε όπου πάνε όσοι ζητούν άσυλο και το τρίτο κέντρο είναι σε έναν χώρο μιας παιδικής κατασκήνωσης στα νότια της Μυτιλήνης.

Η μόρια είναι ίσως το μεγαλύτερο κέντρο υποδοχής προσφύγων και μεταναστών στην Ευρώπη με χωρητικότητα 3000 ατόμων μια χωρητικότητα ωστόσο, που συνεχώς ξεπερνιέται εξαιτίας του αριθμού που συνεχώς φτάνουν στο νησί.

Στη Μόρια υπάρχουν δύο καταυλισμοί.

Πρώτον το κέντρο καταγραφής όπου μετανάστες – πρόσφυγες καταγράφονται για την αίτηση ασύλου και ο δεύτερος καταυλισμός είναι έξω από το κέντρο και εκεί πάνε όλοι όσοι περιμένουν να έρθει σειρά τους για να περάσουν το φράχτη.

Οι συνθήκες διαβίωσης και στους δύο καταυλισμούς είναι δυσχερείς με αποτέλεσμα να έχει γίνει λόγος πολλές φορές για καταπάτηση των δικαιωμάτων από τον ΟΗΕ και η χώρα μας να δεχτεί δριμεία κριτική από την Ευρωπαϊκή Ένωση για τις συνθήκες διαβίωσης αλλά και το μεγάλο χρονικό διάστημα που καλούνται να ζήσουν εκεί οι μετανάστες μέχρι να εξεταστεί το αίτημα ασύλου τους.

Η αλήθεια είναι ότι η συμφωνία ΕΕ - Τουρκίας το Μάρτιο του 16 περιόρισε κάπως μεταναστευτικές ροές με αποτέλεσμα το νησί να έχετε δυνατότητα να καταναίμει τους μετανάστες στην υπόλοιπη χώρα και να βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσης τόσο των μεταναστών όσο και των κατοίκων του νησιού ωστόσο, από το 2018 οι ροές αυτές έχουν αρχίσει πάλι να αυξάνονται.

Σε κάθε περίπτωση λίγο πιο πριν τα μέσα του 2016 την κρίση ανέλαβε ο στρατός βάζοντας έτσι ένα τέλος την ανεξέλεγκτη δράση των ΜΚΟ οι οποίες μέχρι τότε είχαν αμφίβολη προέλευση.

Στη συνέχεια καταγράφηκαν οι ΜΚΟ και η χρηματοδότηση αυτών καθώς μέχρι τότε υπήρχε η πεποίθηση ότι πολλές από αυτές εξυπηρετούσαν τα συμφέροντα των διακινητών.

Υποδομές του νησιού ήταν ξεκάθαρα από την αρχή υποβαθμισμένες και περιορισμένες καθώς δεν μπορούσε να δεχτεί ένα τόσο σημαντικό και απρόσμενο προσφυγικό αριθμό με αποτέλεσμα να μην μπορεί να το διαχειριστεί.

Για τη διαχείριση ωστόσο αυτού το κύματος πρόσφεραν μεγάλη βοήθεια οι δήμοι, η Ε.Α., ο ελληνικός στρατός, το Λιμενικό Σώμα, τα νοσοκομεία και διαφορετικές οργανώσεις, η ύπατη αρμοσσία του ΟΗΕ και διάφορες ΜΚΟ ενώ και η κοιμισιόν βοήθησε για την εγκατάσταση των κέντρων καταγραφής και ταυτοποίησης αλλά και έστειλε άτομα από την Frontex και την ευρωπαϊκή υπηρεσία υποστήριξης για να βοηθήσουν

Ήδη από το 2017 η ύπατη αρμοσσία με κονδύλια που παίρνει από την κοιμισιόν και σε συνεννόηση με τον υπουργείο μεταναστευτικής πολιτικής δίνει ένα επίδομα κάθε μήνα στους μετανάστες ενώ σε αρκετές περιπτώσεις αναλαμβάνει να καλύψει και τα έξοδα για να νοικιάσουν κάποιο σπίτι ή κάποιο ξενοδοχείο ή κάποιο διαμέρισμα.

Οι Μεταναστευτικές ροές όπως είναι λογικό επηρεάζουν τον τουρισμό που αποτελεί ένα ασταθές προϊόν που επηρεάζεται από πολλούς παράγοντες ένας απ' αυτούς παράγοντες είναι και η προσφυγική κρίση.

Το γεγονός ότι προβαλλόταν το νησί στον διεθνή τύπο ως ένα μέρος με πολλούς μετανάστες αλλά και άθλιες συνθήκες και μια χώρα ανέτοιμη να χτίσει μια μεταναστευτική πολιτική, είχε πολλές και αρνητικές συνέπειες στον τουρισμό των νησιών καθώς έκαναν αρκετούς τουρίστες να διστάσουν να επισκεφτούν το νησί διαλέγοντας τελικά κάποιον άλλο νησί.

Το 2015 σύμφωνα με στοιχεία της Ε.Α. σε όλη την Ελλάδα μετανάστευσαν περίπου 911.000 πρόσφυγες από τους οποίους πάνω από 512.000 μόνο στην Λέσβο. Ένα αρκετά μεγάλο ποσοστό.

Εάν συγκρίνουμε το σύνολο των προσφύγων-μεταναστών που σε καθημερινή βάση καταφθάνουν στο νησί με τον αριθμό των μόνιμων κατοίκων, μπορούμε να καταλάβουμε και μόνοι πόσο δύσκολη είναι η κατάσταση στο νησί. Σύμφωνα με έκθεση του Υπουργείου Οικονομίας, Υποδομών, Ναυτιλίας & Τουρισμού, (2015) ο δείκτης συνολικής ροής προσφύγων- μεταναστών

προς τον συνολικό πληθυσμό ήταν για την Λέσβο 1,3 τους πρώτους οκτώ μήνες του 2015. (Τριαντόπουλος, 2015).

ΑΕΡΟΛΙΜΕΝΑΣ ΜΥΤΗΛΗΝΗΣ					
ΚΙΝΗΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ					
ΕΤΗ	Α/ΦΗ	ΕΠΙΒΑΤΕΣ		ΕΜΠΟΡ/ΤΑ σε τον.	
		ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡ.	ΑΦΙΞΕΙΣ	ΑΝΑΧΩΡ.
1994	1.256	67.481	66.863	0	0
1995	1.302	76.576	76.126	0	0
1996	1.017	56.456	56.409	0	0
1997	962	58.654	59.244	0	5
1998	752	40.969	38.739	0	0
1999	1.218	71.636	70.632	0	0
2000	1.239	78.965	80.529	0	0
2001	1.226	83.331	84.936	0	0
2002	1.222	81.045	81.994	0	0
2003	1.302	77.903	78.735	0	0
2004	1.280	69.995	70.158	0	0
2005	1.059	65.542	66.893	0	0
2006	1.139	67.078	69.097	0	0
2007	1.304	77.004	77.704	0	0
2008	1196	74.151	74.824	0	0
2009	1.053	68.655	71.480	0	0
2010	958	60.882	62.358	0	0
2011	974	62.008	62.792	0	0
2012	774	48.435	49.499	0	0
2013	850	54.395	56.724	0	0
2014	1.127	75.139	76.503	0	0
2015	1.243	75.475	76.049	30	0
2016	597	31.480	31.746	0	0

Πίνακας 12.: Αερολιμένας «Οδυσσέας Ελύτης» Μυτιλήνης. Πηγή: ΥΠΑ Στατιστικά στοιχεία αερολιμένα Μυτιλήνης., 2017

Στο πιο πάνω πίνακα διακρίνουμε τις μεταβολές στις αφίξεις των τουριστών από το εξωτερικό από το 1994 έως και το 2016. Σημαντική πτώση διακρίνουμε το 2016 όπου οι αφίξεις μειώθηκαν αρκετά.

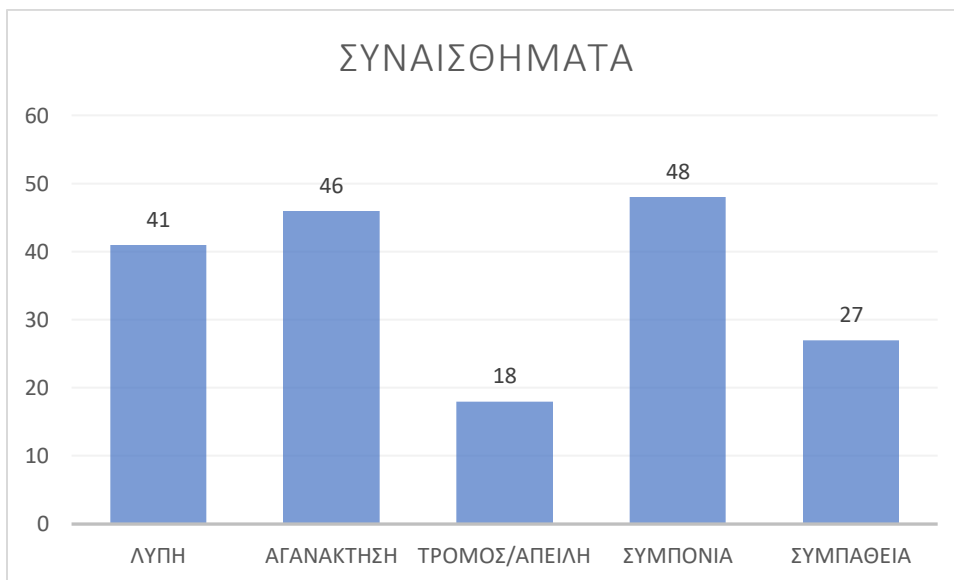
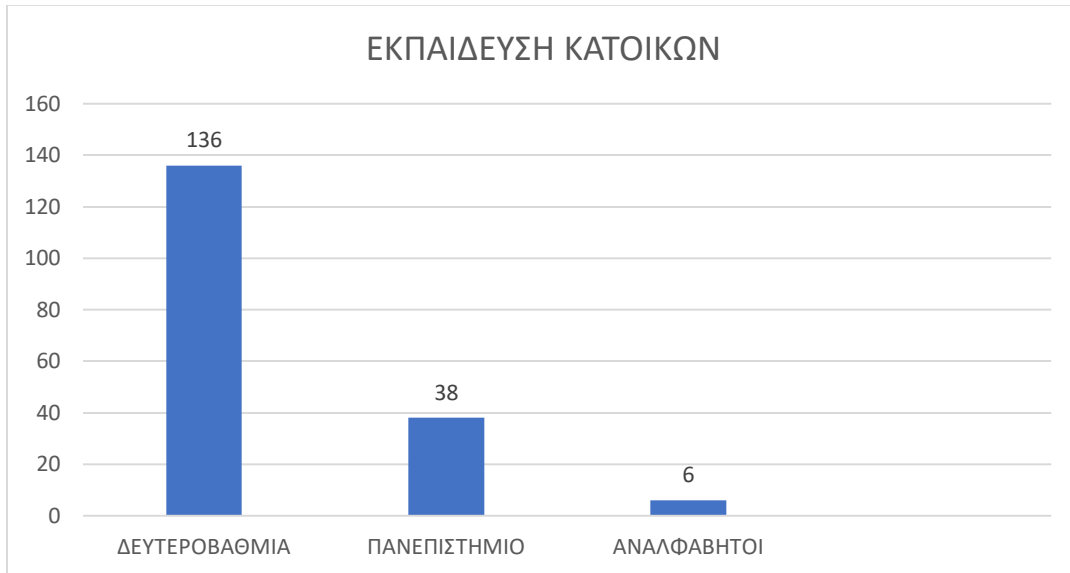
Το 2016 ήταν όπως λένε κάτοικοι και επιχειρηματίες για την Λέσβο μια κακή χρονιά καθώς ήρθαν τουρίστες της τελευταίας στιγμής. Αυτό μεταφράζεται ως ανεργία χαμηλές τιμές στις ξενοδοχειακές παροχές ακόμα και μείωση του προσωπικού.

5.5.2 Αποτελέσματα έρευνας για την Λέσβο

Για το νησί της Λέσβου ακολουθήθηκε ακριβώς το ίδιο μοτίβο ερωτήσεων και ερωτηματολογίων τόσο σε κατοίκους του νησιού, όσο και σε επιχειρηματίες και τουρίστες.

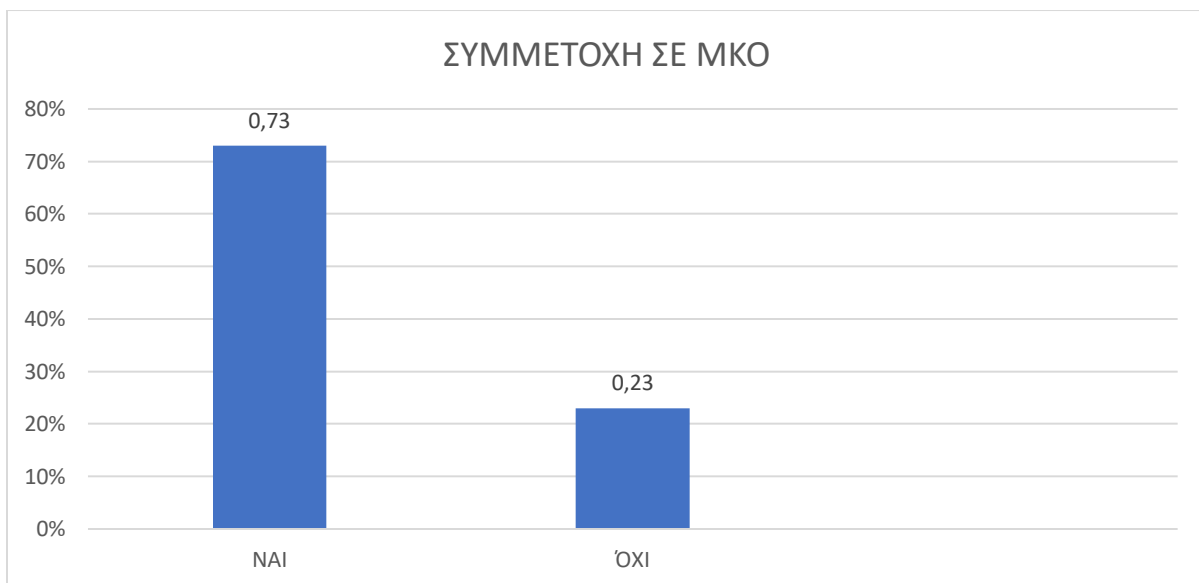
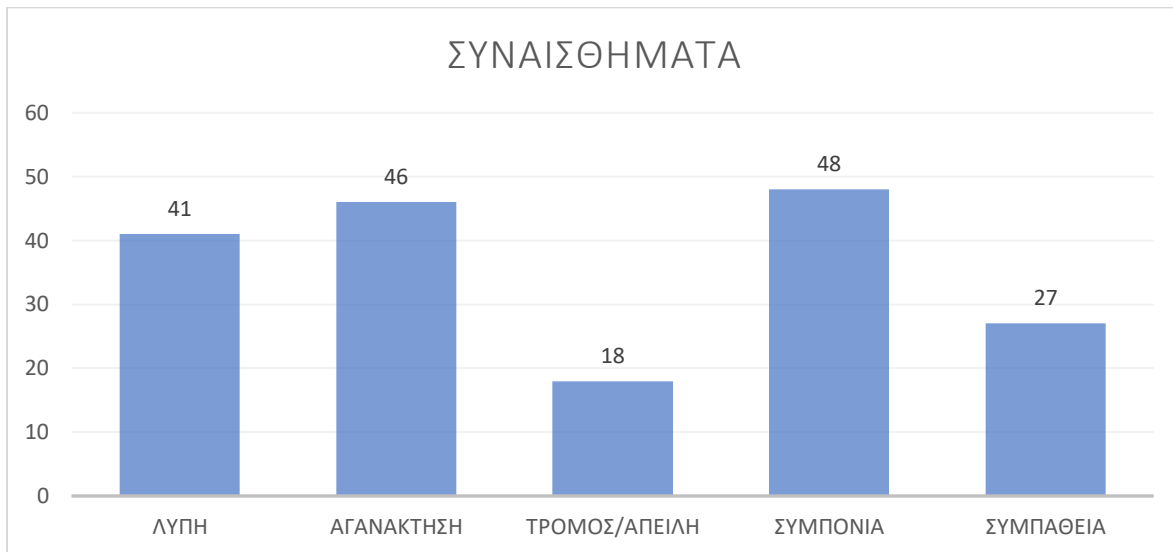
Από την έρευνα φάνηκε όπως ακριβώς και στη Χίο, ότι το νησί κλήθηκε να σηκώσει δυσανάλογο βάρος από την παρουσία των προσφύγων γεγονός που έφερε δυσαρέσκεια και αισθήματα ξενοφοβίας και αγανάκτησης απέναντι στους μετανάστες.

Στους κατοίκους του νησιού, ένα δείγμα 180 ατόμων δόθηκε ένα ερωτηματολόγιο στο οποίο έπρεπε να απαντήσουν με απόλυτη ειλικρίνεια. Πριν ωστόσο προχωρήσουμε θα δούμε τα επαγγέλματα όσων ερωτήθηκαν καθώς και το μορφωτικό τους επίπεδο.

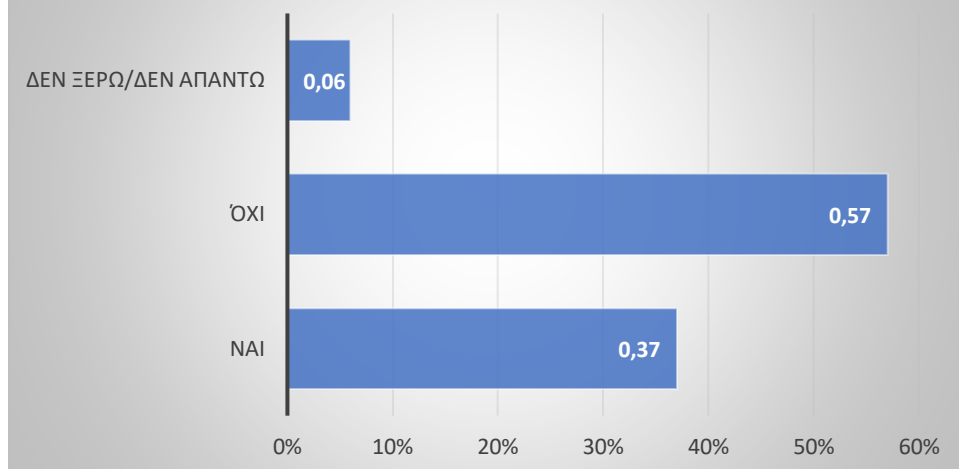

Η ερώτηση για τα συναισθήματα που νιώθουν ήταν δύσκολη να ερμηνευθεί καθώς πάνω κάτω ο ίδιος αριθμός ατόμων δήλωσε ότι νιώθει αγανάκτηση, συμπόνια και λύπη. Παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον η απάντηση αυτή καθώς φαίνεται πως το δείγμα υπήρξε διχασμένο καθώς πολλοί είχαν φίλους γνωστούς ή και οι ίδιοι δούλευαν σε κάποια επιχείρηση που ασχολείται με τουρισμό και έβλεπαν τις συνέπειες στον τουρισμό του νησιού παράλληλα ένιωθαν λύπη για τους μετανάστες κατανοώντας πως δεν φταίνε.

Βέβαια επισημαίνεται πως ίσως πρόκειται για αδυναμία του δείγματος καθώς στη Χίο αντίστοιχα που το ποσοστό συμπόνιας ήταν μεγαλύτερο, υπήρχαν αρκετοί φοιτητές, δηλαδή νέοι άνθρωποι οι οποίοι έχουν άλλες αντιλήψεις σε σχέση με τους μετανάστες.

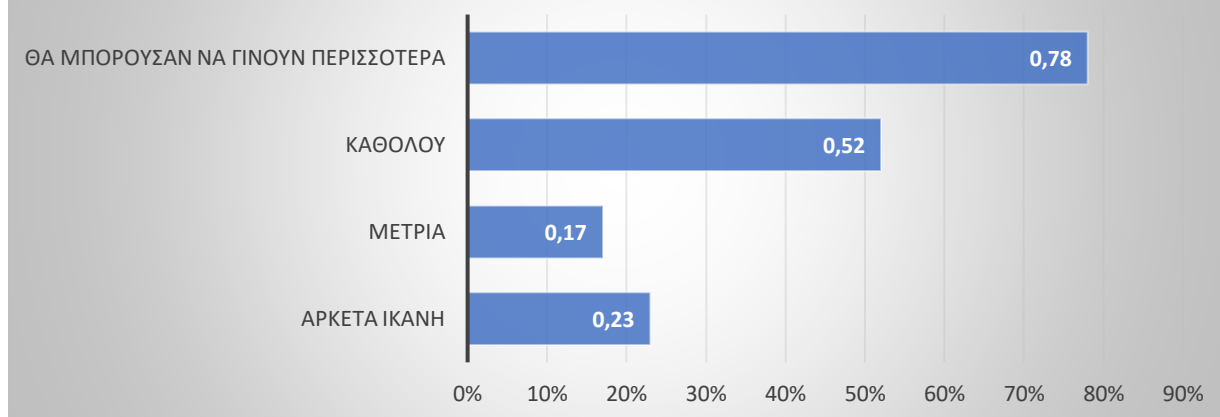
ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΣ

Στην ερώτηση αν θεωρούν πως η εγκληματικότητα αυξήθηκε σε σχέση με τους μετανάστες το 57% απάντησε αρνητικά ενώ το 37% περιορίστηκε στο αναφέρει πως πρόκειται για μικροκλοπές λόγω ανέχειας.

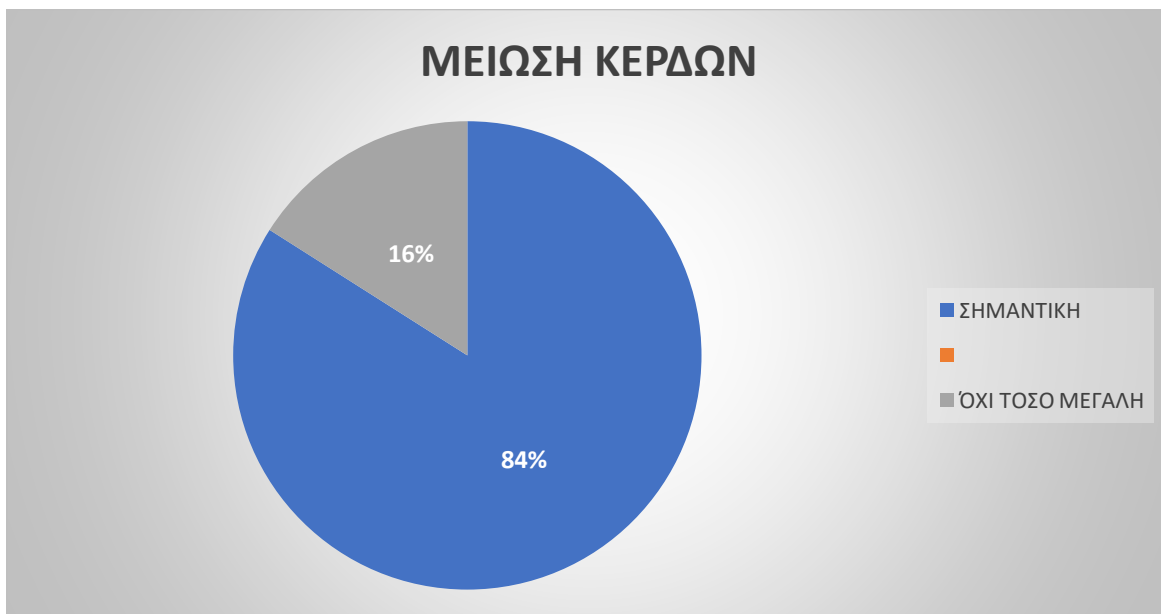
Ενώ σε επόμενη ερώτηση για το πόσο ικανοποιημένοι είναι από τη διαχείριση του Κράτους, όπως και στη Χίο το ποσοστό μη ικανοποίησης και της αντίληψης ότι θα μπορούσαν να γίνουν περισσότερα είναι μεγάλο

ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΠΟ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ

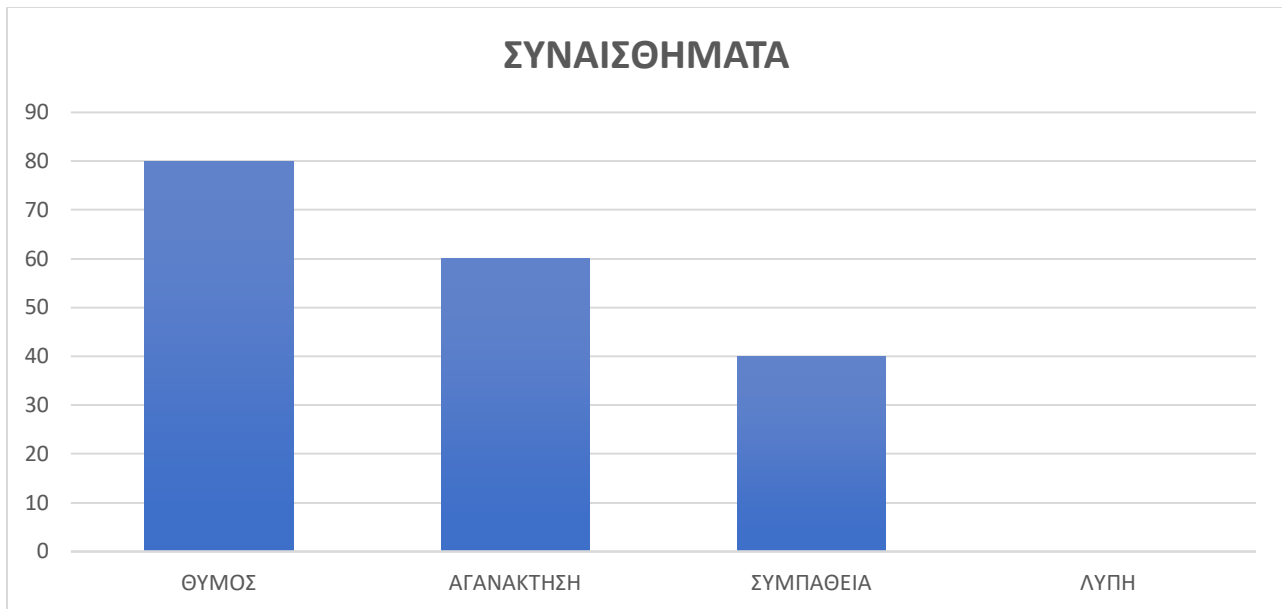

5.5.3 Αποτελέσματα έρευνας στους επιχειρηματίες

Από τη μεριά τους οι επιχειρηματίες δήλωσαν δυσαρεστημένοι καθώς βλέπουν το τουριστικό προϊόν να βαίνει μειούμενο ενώ όπως αναφέρουν οι ζημιές ήταν μεγάλες και μη αναστρέψιμες με το κράτος ανύπαρκτο

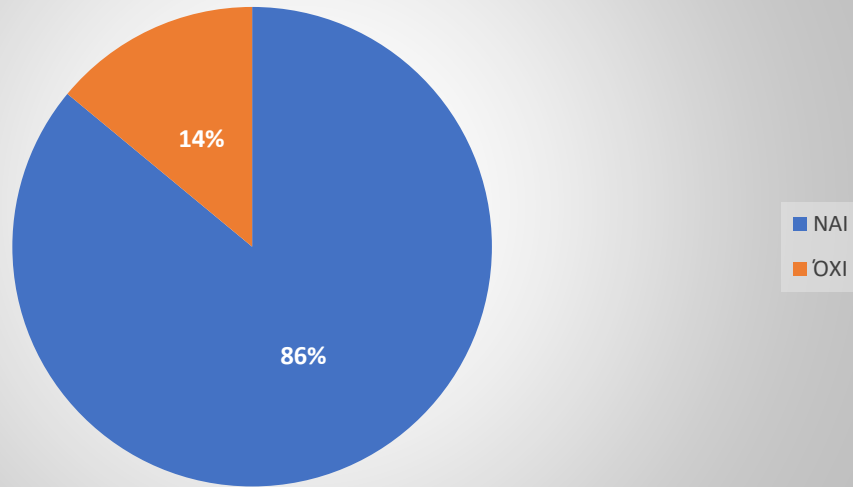
Ως προς τα συναισθήματα τους είναι σημαντικό ότι κανένας δεν δήλωσε πως δηλώνει λύπη για την κατάσταση των προσφύγων ενώ σημαντικός αριθμός δήλωσε θυμό και αγανάκτηση.

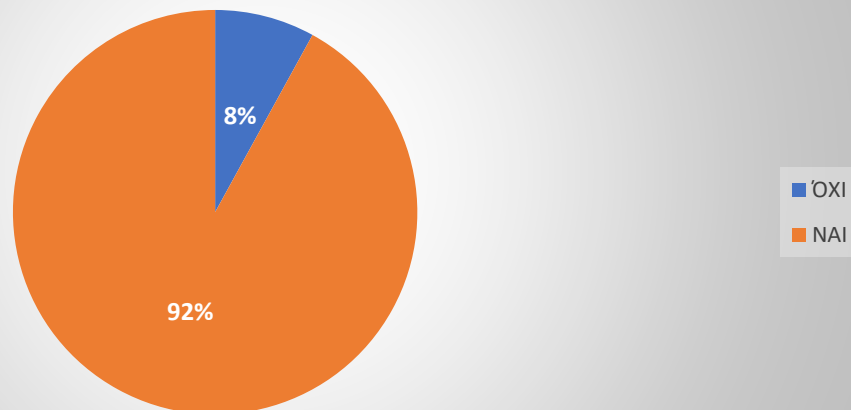
5.5.4 Αποτελέσματα έρευνας τουρίστες

Ως προς του τουρίστες ερωτήθηκαν μόλις 62 άτομα τα οποία δήλωσαν ότι άλλαξε η εικόνα τους για το νησί ωστόσο θα το επισκέπτονταν στο μέλλον με καλύτερες συνθήκες

ΕΠΗΡΕΑΣΕ ΤΗΝ ΕΙΚΟΝΑ

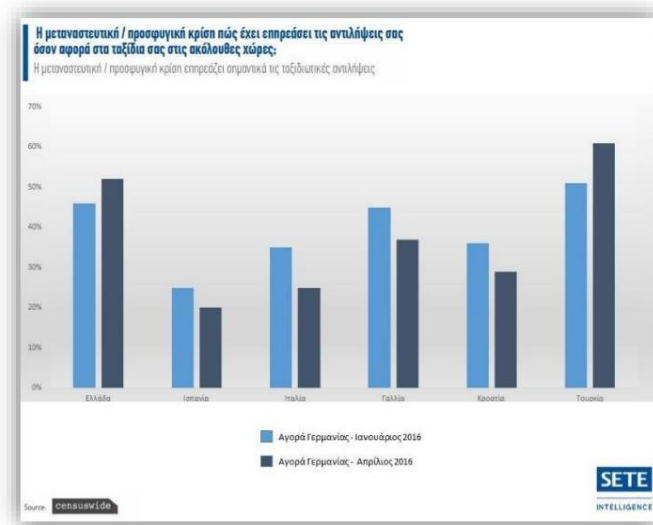
ΘΑ ΕΡΧΟΣΑΣΤΑΝ ΞΑΝΑ

5.6 Γενικά Αποτελέσματα -Απόψεις τουριστών- ΣΕΤΕ

Η έρευνα που πραγματοποίησε το ΣΕΤΕ για το αν και κατά πόσο έχει αλλάξει τις αντιλήψεις για την εικόνα μιας χώρας που συνήθιζαν ή που σκέπτονταν να επισκεφθούν ως τελικό τουριστικό προορισμό είναι χαρακτηριστική.

Διάγραμμα 4: Η Γερμανική αγορά

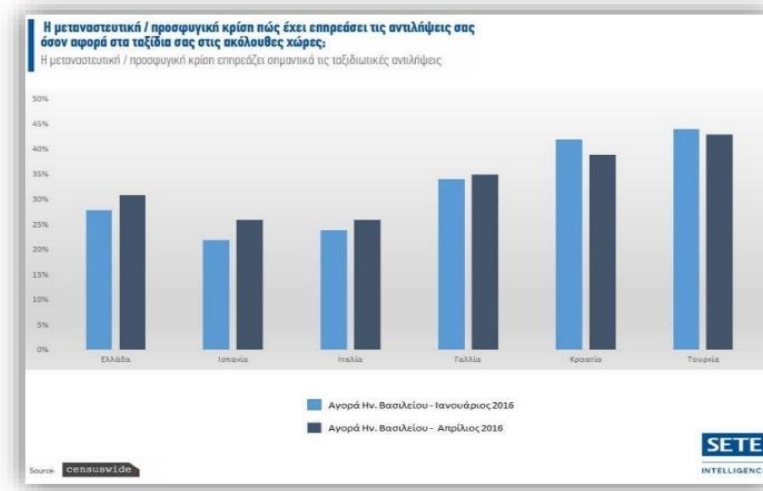

Το παραπάνω διάγραμμα αφορά τη Γερμανική Αγορά και κατά πόσο έχει επηρεάσει το φαινόμενο της μετανάστευσης τις αντιλήψεις τους για την Ελλάδα.

Όπως φαίνεται η ταξιδιωτική τουε αντίληψη επηρεάστηκε μέσα σε λίγους μήνες και συγκεκριμένα από τον Ιανουάριο του 2016 και τον Ιούνιο του 2016, όταν δηλαδή έφτασε το καλοκαίρι και έπρεπε να διαλέξουν τουριστικό προορισμό αλλά και όταν αυξήθηκαν οι ροές λόγω του καλού καιρου που επέτρεπε στους ματανάστες το ταξίδι , υπήρξε μια αύξηση της τάξεως των 6 μονάδων.

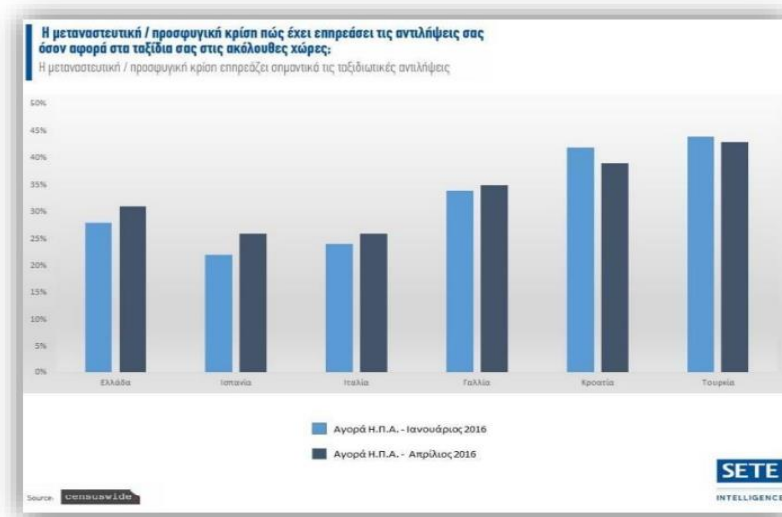
Παρακάτω βλέπουμε αντίστοιχα τη βρετανική αγορά η ταξιδιωτική αντίληψη των οποών χτύπησε κόκκινο με 16 μονάδες διαφορά τον Απρίλιο 2016 σε σχέση με τον Ιανουάριο του ίδιου έτους.

Διάγραμμα 5: Η Βρετανική αγορά

Τέλος ανάλογη εικόνα βλέπουμε ότι σχηματίστηκε και για τους αμερικάνους ταξιδιώτες σε μικρότερο βέβαια βαθμό λαθώς η ταξιδιωτική τους αντίληψη κατά τους ίδιους μήνες του ίδιου προς εξέταση έτους δηλαδή του 2016, επηρεάστηκε μόλις κατά 3 μονάδες.

Διάγραμμα 6: Η Αγορά των ΗΠΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6.1 Μεθοδολογία της έρευνας

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα παρουσιαστεί η μεθοδολογία της έρευνας με ερωτηματολόγιο που πραγματοποιήθηκε σε κατοίκους των νησιών Χίου, Λέσβου και Σάμου, προκειμένου να καταγραφούν οι απόψεις τους για τους πρόσφυγες και το βαθμό επηρεασμού του προσφυγικού στο τουρισμό του Βορείου Αιγαίου.

Τα ερευνητικά ερωτήματα που δημιουργήθηκαν είναι φτιαγμένα έτσι ώστε να αποσπάσουν και να καταγράψουν τον βαθμό επηρεασμού του προσφυγικού στον τουρισμό του Βορείου Αιγαίου.

Η έρευνα κινείται σε άξονες, δηλαδή τα ερωτήματα δόθηκαν τόσο σε κατοίκους όσο και επιχειρηματίες και φορείς για να διαπιστωθεί αν υπάρχει διαφοροποίηση των αποτελεσμάτων.

Βασικός στόχος είναι να αποτυπωθεί η εικόνα που είχαν και έχουν οι κάτοικοι του Βορείου Αιγαίου για τους πρόσφυγες, και κατά πόσο έχουν επηρεάσει διάφορους τομείς όπως η οικονομία, η απασχόληση, η κοινωνία κ.α. καθώς και την σύνδεση των προσφύγων με την τρομοκρατία.

Η δημιουργία του ερωτηματολογίου βασίστηκε σε ελληνικές και ξένες αντίστοιχες έρευνες καθώς και στο θεωρητικό μέρος της εργασίας. Ένα μεγάλο μέρος του ερωτηματολογίου βασίστηκε στην έρευνα του Οργανισμού Έρευνας και Ανάλυσης, ΔΙΑΝΕΟΣΙΣ (<http://www.dianeosis.org/research/oi-ellines-kai-to-prosfgiko-provlima/>) και σε ανάλογα ερωτηματολόγια που φτιάχτηκαν σε ανάλογες έρευνες ή διπλωματικές.

Οι βασικές ερωτήσεις περιληπτικά ήταν οι εξής

Συνολική Επίδραση από τις προσφυγικές ροές στο νησί της Χίου

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην οικονομία του νησιού

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην κοινωνία του νησιού

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην ασφάλεια του νησιού

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην υγεία των τοπικών κοινοτήτων.

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην ποιότητα ζωής των κατοίκων του νησιού

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στον ρατσισμό / ξενοφοβία

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην εγκληματικότητα του νησιού.

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην τουριστική εικόνα του νησιού.

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στις τουριστικές επιχειρήσεις της Χίου

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στα εστιατόρια/ καφέ της Χίου

Επιδράσεις του προσφυγικού ζητήματος στην τουριστική απασχόληση στο νησί της Χίου

Αποτρεπτική επίδραση των τουριστών προς το νησί από το προσφυγικό ζήτημα

Ποσοστά ακυρώσεων

Ερευνητικά ερωτήματα που έγιναν τόσο στους κατοίκους όσο και στους επιχειρηματίες του νησιού.

Ποιος θεωρούν ως υπεύθυνους για το πρόβλημα που δημιουργήθηκε στο μεταναστευτικό και προσφυγικό

Συμπαθούν τους πρόσφυγες

Συμμετέχουν οι ίδιοι σε κάποια ΜΚΟ

Ποια είναι η γνώμη τους για την ΜΚΟ που βοήθησαν στην μεταναστευτική κρίση

Ποια είναι η γνώμη τους για το αν θα πρέπει να δοθεί άδεια παραμονής

Θεωρούν ότι οι πρόσφυγες αυξάνουν την εγκληματικότητα στο νησί

Επηρεάζεται τελικά η τοπική κοινωνία της

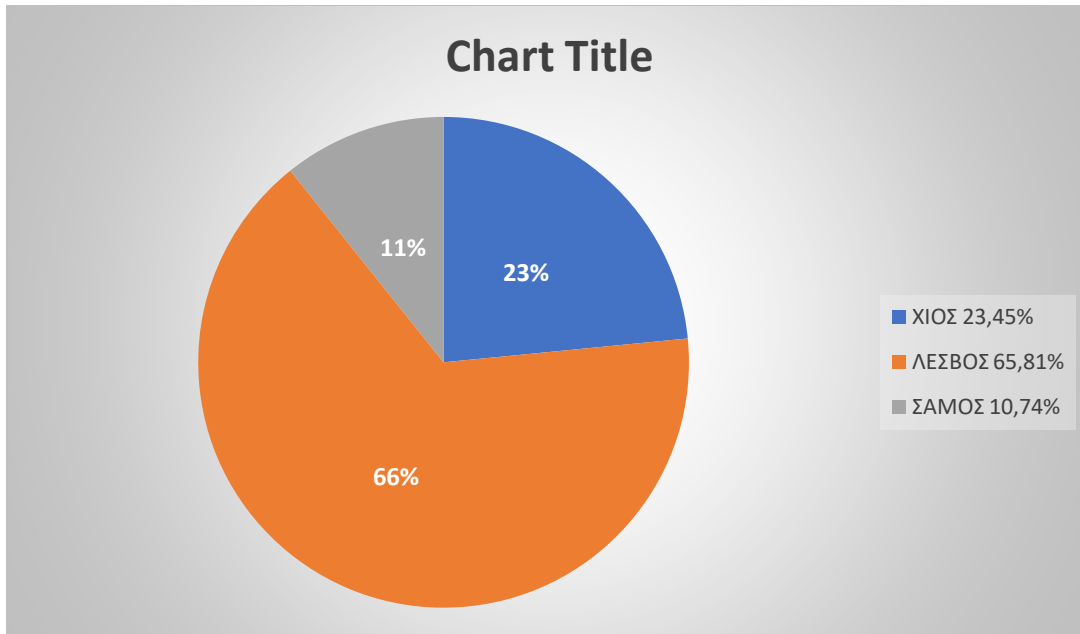
Επηρεάζεται η τουριστική εικόνα του νησιού

Μειώθηκαν οι κρατήσεις των τουριστικών καταλυμάτων μειώθηκε τουριστική κίνηση τουριστικές επιχειρήσεις

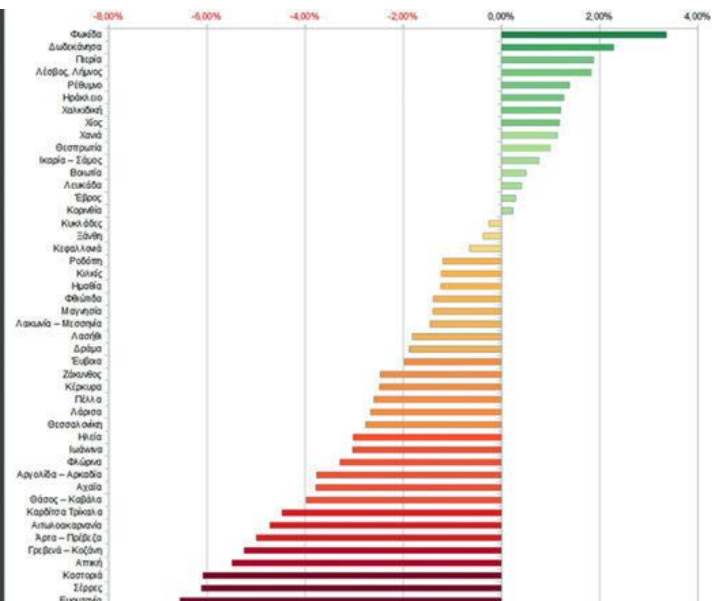
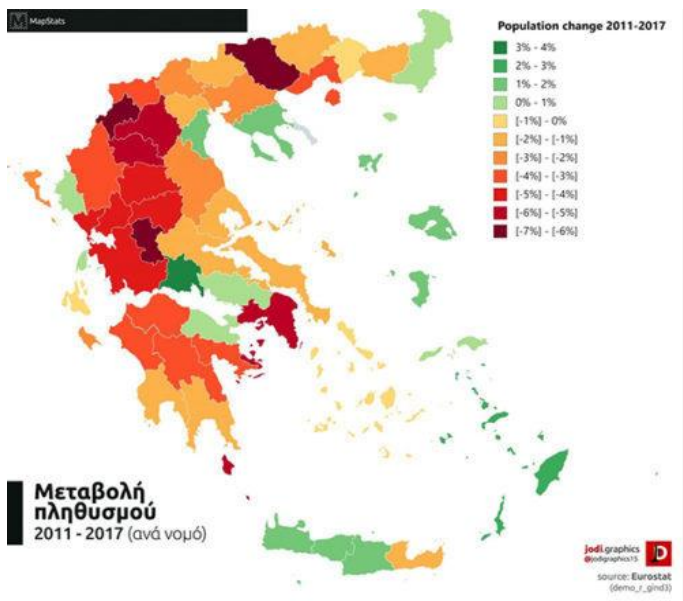
Έγινε σωστή διαχείριση του μεταναστευτικού από την Κυβέρνηση (τωρινή και παλαιότερη), τους φορείς του νησιού και τις ΜΚΟ;

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε και από ακόλουθο γράφημα, το 65,81% της έρευνας διεξήχθη στο νησί της Λέσβου, το 23,45% στον νησί της Χίου και τέλος, το υπόλοιπο 10,74% στο νησί της Σάμου από το οποίο υπήρξε μικρό δείγμα.

6.2 ΤΟΠΟΘΕΣΙΑ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Για τον προσδιορισμό του δείγματος της έρευνας χρησιμοποιήθηκε η απλή τυχαία δειγματοληψία. Συγκεκριμένα, ο προσδιορισμός του δείγματος της έρευνας ακολούθησε 3 στάδια. Στο πρώτο στάδιο προσδιορίστηκε ο πληθυσμός των 3 υπό μελέτη νησιών βάσει στοιχείων της ΕΣΑ (Απογραφή 2011) και της Eurostat (χρησιμοποιήθηκε ο μέσος όρος)

	ΕΣΑ (2011) ¹	Eurostat (2015)	Μέσος Όρος
ΛΕΣΒΟΣ	85.330	102.007	93.669
ΧΙΟΣ	51390	53.332	52.361
ΣΑΜΟΣ	32.974	42.356	37.665
Σύνολα	169.694	197.695	183.695

Πηγή: ΕΣΑ (Απογραφή 2011)

Eurostat (Population on 1 January by five year age group, sex and NUTS 3 region)

6.3 Οι επιπτώσεις του μεταναστευτικού στην ελληνική ύπαιθρο

Η αγροτική πολιτική στην Ελλάδα έχει πολύ καθοριστικό ρόλο για την προώθηση της αναδιάρθρωσης στον αγροτικό τομέα αλλά και τη βοήθεια στο εισόδημα των αγροτικών νοικοκυριών.

Σημαντικό στοιχείο είναι οι διαφοροποιήσεις ανάμεσα στις Περιφέρειες που συνεχίζουν να έχουν σημαντικό ρόλο και καθορίζουν τις επιδόσεις τους.

Οι περισσότερες ανισότητες θα λέγαμε ότι εντοπίζονται ορεινά, αλλά και σε νησιά όπου, υπάρχουν σημαντικά προβλήματα διασύνδεσης.

Σύμφωνα με τα δεδομένα της απογραφής του 2001, ένα ποσοστό 24,5% των εργαζόμενων μεταναστών δουλεύει στις χειρονακτικές εργασίες, το 20,5% στις οικιακές υπηρεσίες, το 15,7%

σε μη εξειδικευμένες εργασίες στο εμπόριο, τον τουρισμό και την εστίαση και το 17,5% στον αγροτικό τομέα.

“Η απασχόληση των μεταναστών αποτελεί σημαντικό στοιχείο της ελληνικής γεωργίας, καθώς παρέχουν το 20% των συνολικών ανθρωποημερών εργασίας και πάνω από το 50% της εξαρτημένης εργασίας, αντικαθιστώντας σταδιακά την παρεχόμενη εργασία από τις γυναίκες, τους νέους και τους ηλικιωμένους” (Kasimis & Papadopoulos, 2005).

Ήταν ήδη από το 1970 που άρχισαν να διαφοροποιούνται τα πράγματα στην ελληνική ύπαιθρο και το να είσαι αγρότης είχε αποκτήσει μια διαφορετική πλέον έννοια και αυτό διότι η γεωργία στην Ελλάδα είχε αρχίσει να παρουσιάζει κάποια νέα χαρακτηριστικά αλλά και μεγάλες αλλαγές που είχαν περισσότερο να κάνουν με νέες μεθόδους γεωργίας αλλά και μεταρρυθμίσεις.

“Μετά τα μέσα της δεκαετίας του '90, σημειώθηκε μείωση της ανταγωνιστικότητας τού - ακόμη ιδιαίτερα εκτεταμένου - αγροτικού τομέα, αρχικά κυρίως λόγω ύπαρξης δομικών προβλημάτων και, σε μεγάλο βαθμό, μείωσης των ιδιωτικών επενδύσεων, αλλά και λόγω της ανορθολογικής διαχείρισης των κοινοτικών κονδυλίων, καθώς και της άσκησης μιας ανεπαρκούς διαρθρωτικής πολιτικής” (Kasimis et al, 2003; Louloudis & Maravegias, 1997).

Η έλλειψη γηγενούς αγροτικού εργατικού δυναμικού, είχε γίνει πια ένα πρόβλημα αρκετά σοβαρό (Kasimis et al, 2003) και προκαλούσε με τη σειρά του προβλήματα στην παραγωγικότητα και στο κόστος της αγροτικής παραγωγής.

Μια από τις μεγαλύτερες αλλαγές που παρατηρήθηκαν συντελέστηκε το 1992 όπου είχαμε την διαμόρφωση της κοινής αγροτικής πολιτικής που έφερε νέες επιδοτήσεις παραγωγικών δραστηριοτήτων που είχαν ως στόχο να ενισχύσουν την τοπική ανάπτυξη του αγροτικού τομέα.

Η ελληνική ύπαιθρος πια αλλάζει πρόσωπο ωστόσο, η ελληνική γεωργία χάνει σταδιακά την ανταγωνιστικότητά της κι αυτό διότι δεν υπάρχουν ιδιωτικές επενδύσεις. Παράλληλα εμφανίζεται και το φαινόμενο της αστυφιλίας που γονατίζει την ελληνική ύπαιθρο καθώς όλοι επιθυμούν να φύγουν από τα χωριά τους και να πάνε στα μεγάλα αστικά κέντρα όπου θα είχαν ευκαιρίες για μια καλύτερη δουλειά και ζωή.

Εκείνοι που έφευγαν ήταν κυρίως νέοι αφήνοντας πίσω τους ηλικιωμένους γονείς και παππούδες με αποτέλεσμα να κάνει την εμφάνιση του έντονα το πρόβλημα του δημογραφικού καθώς ο πληθυσμός Ελλάδας ξεκίνα να γερνά, δεν υπάρχει ανανέωση και παράλληλα με την αστυφιλία η ελληνική ύπαιθρος ερημώνει.

Οι αλλαγές που προέκυψαν στην ελληνική ύπαιθρο δημιούργησαν όπως ήταν αναμενόμενο αυξημένη ανάγκη για δυναμικό το οποίο δεν υπήρχε, καθώς είχε μετακινηθεί στις πόλεις αλλά και ανάγκη για φτηνά αγροτικά χέρια που θα συνέβαλαν στην ανάπτυξη της περιοχής.

Από την ανάγκη αυτή καταλαβαίνουμε για ποιο λόγο οι μετανάστες κατέφυγαν σε αυτές τις περιοχές καθώς ήταν οι μόνοι στην ουσία που δέχονταν να γυρίσουν αποφεύγοντας τα μεγάλα αστικά κέντρα που ήταν ασφυχτικά γεμάτα από νέους Έλληνες που εγκατέλειπαν την ύπαιθρο.

Αυτό το κενό στα εργατικά χέρια ήρθαν για να καλύψουν οι μετανάστες καθώς αποτέλεσαν τη βολική λύση ενώ συχνά ήταν και σχετικά δυσεύρετοι, καθώς μετακινούνταν σε περιοχές όπου έβρισκαν πιο καλοπληρωμένες και σταθερές εργασίες.

Οι άνθρωποι αυτοί δηλώνουν πως «ξέρουν τη δουλειά» και αναλαμβάνουν οτιδήποτε τους ζητείται. Συνήθως κάνουν τις βαρύτερες και ανειδίκευτες δουλειές (φόρτωμα – ξεφόρτωμα στα χωράφια, καθάρισμα αυλάκων, καθάρισμα στάβλων, οικοδομή). Αν αποτυπώνονταν η σημαντικότητα της ύπαρξης του μεταναστευτικού εργατικού δυναμικού σε μια κλίμακα, θα κυμαίνονταν μεταξύ του «χρήσιμου αλλά όχι απαραίτητου για την εκμετάλλευση» και του «απαραίτητου για την επιβίωση της»..

Από διάφορες έρευνες που έχουν γίνει έχει προκύψει ότι η ενσωμάτωση των μεταναστών στις αγροτικές περιοχές και ενασχόλησή τους με τον αγροτικό τομέα αντίστοιχα φαίνεται να έχει επίδραση τόσο στους ιδιοκτήτες όσο και στους συζύγους των κατόχων καθώς εκείνες σταμάτησαν να εργάζονται πλέον στην εκμετάλλευση και έτσι είχαν περισσότερο χρόνο να ασχοληθούν με το σπίτι, το νοικοκυριό και το μέγλωμα των παιδιών τους.

Παράλληλα τόσο οι άνδρες ιδιοκτήτες όσο και γυναίκες αυτών είχαν στη διάθεσή τους περισσότερο ελεύθερο χρόνο για ψυχαγωγία ενώ, όσοι παρέμεναν στην εκμετάλλευση αυτών των εκτάσεων ασχολούνταν με λιγότερο βαριές δουλειές έκαναν κάποια άλλη δουλειά παράλληλα ή ταυτόχρονα ή ασχολούνταν περισσότερο με την οργάνωση που οδήγησε στην αύξηση της παραγωγής

Οι περισσότεροι ιδιοκτήτες εκτίμησαν ότι οι μετανάστες επηρέασαν θετικά την λειτουργία της εκμετάλλευσης καθώς πιστεύουν ότι διαφορετικά δεν θα μπορούσαν να κρατήσουν την εκμετάλλευση, μπόρεσαν να ασχοληθούν περισσότερο με την οργάνωση της καθώς οι βαριές δουλειές μετατέθηκαν στους μετανάστες και έτσι μπόρεσαν να μεγαλώσουν την εκμετάλλευση αυτή.

Υπήρχαν όμως εκείνοι οι οποίοι θεώρησαν ότι η επίδραση των μεταναστών ήταν αρνητική και αυτό διότι μετανάστες δε γνωρίζουν τη δουλειά υπήρχε πρόβλημα με τη γλώσσα οπότε δεν μπορούσαν να τους εξηγήσουν τι είναι αυτό που θέλουν και χρειάζονταν και έτσι υπήρχαν επιπτώσεις στην ποιότητα της παραγωγής.

Υπάρχουν βέβαια αρκετοί εργοδότες που δήλωσαν ότι απασχολούσαν τους μετανάστες ακριβώς γιατί δεν υπήρχαν ελληνικά χέρια ή γιατί τους λυπούνταν ενώ στην πραγματικότητα δεν τους χρειάζονταν ενώ ακόμα κάποιοι απ' αυτούς δήλωσαν ότι δεν πρόκειται ποτέ ξανά να πάρουν μετανάστη εργάτη κι αυτό γιατί δεν ήταν ικανοποιημένοι από την πρώτη συνεργασία.

Μέχρι τώρα βλέπαμε στα νησιά ότι το μεταναστευτικό έφερε περισσότερα προβλήματα στους κατοίκους και τις επιχειρήσεις ωστόσο σε γεωργικές περιοχές οι μετανάστες έδωσαν τη δυνατότητα στους αγρότες να διατηρήσουν, να μεγαλώσουν, να αλλάξουν την γεωργική τους δραστηριότητα κάτι που δεν μπορούσαν να κάνουν πριν λόγω της έλλειψης εργατικού δυναμικού και του δημογραφικού ελλείμματος.

Η εξασφάλιση κυρίως εποχικού αλλά και μόνιμου δυναμικού σε κάποιες περιπτώσεις χαμηλού μάλιστα κόστους καθώς οι μισθολογικές τους απαιτήσεις ήταν αρκετά χαμηλές, κάλυψε θα έλεγε κανείς ικανοποιητικά το έλλειμμα που υπήρχε και βοήθησε στο να δημιουργηθούν νέες

εναλλακτικές καλλιέργειες, θερμοκήπια, να αναδιαρθρωθούν οι περιοχές και να αναπτυχθεί ακόμα κι ένα άλλο είδος αλλού τουρισμού του αγροτουρισμού.

Οι μετανάστες θα λέγαμε ότι προσέφεραν στις οικογενειακές εκμεταλλεύσεις μια μοναδική ευκαιρία να «επανασχεδιάσουν» την κατανομή της οικογενειακής εργασίας εντός και εκτός της εκμετάλλευσής τους υλοποιώντας νέες στρατηγικές για την επιβίωση ή την επέκταση της αγροτικής τους εκμετάλλευσης (Κασίμης κ.ά. 2003)

Πάντως σύμφωνα με την εργασία του Μητράκου²⁴

«Οι μετανάστες έχουν προσφέρει ένα εξαιρετικά ευέλικτο και φθινό εργατικό δυναμικό στην ελληνική ύπαιθρο, χωρίς να έχουν αντικαταστήσει γηγενείς, ενώ ταυτόχρονα έχουν βοηθήσει οικογενειακές επιχειρήσεις και όχι μόνο από τις δύσκολες και βαριές χειρωνακτικές εργασίες, συνεισφέροντας μάλιστα στην τοπική ανάπτυξη της οικονομίας καθώς πληρώνονται γι' αυτές τις εργασίες, στην παρούσα εργασία δεν θα αναλυθεί η χαμηλή πληρωμή τους, καθώς μένουν στην περιοχή, ζουν σε αυτή οπότε νοικιάζουν σπίτια πληρώνοντας ενοίκια, αγοράζουν καταναλωτικά αγαθά και ούτω καθεξής.

Δεύτερον, ανάλογος αριθμός μελετών όπως αναφέρει ο Μητράκος, καταλήγει στο συμπέρασμα ότι οι μετανάστες δεν έχουν υποκαταστήσει γηγενείς εργαζόμενους και λειτουργούν συμπληρωματικά του εγχώριου εργατικού δυναμικού.

Αυτό συμβαίνει γιατί στην ουσία αναλάμβαναν εργασίες που οι Έλληνες έτσι και αλλιώς δεν αναλάμβαναν και οι οποίες ήταν συμπληρωματικές και βοηθητικές. Άλλωστε αυτό αποδεικνύεται και από το γεγονός ότι ακόμα και όταν οι μετανάστες αποχωρούσαν από αυτές τις εργασίες δεν καλύπτονταν πάντα από γηγενείς αλλά μάλλον από άλλους μετανάστες.

Σε γενικές γραμμές θα λέγαμε λοιπόν ότι η επίδραση των μεταναστών στην οικονομία φαίνεται γενικά θετική, και ζημιά προκύπτει μόνο σε ομάδες ανειδίκευτων εργατών.

24 Μητράκος Θ. (2016). The contribution of migrants to the Greek economy: A meta-analysis of empirical findings. *Social Cohesion and Development*, 8(2), 87–106. <https://doi.org/10.12681/scad.8883>

Όπως προκύπτει από την ανάλυση των μελετών που αναφέρει ο Μητράκος «οι μετανάστες συνέβαλαν θετικά στη δημογραφία των αγροτικών κυρίως περιοχών βελτιώνοντας τους δημογραφικούς δείκτες της χώρας και κυρίως της υπαίθρου.

Πχ μεγάλη σημασία για τη δημογραφία των αγροτικών περιοχών έχει η παρουσία των παιδιών των μεταναστών σε όλους τους τύπους της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης».

Επίλογος και συστάσεις

Είναι ξεκάθαρο πως οι μεταναστευτικές ροές είχαν και έχουν σημαντικές συνέπειες στην οικονομία της χώρας όπως φάνηκε μέσα από το θεωρητικό επίπεδο και την ερευνητική βιβλιογραφία της διπλωματικής αυτής. Μπορεί να υπήρξαν ερευνητικές αδυναμίες ωστόσο, τα αποτελέσματα και τα συμπεράσματα που εξήχθησαν και κάνουν λόγο για αποτελέσματα που δεν μπορούν να αγνοηθούν.

Τα νησιά του Βορείου Αιγαίου Λέσβος και Χίος κλήθηκαν να σηκώσουν στις πλάτες τους όλο το βάρος του μεταναστευτικού με αποτέλεσμα να επηρεασθεί η τοπική ανάπτυξη του νησιού που είναι απόλυτα συνυφασμένη με τον τουρισμό.

Τα νούμερα είναι αμείλικτα και δείχνουν μειώσεις αφίξεων, ακυρώσεις, μείωση επισκεψιμότητας γεγονός που επηρέασε τα νησιά που περιμένουν κάθε καλοκαίρι να ανακάμψουν.

Ωστόσο, θα ήταν λάθος κάποιος να μιλήσει για μια γενικευμένη ζημία καθώς στην ελληνική ύπαιθρο οι μετανάστες είχαν μάλλον θετικό πρόσημο αφού ασχολήθηκαν με έναν κλάδο παραμελημένο, αυτόν της γεωργίας προφέροντας τις υπηρεσίες τους και επηρεάζοντας θετικά την τοπική οικονομία.

Με το κατάλληλο πλάνο μπορεί να διαμορφωθεί μία καλή τουριστική εικόνα των νησιών έτσι ώστε να μπορούν να φέρνουν εις πέρας τα προβλήματα που προκαλούνται από αρνητική εικόνα που δημιουργείται λόγω της ύπαρξης των προσφύγων. Η προώθηση του τουρισμού στα δύο αυτά

νησιά μπορεί να αναπτυχθεί με διάφορες δράσεις, όπως τουριστικές εκθέσεις προβολή και διαφήμιση.

Την προσπάθεια αυτή θα πρέπει να συντονίσει το Υπουργείο Τουρισμού αλλά να εμπλακούν επίσης και εξειδικευμένα ταξιδιωτικά γραφεία σε Ελλάδα και εξωτερικό.

Παράλληλα οι φορείς των νησιών αυτών, θα μπορούσαν να φτιάξουν φθηνότερα και ελκυστικότερα πακέτα προκειμένου να αντισταθμίσουν την ενδεχομένως 'άσχημη εικόνα που έχουν οι τουρίστες και τελικά να τους δελεάσουν για να επισκεφθούν το νησί μέσω μείωσης τιμών, δρώμενων, πακέτα με ξενοδοχεία και εστιατόρια.

Κάθε νόμισμα έχει δυο όψεις και το ίδιο συμβαίνει με τον τουρισμό ωστόσο, το ελληνικό κράτος έχει τη δυνατότητα να παρέμβει στην πορεία αυτού του νομίσματος ώστε όταν έρθει η ώρα αυτό να «καθίσει» στην σωστή πλευρά.

Βιβλιογραφία

Α. Κόντης, Σ. Ζωγραφάκης, και Θ. Μητράκος, Οι οικονομικές επιπτώσεις της απασχόλησης των μεταναστών κατά τη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας στο Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, Πανεπιστήμιο Αθηνών, Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Δημόσιας Διοίκησης, Εργαστήριο Μελέτης της Μετανάστευσης και Διασποράς, 2006.

Afouxenidis A., Petrou M., Kandyli G., Tramountanis A., Giannaki D., (2017). “Dealing with a Humanitarian Crisis: Refugees on the Eastern EU Border of the Island of Lesbos”, Journal of Applied Security Research, Routledge, published online 12 January 2017.

Ανθής Θ. Οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ελληνική αγορά εργασίας, Πανεπιστήμιο Πατρών Τμήμα Οικονομικών Επιστημών, Μεταπτυχιακό Δίπλωμα Εξειδίκευσης Ακαδημαϊκή περίοδος 2007-2009, pp 50.

Βαρβιτσιώτης Ι. Μ. & Καμπούρογλου Γ., (2006). «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης». Βρυξέλλες: Έκδοση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας ΕΛΚ-ΕΔ, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Β. Παπαστεργίου και Ε. Τάκου Η μετανάστευση στην Ελλάδα- Έντεκα μύθοι και περισσότερες αλήθειες, Έκδοση του Ιδρύματος Ρόζα Λούξεμπουργκ, Αθήνα/Βρυξέλλες, 2013, pp. 36

Ζωγραφάκης και Κασίμης, 2013 Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες... σήμερα... αύριο, [381-396 Zografakis 2014.pdf \(hba.gr\)](#)

H. Sarris and S. Zografakis, A Computable General Equilibrium Assessment of the Impact of Illegal Immigration on the Greek Economy, Journal of Population Economics, Volume 12, Number 1, 1999, pp. 155-182.

Κασίμης Χ., (2008), Ντόπιοι και ξένοι στη σύγχρονη αγροτική Ελλάδα, Μετανάστευση στην Ελλάδα: εμπειρίες- πολιτικές- προοπτικές, 192-209. Κασίμης Χ., Ζακοπούλου Ε., Παπαδόπουλος Α. Γ., (2003), Η συμβολή των μεταναστών στη σύγχρονη οικογενειακή εκμετάλλευση: Μελέτη τριών παραδειγματικών περιοχών, Επιθεώρηση Κοινωνικών Ερευνών, 9-38. Λαμπρινάκης Μάρκος (2017) Τα χαρακτηριστικά και οι τάσεις των προσφυγικών ροών στην Ελλάδα. Η

επίδραση του προσφυγικού ζητήματος στον τουρισμό του Β.Α. Αιγαίο, πτυχιακή εργασία
Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Βαρβιτσιώτης Ι. Μ. & Καμπούρογλου Γ., (2006). «Η μεταναστευτική πολιτική της Ευρώπης». Βρυξέλλες: Έκδοση της Κοινοβουλευτικής Ομάδας ΕΛΚ-ΕΔ, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Λαμπρινάκης Μάρκος (2017) Τα χαρακτηριστικά και οι τάσεις των προσφυγικών ροών στην Ελλάδα. Η επίδραση του προσφυγικού ζητήματος στον τουρισμό του Β.Α. Αιγαίο, πτυχιακή εργασία Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Μαρβάκης Α., Παρσάνογλου Δ. & Παύλου Μ., (2001). «Μετανάστες στην Ελλάδα». Εταιρεία Πολιτικού Προβληματισμού Νίκος Πουλαντζάς. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Μητράκος Θ, Η συμβολή των μεταναστών στην ελληνική οικονομία: Μετά-ανάλυση των εμπειρικών ευρημάτων, Συνοχή και Ανάπτυξη, 2013 8 (2), pp 87-106

Μπάγκαβος, Χ. & Παπαδοπούλου, Δ. (2006). «Μετανάστευση και ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία». Αθήνα: Gutenberg.

Ρεϊζόγλου Β., Επιπτώσεις της μετανάστευσης στην Ευρώπη και την Ελλάδα, Αθήνα, 1998

Σωτηρία Καφε 2017 ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.
ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΠΡΟΣΦΥΓΙΚΩΝ ΡΟΩΝ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ
ΤΗΣ ΧΙΟΥ